

POZVÁNÍ NA CESTU

Katechetická příloha

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

2005-2007

4. díl

ze 4 dílů 2. ročníku dvouletého cyklu

LOUČENÍ V MILÉTU

Sk 20,17-37

15.4.2007
Quasimodogeniti

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 71,1 +70a + 70b-72 — Lide můj, naslouchej učení mému, k slovům úst mých nakloň ucho. Davida jsi zvolil, svého služebníka, aby pásl Jákoba, jeho lid, Izraele, jeho dědičný díl. A pásl je s bezúhonným srdcem, rukou zkušenuou je vodil.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ef 1,15-19

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Dál, přece nejdeme sami (S 39); Bojujte, bojujte dál (S 17); Kdo na kolenou klečí (S 148); Proč zvykli jsme si snadno žít (S 273); Čest dej (S 373); Ježíši, Pane můj (BTS 39); Mocný Bože, při Kristovu (BTS 46; EZ 419); Bratry, sestry potkávám (S 105); Všichni otcové a mámy (S 151).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– Pavlův spěch, aby byl pokud možno na den letnic v Jeruzalémě (v.16), způsobuje, že mine Efez (však: pošle si pro tamější presbytery) a pozdrží se se svou dlouhou řečí v **Milétu**. Skrze přímou Pavlova řeč k nám proniká naléhavé sdělení o nelehké době a Lukáš, její pisatel, k nám v ní promlouvá jako její očitý svědek. Pavlova řeč míří do vlastních řad, což z ní činí mezi jeho řečmi v tomto ojedinelou. Jiné lukášovské zprávy o Pavlových řečech či kázáních bývají misijně zacíleny na pohany. Pavlova řeč je zároveň loučením se s Milétskými, protože počítá s tím, že je již nespasí. Svého misijního cíle již v této oblasti dosáhl; tak tedy je zapotřebí dokončit běh a splnit úkol daný Pánem (v.24.)

– Ke své řeči si Pavel přivolává všechny **presbytery**, ve Skutcích označované za biskupy, strážce (v.28), kteří – v našem textu – mají ochraňovat své stádo i sebe. Tito odpovědní pracovníci mají spravovat křesťanské sbory, chránit je před bludaři (dravými vlky – v.29) a posilovat jejich sociální charitu. Jako diakoni

byli potvrzováni ve svém úřadu ordinací. Měli zvěstovat slovo – podle Pavlova vzoru – a vyhýbat se každému tajnému učení. Víc než autorita jejich úřadu je zdůrazněn veřejný charakter svědectví, které nezná žádnou elitu, natož pak nějaké zasvěcení do tajemství. Nositelé tohoto úřadu jsou svěřeni Pánu (v.32).

– Pavel ve své řeči napomíná a varuje Milétské před dravými vlky, kteří **štěpí** církev. „Víte, že jsem vám nic nezamlčel,“ opakuje Pavel (v.20, 27) a přesvědčuje posluchače, že jim zvěstoval – jak doma tak i na veřejnosti – evangelium v plném rozsahu a záběru. Ani co se týče křesťanovy spásy (v.26) Pavel nic nezamlčel. Nic jiného, dalšího, tajemného jako doplnění křesťanské nauky neexistuje. Křesťané se nemají zapotřebí ve víře dovzdělávat, ani na veřejnosti ani v soukromí, pěstěním nějakých obzvláštních disciplín. Naopak mají být ostražiti a ochraňovat svou církev před dravými vlky, kteří přijdou a budou ohrožovat jejich svobodu.

– Naopak **základem** církve je Ježíšova zvěst o Božím království (v.25) a aktivní etika lásky vůči bližnímu

(v.32-35). Tak jak Pavel sám jednal: přinášel mezi lid evangelium o Boží milosti (v. 24) a od sborů si ničeho nežádal (v. 33-34). Aktivní odpovědný život se projevuje nepodceňováním a neštítěním se všední fyzické práce (v. 32, 33n) i vůči bližnímu. Křesťan má žít tak, aby mohl pomáhat slabým; není to služba poddanská, neděje se podle přání těch, jimž se slouží, nýbrž podle jejich potřeby. Jde o službu v moci Ducha svatého, která provází křesťanské svědectví a taková služba probouzí víru. O tom nám dokládá Ježísovo slovo (v.35) a kdo ho přijme a bude podle něho činit, čeká na něho dědictví posvěcených (v.32). S odkazem na svůj příklad (v. 35b) stanovuje Pavel základní pravidlo mezilidských vztahů, které bylo známé i pohanským posluchačům a čtenářům: „Blaze tomu, kdo dává, ne tomu, kdo bere“. Křesťanská zvěst tedy před nikým nic nezatajuje, všem nabízí spásu (v. 20) a lze ji naplnit a uskutečnit skrze univerzální lidské naděje a ideje.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– neopomeňme, že i v této době stále platilo otevřeně a cílené pronásledování křesťanů. V kontrastu k tomu jako by stál „veřejnostní“ charakter křesťanských sborů. Proto pro ně mohlo být velkým pokušením stát se takovým tajným bratrstvem a podléhat zákonitostem jim podobných společenstev. Podobně snad jako v době rozkvětu sekt bylo pokušením sklouznout k nějakým „mystickým“ praktikám. Proto se nesnažme vnímat Pavlovu řeč jako plod jeho osobního pohledu či jako laciné varování. V jeho řeči zaznívá „obyčejné“ svědectví o nebezpečích, která hlasatelé, trubači a draví vlci rozmanitých „hlubokých“, mystických či jiných nauk mohou pro křesťanovu svobodu znamenat. Dvojí zdůraznění o nezatajení (v. 20.27) jen podtrhuje důležitost Pavlova sdělení.

– Pavlovu řeč nelze brát ani za vzor pro kázání do vlastních řad. Pavel mluví v určitém časovém kontextu

a především k řadám starších. Pro nás je důležité slyšet na jeho varování, ale nehledat v jeho řeči vzor.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Práci s obrázkem je asi lepší zařadit až po výkladu. Požádejte děti, aby podle vašeho vyprávění vybraly možnosti, ze kterých udělají okolo sboru hradbu proti „dravým vlkům“. Mohou to udělat různě – kolečka vystříhnou a nalepi, vybrané vybarví a stejně vybarví i hradbu, vybrané možnosti spojí s kolečky v hradbě, do koleček v hradbě přepiší vybrané možnosti. Výsledky porovnejte, o případných neshodách mluvte. Zpracování vám dá zpětnou vazbu o tom, co z vašeho výkladu děti slyšely, a také šanci uvést věci na pravou míru.

S obrázkem můžete také pracovat během vyprávění – když se v něm dostanete k některému z důrazů, který je na obrázku zmíněn, děti jej mohou nalézt a vybarvit.

Kolečka s různými možnostmi si také předem můžete nazvětšovat a vystříhnout a místo obrázku sboru použít fotografii vašeho kostela a společně před vyprávěním tipovat, co sbor chrání. Vyprávění pak můžete uvést jako příklad, jak to viděl apoštol.

4. POMŮCKY:

- mapa (např. Školní biblický atlas Pavlových cest;
- fotografie či obrázek presbyterů z vašeho sboru (v některých tradicích mají presbyteri „svou“ lavici v kostele); fotografie sboru (při různých akcích, na sborovém výletě, vánoční hře, atd.)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ:

a) pro mladší školní věk:

Znáte pohádku O třech kůzlátkách? ...když rodiče odešli a ona zůstala sama doma. Jak se k nim dovnitř dostali vlci? A co se potom dělo s kůzlátky? Co mohla a měla kůzlátka udělat, aby se k nim vlci nedostali?

Nebo o Budulínkovi?

b) pro starší školní věk:

Určitě se vám stalo, že vás rodiče nechali doma samotné, nebo že odešli a nechali vás pod dozorem jiného dospělého. Můžeme se v takové situaci chovat stejně, nebo bychom se měli situaci nějak přizpůsobit? Jak? Proč? Je dobré dát na rady toho, který s námi zůstal? Proč?

c) pro Theofila:

Theofil se může ptát: To, co vyprávíš, Lukáši, o Pavlově době, vypadá někdy hodně nebezpečně a dramaticky. Žijeme i my dnes stejně jako Efezané a Milétští v ohrožení dravých vlků? Je to pro církev neustále aktuální, nebo už jsme v dnešní době za vodou?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:**a) osnova pro mladší školní věk:**

Na vyprávění lze navázat v momentě, kdy se s dětmi bavíte o situaci v opuštěnosti, když někdo zůstává nebo zůstal doma sám. Je to nepřijemný, někdy stísnující pocit. A my se musíme přece jen chovat trochu jinak a dbát na jiná pravidla, než když s námi někdo zůstává.

- I. Motivace
- II. Pavel se připravuje na odchod a loučí se Efezskými a Milétskými
- III. Vypráví a vzpomíná přitom na tříletý pobyt u nich
- IV. Vyzývá je k ostražitosti před těmi, kteří jim chtějí ublížit, kteří je svádějí ke špatnostem, kteří jim nakukávají nesmysly atd.
- V. Poukazuje na jistoty, kterých se mají držet
- VI. Pavel odchází do Jeruzaléma

b) osnova pro starší školní věk:

- I. Motivace
- II. Když Pavel odchází, pověřuje efezské a milétské presbytery
- III. dbát a držet to, co mezi nimi během tříletého pobytu konal.
- IV. Vyzývá k ostražitosti před falešnou zbožností, dravými misionáři, mylným učením, ... doplňte sami.
- V. Poukazuje na jistoty, kterých se mají držet
- VI. Víra vede k pomoci slabým a k naslouchání Ježíšovým slovům
- VII. Pavel odchází dokončit svůj běh a splnit úkol

VYPRÁVĚNÍ**I. MOTIVACE**

Zažili už jste někdy nějaké velké loučení? Třeba když jste se měli vydat na dlouho cestu a bylo jasné, že své kamarády dlouho nevidíte? Anebo si představte, jak tu teď sedíme, že by někdo z nás měl vyrazit někam daleko. Copak bychom si asi pověděli?

II. ODJEZD

Pavel takhle odjíždí z území Malé Asie, kde dosud svým kázáním obracel Židy i Řeky k Bohu a k Pánu Ježíši. Chystá se do Jeruzaléma. Spěchá, aby se do Jeruzaléma dostal, než budou letnice. Tuší, že je potřeba, aby se jako důležitý služebník Boží objevil v Jeruzalémě ve správný čas, kdy se tam sjede mnoho poutníků a kdy se tam určitě bude něco velkého dít. Jak to však může stihnout, rozloučit se v Malé Asii se všemi přáteli, bratry a sestrami? Kromě toho cestoval lodí, a i když jeho loď zastavovala v maloasijských přístavech, nikdy ta zastávka netrvala tak dlouho, aby mohl navštívit všechny, nebo dokonce zajít do měst ve vnitrozemí.

S bratřími z Efezu se však rozloučit chtěl, působil mezi nimi předtím skoro tři roky. A tak když loď zakotvila v Milétu – tento přístav ležel několik desítek kilometrů od Efezu, využil příležitosti a poslal vzkaz do efezského sboru, aby bratři starší přišli za ním do Milétu. Nebude to pro ně snadné, Efez nebyl nijak blízko. Ale bratři v Efezu to jistě pochopí a tu dlouhou cestu podstoupí. Na Pavlovi jim přece záleží, jistě ho také sami budou chtít ještě jednou vidět a slyšet a do se Milétu vypraví.

Pavlovi však nešlo jen o to, aby se ještě jednou viděli, osobně se rozloučili a třeba se ještě před odjezdem naposled objali. Chce se s nimi setkat hlavně proto, aby jim položil na srdce to nejdůležitější, čeho se i nadále mají držet. Proto výzvu k setkání adresuje starším sboru, presbyterům, tedy těm, kdo jsou a budou za život efezského sboru v prvé řadě odpovědni. Chce je povzbudit, aby vytrvali ve víře v Pána Ježíše a nedali se od něho ničím odvést.

III. APOŠTOL NIC NEZATAJIL

Možná se někteří z efezských domnívali, že jim Pavel řekne něco nového. Že jim u příležitosti svého rozloučení poví něco, co jim dosud neřekl. Bylo tomu však právě naopak. Apoštol jim připomněl svoji činnost v Efezu. Nebyla to snadná práce, potkaly ho i zkoušky, musel se vyrovnávat s nástrahami nepřátel. Přesto jim pověděl vše, co bylo potřeba. Nebylo nic, co by jim zatajil. Především jim nezatajil nic o Pánu Ježíši. S velikou naléhavostí vedl všechny, aby v Krista uvěřili. Pavel má čisté svědomí: „Sloužil jsem Pánu pokorně a nic důležitého jsem vám nezamlčel. Jednal jsem s vámi upřímně, takže už není, co bych vám o Ježíši pověděl více.“

IV. CESTA DO JERUZALÉMA

Pak mluvil o tom, co má před sebou a jak vidí svoji budoucnost. Nyní se chystá do Jeruzaléma. V Jeruzalémě byl vydán na smrt Pán Ježíš, tam se také zjevil po své smrti jako vzkříšený ženám a učedníkům. V Jeruzalémě pak o letnicích vzniklo první křesťanské společenství. V tom stejném městě však měli křesťané mnoho nepřátel. Jeruzalém byl místem, kde příběh křesťanské církve začal. Odtud se začalo evangelium šířit. Proto Pavel považoval za důležité ukončit svoji misijní cestu právě v Jeruzalémě.

Jede tedy do Jeruzaléma, aby církvi na tomto místě vydal počet ze své práce. Tuší, že tam začne nový úsek jeho životní cesty. Kromě toho ví, že jet do Jeruzaléma není jen jeho rozhodnutí. Vede ho k tomu Duch svatý. Ten Duch, který už dříve určoval směr jeho činnosti. Tentýž Duch mu současně zjevuje, že ho tam

zřejmě po lidsku nečeká nic dobrého. Ale on tam přece jede, vydává se tam jako služebník Ježíše Krista, poslušný jeho vedení, s jistotou, že jeho Pán i tam bude s ním. Tohle zaslíbení platí i pro nás. Pokud víme, že patříme Bohu, smíme také vědět, že on nás neopouští a provází nás svým Duchem.

V. HLÍDEJTE STÁDO

Pavlovi velmi záleželo na tom, aby Efezští zůstali na správné cestě. Klade to na srdce právě bratrům starším, je přece Duch vybral za strážce Kristova společenství, aby byli pastýři Božího stáda. Jsou za ně odpovědni a po Pavlově odchodu budou muset dávat veliký pozor, aby se nenechali svést nesprávným směrem.

Je to trošku, jako kdyby vás rodiče nechali doma samotné. Nebo navíc s pověřením, abyste dávali pozor na mladšího sourozence. Copak by vám v takovou chvíli asi říkali? Určitě by říkali, abyste neotevírali dveře nikomu cizímu; mohl by to být zloděj, nebo člověk se špatnými úmysly. A určitě by vám také připomenuli, že vy sami nemáte vyvádět nějaké skopičiny, abyste doma neobrátili všechno naruby, když vás oni sami zrovna nemají pod dohledem.

Podobně Pavel napomíná, povzbuzuje i varuje Efezské. Po jeho odchodu přijdou lidé, kteří budou chtít bratry a sestry odvést od víry v Ježíše. Budou Pavla pomlouvat, že Efezským neřekl všechno, že jim to nejdůležitější zamlčel, a budou je chtít získat pro své názory. Budou jako draví vlci, kteří vpadnou do stáda a natropí v něm mnoho škody.

Může se ovšem také stát to, že i mezi nimi samotnými bude někdo takový, kdo začne vymýšlet všelijaké novoty, bude chtít strhnout sbor na svou stranu a řadě lidí poplete hlavy. Tomu se podaří zabránit jedině tím, že se Efezští budou pečlivě držet Pána Ježíše Krista, tak jak jim ho Pavel zvěstoval, a že si budou připomínat i všechno ostatní, co jim Pavel kladl na srdce.

Nikdo z bratří a sester nemusí přece pochybovat, jak moc na nich Pavlovi záleží. Strávil u nich tři roky. (Jak dlouho se známe my tady mezi sebou?) Mnoho spolu prožili, spolu prošli i různými zkouškami, byli svědky jeho pilné a nezištné práce pro Krista. Za tu dobu mohli přece Pavla dobře poznat, jaké je jeho přátelství k nim, že to s nimi myslí dobře a že mu mohou důvěřovat. Až na ně budou všelijací lidé dorážet, až budou Pavla pomlouvat, ať si bratři vzpomenou i na to, že on za svoji práci v efezském sboru nikdy nechtěl žádné peníze; na všechno, co on i jeho spolupracovníci potřebovali, si vydělával vlastníma rukama. Kázal o Ježíši

a pomáhal, kde bylo třeba. Dělal to docela zadarmo, podle Ježíšových slov: „Blaze tomu, kdo dává, ne tomu, kdo bere.“ (Myslíte, že to tak opravdu je? Potěší vás více, když něco dostanete, nebo když se vám podaří někomu udělat radost?)

VI. NEZŮSTANOU SAMI

Nakonec jim Pavel řekl: „Vím, že se už nevidíme. Já už se k vám nedostanu. Odpovědnost za církve v Efezu bude teď hlavně na vás. Ale nebojte se. Nejste a nezůstanete sami. Svěřuji vás Bohu, on má moc vás zachovat vás i všechny ostatní.“ Bylo to jako závěrečné požehnání. Mohou si být jisti, že na svoji službu nezůstanou sami. Jsou v Božích rukou, Pán je svou milostí bude provázet a neopustí je. Pak všichni poklekli, apoštol se pomodlil a rozloučili se.

Loučení může být velmi smutné, zvlášť když tušíme, že se s tím druhým dlouho nebo už vůbec nevidíme. Tak to bylo i s Pavlem a efezskými bratřími a sestrami. Ale i když nás bolí, že takhle přijdeme o blízkého člověka, víme, že nezůstáváme sami. Pán Bůh nás neopouští a my můžeme v modlitbě být u těch, které máme rádi, i když zrovna nejsou s námi, a přimlouvav se, aby je Pán dobře opatroval.

MODLITBA

Pane Bože, pomáhej nám poznat správné místo i čas, kde máme být a tobě sloužit. Pomáhej nám poznat správnou cestu. Děkujeme, že nás neopouštíš, a že neopouštíš ani ty, kteří zrovna nemohou být u nás blízko. Děkujeme, že díky tvé lásce my všichni patříme dohromady. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, HRY

- Znáte nějaké organizace, spolky či sdružení, které se snaží pomáhat lidem či dětem? Jak jim pomáhají?
- Která zaměstnání podle vás nejvíce pomáhají druhým lidem? Kdo podle vás potřebuje nejvíce pomoci? Jak? A proč?
- Zeptejte se dětí, co si představují, když slyší někoho mluvit o „starším“. (Starý věkem, s šedivými vlasy a vráscitou tváří, kapsami plnými bonbonů, se zkušenostmi a moudrostí). V našem sboru máme rovněž „starší“ (presbytery). Víte o nich, znáte někoho z nich? Co mají takoví lidé na starost? Pavel o nich říká, že mají být jako pastýři – co to podle vás znamená?
- Můžete s dětmi postavit hradby (z kostek, lega), uprostřed my (náznak kostela, sboru, společenství-figurky) a ptát se jich: můžeme se jako sbor obehnat kamennou zdí před tím, co je venku? A jak jsme se my dostali dovnitř a jak se zase dostaneme ven (domů, do školy, do práce)? Můžeme se tedy před tím, co nás ohrožuje, chránit nějak jinak?

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 118,16-17 — Hospodinova pravice se vyvýšila, Hospodinova pravice koná mocné činy! Nezemřu, budu žít, budu vypravovat o Hospodinových činech.

LITURGICKÉ ČTENÍ

F 1,21-26

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Bojujte, bojujte dál (S 17); Kdo na kolenou klečí (S 148); Proč zvykli jsme si snadno žít (S 273); Ježíši, Pane můj (BTS 39); Mocný Bože, při Kristovu (BTS 46, EZ 419), Haleluja zpívej (S 90); Posila na cestu (S 135); Kdo chce dál (S 146); Modlitba krále Šalamouna (S 189; ZSN 15); Blues čekajícího vlaku (S 329); To já ó Pane můj (S 331); Tou cestou dál (S 340);; Vše dobré, co máme (BTS 19)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– Místy nám text může připomínat nějaký lodní deník dobře znalých mořeplavců. V zápětí nám naši domněnku vyvrátí zmínky o četných zastaveních ve městech a pobytech u lidí. Cílem těchto zastavení nejsou obchodní jednání, politická grémia či zdvořilostní návštěvy. Jde tu o intenzivní setkání se souvěrci, s bratřími a sestrami. Cílem popisovaných cest je svědčit o víře a vyřizovat poselství o blízkosti Mesiáše. Proto se Pavel při svém návratu setkává a zastavuje u starých známých, které v tomto učení „vyučil“, a teď je chce povzbudit ve víře. Vypravěč tato setkání hezky opisuje, když říká, že **zůstávali s učedníky** (v. 4, 7).

– prorok **Agabos** přišel Pavlovi „naproti“ z Jeruzaléma, aby mu sdělil něco životně důležitého. (A že se Agabos ve svých předpovědích nemýlí!; viz 11,28). Své proroctví mu dokládá obrazně. Pavlův opasek v jeho ruce upomíná na Jana Křtitele, kterého nakonec nechal stít Herodes (Mt 14,1n) – nebo na proroka Eliáše, kterého pronásledoval Achab s Jezábel (1Kr

19,2n). Pavlova cesta má s těmi dvěma cosi společného. Na Pavlovi teď je, jak se postaví k ohlašovanému utrpení. Už jedno varování před rýsujícím se nebezpečím je ve verši 4. Pavel slyšel a nereagoval. Zareaguje teď – a jak? Bude si hledět zachránit vlastní kůži, nebo se zachová jinak?

– K rozpoznání, že ho čeká utrpení, nebylo však zapotřebí nějakého „věsteckého“ nadání. Z mnoha zkušeností vyplývalo, jaké nebezpečí Pavla v **Jeruzalémě** čeká. A on sám o tom věděl (20, 22a).

– **Děj se vůle Páně.** Slova, se kterými učedníci utichají ve svém smutku a pláči. Neznamenají však rezignaci. Pavlovi přátelé – ti, kteří s ním zůstávali – přijímají Pavlovu cestu jako správnou součást apoštolského zvěstování. Duch svatý otevřel ústa ke svědectví pravdě a veliké svobodě. A v té svobodě pak porozuměli, že je v pořádku, když kvůli Kristu přijde nepřátelství, potíže, utrpení či šikana. Vždyť to, co u něj přijali, za to všechno stojí. Neprocházejí různými potížemi, konflikty nebo utrpením prostě proto, že to je Boží řízení – ale protože vědí, že to stojí za to. A s touto

velikou svobodou přijal i Pavel riziko blížícího se pronásledování.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– V textu opět nalézáme mnoho slz, bolesti, útrap a zármutku. Nejsou však u Pavla výlevem jeho osobního stýskání či snahy o probuzení soucitu u druhých. Pavel si stojí na svém, protože sám věří, že vírou v Krista v životě utrpěl. A proto podstoupit všechna utrpení či dokonce „ztratit život pro Krista“ znamená přijetí všeho, co s následováním jeho cesty přichází.

– Pavel se setkává s Filipem, Agabem, Filipovými dcerami; podle textu prorocky obdarovanými sestrami a bratřími. A ti mu symbolickými činy předávají zprávu o tom, co ho čeká i o jeho následném utrpení. Pavel však o nebezpečí ví (20, 22a). Nejde tu o věštbu (podobně jako si Ježíš od Cesareje Filipovy třikrát „nepředpovídá budoucnost“), prorocký smysl v onom názorném předvedení je ve zvěsti, jaké důsledky se dají s jistotou očekávat pro věrnost Pánu.

3. METODICKÉ POKYNY K LISTU:

Cestu můžete děti nechat hledat až po vyprávění, kdy budou vědět, proč má Agabos svázané ruce a co to znamená. Můžete je ale nechat hledat i předem a vyprávěním jim potom osvětlit význam obrázku.

4. POMŮCKY:

– mapy misijních cest apoštola Pavla (viz T. Dowley: Školní biblický atlas, mapa 26)

– obrázky způsobů cestování ve starověku;

– prac.list č. 8, kde děti malovaly: Co kdo v kostele dělá (pro ilustraci různosti obdarování lidí vytvářejících společenství sboru; tak jak se s nimi i Pavel v tomto příběhu setkává)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ:

a) pro mladší děti:

Stalo se vám (nebo si to představte), že někdo z vašich známých či blízkých

lidí na nějaký čas odjel třeba pracovně nebo na dovolenou či byl v nemocnici? Jak jste se s ním loučili? Bylo to pro vás lehké? Řekli jste mu něco nebo dali s sebou?

b) pro starší děti:

Jak se loučíte s blízkými lidmi? Máte nějaký rituál, slova, nebo se loučení plánovaně vyhýbáte?

Je loučení snadná záležitost? Dokážete si představit, jak by vypadalo, kdybyste věděli, že už dotyčného člověka nepatříte?

c) pro Theofila:

„Opravdu bylo nutné, aby Pavel pokračoval ve své cestě dál, když věděl, co ho čeká?“ Tak s takovouto otázkou může přijít Theofil za Lukášem a argumentovat třeba tím, že kdyby v ní nepokračoval, pak mohl dál zvěstovat mezi lidmi evangelium a navštěvované posilovat v jejich víře.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** věk:

Z motivačního uvedení lze snadno přejít k vyprávění (a navázat i na předcházející vyprávění o loučení v Milétu) o nesnadném Pavlově loučení s lidmi na své cestě do Jeruzaléma.

I. Motivace

II. Pavel je zase na lodi a

III. zastavuje se u bratří a sester; ti ho varují před cestou do Jeruzaléma

IV. Pokračování v plavbě

V. Prorok Agabos Pavlovi ukazuje, co ho čeká

VI. Pavel pokračuje ve své cestě a všichni přijímají jeho rozhodnutí

b) poznámky a osnova pro **starší** věk:

Motivace je obdobná té pro mladší děti; navíc se dotýká „posledního“ loučení, kdy lze navázat na to, že Pavel už věděl, co ho v Jeruzalémě čeká.

I. Motivace

II. Pavlova třetí misijní cesta se blíží ke konci

III. Zastavení u bratří a sester; varování před cestou do Jeruzaléma

- IV. Pokračování v plavbě směrem Sýrie
 V. Prorok Agabos rýsuje cestu do Jeruzaléma

- VI. Pavel hodlá pokračovat v započaté cestě a mnohé podstoupit
 VII. Všichni přijímají jeho rozhodnutí a on se vydává na svou pouť

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Už jste někdy cestovali někam hodně daleko? Dělalí jste po cestě zastávky? Nebo jste někoho po cestě navštívili, abyste si u něj odpočinuli?

II. NÁVŠTĚVY PO SBORECH

Pavel se rozloučil v Milétu s místním sborem i s efezskými staršími, kteří se tam s ním přišli pozdravit, a nastoupil na loď. Ta s Pavlem na palubě proklíčovala mezi ostrovy při Malé Asii a po krátkých zastávkách v přístavech na ostrovech Kós a Rodos doplula až do Patary. Odtud se Pavel na palubě jiné lodi vydal dlouhou plavbou kolem ostrova Kypr až do Týru. To už bylo skoro v Palestině.

Možná si říkáte, jak to Pavel snášel, být tak dlouho na cestě a navštívit tolik cizích měst. Pro Pavla však ta města nebyla tak cizí, protože v nich potkával křesťany. Třeba jich tam nenašel mnoho, třeba jen malý sboreček. Věděl však, že se na ně může obrátit, pozdravit je, přijmout jejich pohostinství. Tak to bylo také v Týru. Pavel se tam zastavil na celých sedm dní, aby si odpočinul na cestě, kterou ho vedl Duch svatý do Jeruzaléma.

Není to fajn, nalézat takhle po světě skupinky bratří a sester? Sice jsme je možná dosud nikdy neviděli, ale můžeme je navštívit s důvěrou, že nás s nimi pojí jméno Pána Ježíše Krista. Byli jste někdy na návštěvě v nějakém cizím sboru nebo dokonce u křesťanů v nějaké cizí zemi?

III. VNUKNUTÍ DUCHA

Pavel tedy v Týru vyhledal místní křesťany. Milé setkání. Povídal jim o své cestě do Jeruzaléma. Ale když to Týrští slyšeli, odrazovali ho od té cesty. Prosili ho, aby do Jeruzaléma nejezdil. Evangelista Lukáš píše, že ho takhle prosili z vnuknutí Ducha, který jim dal poznat, co Pavla v Jeruzalémě čeká. Proč se má apoštol vydávat do takového nebezpečí?

Týrští měli Pavla rádi. Věděli, že mu v Jeruzalémě hrozí velké nebezpečí. Láska k Pavlovi jim proto radila, aby Pavla od jeho cesty zadrželi. Nechtěli, aby se mu stalo něco zlého.

Pavel však na jejich naléhání nedal. Byl veden láskou k Pánu

Ježíši i ke všem, kterým ho zvěstoval, i k těm, kterým o něm ještě říci chtěl. Tahle láska mu bránila zapřít své misijní poslání a schovat se před nebezpečím do nějakého klidného, odlehleho městečka. Tato láska ho naopak táhla přímo do centra dění. Do Jeruzaléma ho vedl Duch svatý. Prosbu týrských bratří a sester tedy uposlechnout nemohl.

Před rozloučením Týrští vyprovázeli Pavla až k břehu, kde stála jeho loď. Tam všichni poklekli a společně se pomodlili. I když by Pavlovi přáli nějaký méně nebezpečný cíl cesty, než byl Jeruzalém, nehádali se s ním. Boží láska lidi nerozděluje, ale spojuje. Nejlepší odpovědí na tuhle Boží sjednocující lásku je právě naše společná modlitba.

IV. PROROCTVÍ

Pavel pokračoval ještě kus cesty lodí, pak další kousek pěšky, až dorazil do Cesareje. Tam navštívil Filipa. Filip byl jedním ze sedmi jáhnů, kteří byli v Jeruzalémě dříve zvoleni, aby se stali především o řecké členy sboru. Pak ovšem přišlo pronásledování, jeden z jáhnů, Štěpán, byl ukamenován a ostatní se rozhodli nezůstat s radostnou zvěstí schováni v Jeruzalémě, ale vydali se kázat o Ježíšovi do jiných měst. Takhle se Filip po všelikém cestování usadil v Cesareji a bydlel tam se svými čtyřmi dcerami. O těch se píše, že měly dar prorockého Ducha.

Filip tedy dobře věděl, jak to mají v Jeruzalémě těžké zvláště ti křesťané, kteří mluvili řecky. A právě takový byl i Pavel: považoval zvěstování evangelia nejen Židům, ale i Řekům a ostatním národům za svůj životní úkol.

Když byl Pavel u Filipa, přišel z Judska do Cesareje prorok Agabos. Vzal Pavlův opasek, svázal si jím nohy i ruce a řekl: „Toto praví Duch svatý: Muže, kterému patří tento opasek, Židé v Jeruzalémě takto svážou a vydají pohanům.“ To, co všichni tušili, teď Agabos předvedl tak názorně, že už se nemohli utěšovat žádnou falešnou nadějí, že se Pavlovi přece jen podaří přestát návštěvu Jeruzaléma bez újmy.

Skrze Agaba promluvil Duch svatý. Znovu dal Pavlovi poznat, jak je situace vážná, jaké jsou důsledky rozhodnutí vydat se do Jeruzaléma. Kde působí Duch svatý, tam lidé přemýšlejí o cílech svých cest a o smyslu svých životů. Duch svatý nám nepředepisuje, co musíme a co nesmíme. Naopak nás k pravému rozhodnutí pro následování Krista osvobozuje. V našem rozhodování nás pak má vést Boží láska k nám i všem lidem kolem nás.

V. DĚJ SE VŮLE PÁNĚ

Pavla Boží láska vede. Ani pláč bratří a sester v Cesareji ho neodradí od rozhodnutí jít do Jeruzaléma. Ví, že si bratři a sestry dělají starosti, když se vydává v nebezpečí. Ví, že jim to bude líto, pokud se mu něco zlého stane. Služba Kristu je však přednější. Tak to tehdy v Cesareji řekl: „Jsem připraven nejen se nechat spoutat, ale i zemřít v Jeruzalémě pro jméno Pána Ježíše. Proč pláčete a působíte mi tím větší bolest?“ Cesarejští pochopili, že důležitější než jejich lítost nad hrozící ztrátou bratra Pavla je dílo lásky, které skrze něj Bůh chce ještě vykonat. Pochopili, že nemají chtít Pavla sobecky pro sebe a pro své záměry, ale že ho mají nechat jít vykonat, co Pán Pavlovi svěřil. Spolehli se, že Pán Pavla neopustí a že jeho dílo v Jeruzalémě nebo kdekoli jinde bude požehnané. To pak také společně vyznali přáním: „Děj se vůle Páně.“ Připomíná vám ta větička nějakou modlitbu, kterou se i my modlíme?

Pavel nešel slepě na porážku. Nechtěl ze sebe dělat hrdinu a mučedníka jenom proto, aby ostatním ukázal, co je všechno připraven pro Ježíše udělat. Šel prostě tam, kde cítil, že je ho třeba. Takhle se někdy musíme rozhodovat i my, kam se vydáme. Vydat se na pomoc slabšímu, třeba na pomoc tomu, komu se ostatní vysmívají nebo koho neberou mezi sebe, může být nebezpečné. Můžeme totiž také dostat nějakou tu ránu nebo se sami stát terčem posměšků. Ale stojí to za to. Ne kvůli tomu, abychom se cítili jako hrdinové, ale kvůli tomu druhému, kterému pomáháme. A kvůli Pánu Ježíši, který ho má rád stejně jako nás.

Když Cesarejští viděli, že Pavla od jeho cesty neodradí, rozloučili se s ním. Někteří z nich ho do Jeruzaléma doprovodili, aby mu byli ku pomoci. Nechtěli ho v jeho rozhodnutí pro Krista nechat samotného.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za všechny tvé věrné služebníky, díky kterým se radostná zvěst o Ježíši dostala až k nám. Prosíme, pomáhej nám vidět, kde je nás potřeba, a dodávej nám odvalu se tam opravdu vypravit. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, HRY

- Co by se stalo, kdyby se Pavel dle doporučení svých přátel do Jeruzaléma nevydal? Změnilo by se něco? Co by to znamenalo pro nás?
- Opět se dají velmi dobře při vyprávění používat mapy a sledovat na nich jednotlivá Pavlova zastavení.
- Agabovo „divadýlko“ vybízí k dramatizaci; buď po skončení vyprávění anebo během. Při něm se nabízí děj před Pavlovou reakcí stopnout

a nechat ho dětmi přehrát podle toho, jak si představují, že Pavel zareagoval.

- Můžete si se staršími dětmi zabrouzdat mezi proroky a bavit se o tom, jaká proroctví přinášeli, jak byla přijímána a jak oni sami nakonec dopadli.
- „Motiv cesty a co si na ni s sebou vzít“ nalezneme ve slovní hře (Až pojedu do Afriky, vezmu si s sebou...); jeden vykopává slovem, druhý zopakuje slovo a připojí další, třetí zopakuje všechna slova v po sobě jdoucím pořadí a vymyslí jiné. Hra končí v momentě, kdy se nedá dohromady celý seznam věcí ve správném pořadí. Hru můžete pro starší děti ztížit tím, že vymezíte okruh slov tak, aby se týkaly pouze dnešního vyprávění.
- Připomíná vám varování Pavlových přátel někoho? Ten také varoval před nebezpečnou cestou? (učedník Petr varoval Ježíše před cestou do Jeruzaléma, Mt 16, 21-23) Jak tam to dopadlo?

ZATČENÍ V JERUZALÉMĚ

Sk 21,17-22,22

29.4.2007
Jubilate

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 64,2 + 6a+11a — „Vyslyš, Bože, moje lkání, chraň mě, ať mohu žít beze strachu z nepřítele. Utrvuj se v zlém rozhodnutí, počítají jak by nastražili léčky. Spravedlivý se bude radovat z Hospodina a utkat se k němu.“

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ef 2,13-18

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Kdo mě z pout mých (S 147, NP 71); Mír na zemi daruj nám (BTS 38; NP 17; S 184); Chvalozpěv (NP 49; S 215); Tvoje Pane Kriste dobrota (S 346), Kdož by chtěl erbován býti (EZ 469 – můžete též opakovat, příp. přidávat vybrané sloky).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **základní zvěstné rysy závěrečného dílu Sk (kap. 21 – 28):**

– **universalismus** – opakovaně zdůrazňuje autor Skutků, že zvěst evangelia není úzce vázána na jednu vnější (tj. jazykově, kulturně, etnicky či tradičně nábožensky) ohraničenou skupinu lidí, nýbrž se svobodně vydává napříč doposud uznávanými hranicemi jazyka, kultury, náboženství, národnosti. Zvěst o Ježíši Kristu nelze uzavřít do žádného ghetta, jakkoli se v něm určitému druhu nábožensky upřímných lidí může líbit. Na tomto pozadí je třeba vidět Pavlovy konflikty s určitým okruhem představitelů židovství, kteří ho zavile odmítají a chtějí se ho zbavit, a samozřejmě i napětí mezi Pavlem a výrazně jinak orientovanými jeruzalémskými křesťany (viz Sk 21,18nn; 22,21-22; 23,11; 24,5nn). Poslání nést evangelium pohanům patří bytostně k příběhu zvěstování a apoštol je ochoten to dosvědčit i vlastním utrpením.

– **posloupnost Pavlova procesu** – zatčený Pavel se ocitne před velerádu (22, 23nn), římským prokurátorem (24), herodovským králem Agrippou

(25-26). Tato osnova jako by byla vytýčena již v příběhu Ježíšově. Pavel následuje svého ukřižovaného Pána, nese kříž potupy pro evangelium. Narozdíl od Ježíše a jeho osamocnosti se může opřít o blízkost Vzkříšeného, jeho zaslíbení a poslání (23,11). Protivenstvím pro evangelium je nepřítel davu, podezření úřadů, úklady, zdlouhavé a nejisté prosazování lidské spravedlnosti (Pavla vyprávění opustí v domácím vězení). Vyprávěč povzbuzuje křesťany své doby, aby v takovýchto situacích osvědčili věrnost.

– **Pavel netouží po falešném mučednictví** – „křížem“ v NZ jsou míněny konflikty, které vyvolává šířící se evangelium. K cestě kříže nemusí patřit mučednická smrt, jak ji někteří z prvních křesťanů záhy začali vyhledávat. Důležitější je vytrvalost na cestě následování a otevřenost vůči nekřesťanskému okolí, kterou Pavel osvědčuje při setkáních s nejrůznějšími lidmi.

Pavel se nehrne zbytečně do martyria. Neutíká od svého úkolu skrze rychlé mučednictví. Na druhou stranu ovšem v žádném případě nelze vyčíst z jeho postojů vychytralost, která se vykroutí ze všech problémů.

- **kriticky kladné zhodnocení římských státních institucí** – vědomí universalistického dosahu evangelijní zvěsti pomáhá najít nový vztah k římským státním institucím – pořádkovým silám, právním mechanismům, státním představitelům. Fungující „police“, armáda, právní instituce a nábožensky nestranní státní představitelé mohou – už prostě tím, že „dobře fungují“ – napomoci růstu evangelia, příp. ochraně jeho nositelů. Křesťané sledující tento Pavlův příběh si mají uvědomit, že římské státní instituce není třeba apriori odmítat, naopak, je možno do určité míry – na rovině občanské – počítat s jistotou, kterou „právní stát“ v římské podobě (narozdí od orientální despotie) poskytuje. Strážlivé líčení římských úředníků Felixe a Festa (s jejich touhou po úplatku a sklonem za každou cenu vyjít s místními představiteli, třeba i za cenu, že nebudou řešit očividný případ) kriticky dosvědčuje, že toto očekávání má samozřejmě svoje meze. Vstřícný pohled státních úředníků musíme vidět v souvislosti s tehdejší právním řádem – zcela jinak by státní úředníci jednali s Pavlem, kdyby neměl římské občanství – barbari a otroci neměli právní zastání.

- **pro adresáta Teofila** – byly důležitě scény, které nám připadají zdlouhavé: výslechy a slyšení před prokurátory a vladaři. Jednotlivé scény ústí do veřejného prohlášení – i když se opakovaně objevují obvinění z rozvracecké a buřičské činnosti, nelze Pavlovi (a tudíž křesťanům vůbec) takováto obvinění prokázat. Začnou-li se věcně projednávat, ukáže se nakonec, že jde o smyšlenky, předsudky a falešná nařčení nebo „vnitřní náboženské otázky“ (21,37-40; 22,25-29; 23,29; 25,11n; 25,26; 26,32).

- **křesťanství je „ta cesta“** – toto označení najdete u Kralických v Sk 22,4; 24,14.22. Takto se tehdy označovalo „rozumné“, cílevědomé, na „etiku“ a všední život zaměřené náboženství. Jeho příslušníci si smějí tvářit v tvář všem pochybnostem a útokům podr-

žet „dobré svědomí“, (24,16). Pojmy, kterých tady Pavel užívá (cesta, dobré svědomí), představují interpretaci křesťanských obsahů a postojů pro ty, kteří se neorientují ve světě biblické řeči.

- **Pavlova kázání a proslovy** – se na první pohled hodně týkají jeho vlastního příběhu (alespoň v té podobě, jak ji čtenáři Skutků znají) – a málo Kristova díla. Je však potřeba ptát se na **funkci** tohoto „kázání o sobě“. Srovnáme-li jednotlivá podání příběhu o Pavlově obrácení (Sk 9,1-19; 22,1-15; 26,9-18), vysvitne, že se tu stále jasněji zdůrazňuje pověření zvěstovat pohanům – a také návaznost tohoto poslání na zvěst Zákona a Proroků.

poznámky ke Sk 21 a 22

- **co učinil Bůh mezi pohany** – (21,19) Pavel nevyzdvihuje sebe, ale oslavuje Boží skutky mezi pohanskými národy.

- **reakce jeruzalémských presbyterů** „podrob se ... ať všichni poznají, že není pravda, co se o tobě říká“ (21,24b) – očistný obřad v chrámu, který má Pavel podstoupit, má demonstrovat, že Pavel svévolně neruší autoritu Zákona. Autor Skutků tu zdůrazňuje jednotu církve – Pavel respektuje rozhodnutí jeruzalémských presbyterů. Zároveň jde autorovi Skutků pravděpodobně o to, aby upozornil, že Pavla a jeho myšlení nelze stavět proti starozákonní tradici či z něj dělat apoštola libertinizmu. Podobným směrem míří i **informace o apoštolském dekretu** (21,25; viz též 15,20nn).

- **„Židům Žid a Řekům Řek“** – vyprávění tento apoštolský důraz (srv. 1K 9,20) rozvíjí, když líčí, jak se Pavel podřídil očistnému rituálu v chrámě, aby v Jeruzalémě vyloučil pověst, že „učí Židy odpadnutí od Mojžíše“ (21,21). Pavel na to přistoupil. Od Krista totiž obdržel tolik svobody, že si mohl dovolit nepěstovat vlastní výlučnost, ale ujít velký kus cesty s těmi, v jejichž společenství pobýval. Vypravěč ovšem posléze zdůrazní, že toto rozhodnutí nepřineslo uklidnění, ale ještě větší bouři. V podtextu vidí radu jeruzalém-

ských „křesťanských zákoníků“ jako kontraproduktivní.

– **vzbouření davu** – proti demagogickému křiku není dobrý úmysl nic platný. Obvinění, byť neprokázané, je velice vážné – znesvěcení chrámu přítomností neobřezaného, tj. pohana (viz Ez 44,7-9). Zároveň toto obvinění „hraje na city“ – a v takto rozvášněné situaci nelze racionálně argumentovat. Před smrtí lynčováním zachránil Pavla římská posádka. Pokřik davu (21,36) má připomenout samotný proces Ježíšův (L 23,18).

– **Pavlovy jazykové schopnosti** (srv. v těsném závěsu řečtinu a aramejštinu – v. 37b,40b) dosvědčují, že Pavel je doma v řeckém i židovském kulturním okruhu. Komunikuje-li řecky i aramejsky, znamená to, že je vrostlý do dvou od sebe na první pohled vzdálených jazyků, tradic, způsobů myšlení. Díky tomu se vlastně mohl stát tak přesvědčivým svědkem evangelia mezi pohany – díky tomu ovšem také stále znova naráží u svých starých i nových bratří.

– **zvláštností druhého líčení apoštolského povolání** (22,3-21) je důraz na **prorocké zmocnění** (vv. 17-18). Tak jako byl kdysi v chrámě povolán Izaiáš, dostalo se zvláštního povolání i Pavlovi. Vzkříšený Pán ho zmocnil k zvláštnímu a nebyvalému úkolu: půjdeš s evangeliem k pohanům.

– **reakce davu** – dav nepřerušuje Pavla ve chvíli, kdy mluví o setkání se Vzkříšeným, ale když zmíní své poslání jít k pohanům. (22,22)

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **antisemitská interpretace** – v textu najdeme více míst, která mohou podnítit křesťanské protizidovské smýšlení (vzbouření davu v chrámě, později spiknutí a intriky). Je třeba vykladačské a vypravěčské obezřetnosti, která zdůrazní, že jde o postoj těch, kdo svoje vlastní náboženské (a národní) přesvědčení zamění za službu Pravdě. S mladšími dětmi je proto vhodnější mluvit o Pavlových protivnících, kteří

mysleli, že nejlépe vědí, koho má Bůh rád a koho ne, a proto jim Pavel hodně vadil. Starší děti můžeme upozornit, že slepý fanatismus, demagogie a násilnictví jsou rubem každého náboženství, pokud se ho jeho vyznavači zmocní jako „majitelé pravdy“. Ani křesťané nebyli a nejsou ušetřeni postojů zaslíbeného fanatismu (v bigotně konfesním i teroristickém vydání), který útočí slovně i zbraněmi na všechny cizí i na každou nezažítou a nezvyklou myšlenku.

– ustanovení **apoštolského dekretu** (viz též 15,20nn) nejsou – zejména pro menší děti – srozumitelná. Doporučujeme tedy tento motiv vypustit. Od Pavla samotného víme, že se tímto dekretem při zvěstování evangelia pohanům neřídil.

3. METODICKÉ POKYNY:

Ke zpracování obrázku je třeba příběh znát. Nemusí to ovšem znamenat, že s ním děti budou pracovat až po vašem vyprávění. Pro starší děti může být podnětem k samostatné práci: Najděte si příslušný text v Bibli. Řekněte dětem, aby si jej samostatně přečetly a pak podle toho našly, co zbožné shromáždění rozcílilo. Jde o „osmisměrku“. Odpověď: „Chci tě poslat k pohanům“. Výsledky porovnejte a okomentujte. Menší děti budou hledat správnou odpověď až po výkladu. Nejmenším dětem můžete napovědět a soutěžit jenom o to, kdo v „osmisměrce“ správnou odpověď nejrychleji najde.

4. POMŮCKY:

– obrázek jeruzalémského chrámu, římských vojáků, rozhněvaného davu (příp. můžete využít Z.Šorm, Skutky, Pracovní listy – Sk, list č. 17)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) motivace pro mladší školní věk:

Máte nějaké tajné místo, skrýš? Ukázali jste ho kamarádům? Koho byste tam nikdy nevzali?

(Navržená motivace pomůže ujasnit, že jeruzalémští presbyteri i Pavlo-

vi protivníci měli své „nedotknutelné místo“ – chrám. Pavel v jejich očích byl „zrádce“, který nerespektoval pravidla tohoto místa a otevřel ho pohanům. Proto vzbudil tolik odporu.)

b) motivace pro střední a starší školní věk:

– veďte s dětmi rozhovor o odlišnosti lidí a jejich důvodech i důsledcích. Čím se odlišují cizinci? (řečí, barvou pleti...). Máte k takovému člověku důvěru, nebo se ho spíš bojíte? Považujete cizince za přítele, či nepřítel? Co pomůže odpor vůči cizím překonat?

(Navržená motivace může ukázat, že nedůvěra a odpor vůči cizím, jiným, je hluboce zakořeněná i v nás. Můžete potom využít motivu „Židům Žid a Řekům Řek“ – upozornit, že Pavel byl doma v obou jazycích, nepropadal předsudkům – a především si nechal otevřít oči Pánem, který ho k „cizincům“ – pohanům, Řekům – poslal. Proto se nenechá zvíkat ani odporem vůči cizím – pohanům)

c) motivace „teofilovská“

– Teofil může přijít za Lukášem s tím, že slyšel či zažil ostrou rozmlísku mezi Židy a křesťany. Ptá se, kde se bere kritika křesťanů, Lukáš to vysvětluje „pavlovskou“ otevřeností vůči pohanům, tj. tradičně pohládaným na nečisté.

Během vyprávění se může Lukáš ptát, jestli to Pavlovi stálo za to.

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** věk:
Využijete-li navržené motivace,

setrvejte u konfliktu a snažte se ho vysvětlit. Nemusíte zdlouhavě převyprávět „vyprávění ve vyprávění“ – tj. povolání u Damašku, jen zdůrazněte, že Pavel připomněl, že kázat pohanům není jeho svévolie, ale úkol uložený Pánem. Přesto to protivníky nepřesvědčilo, ba naopak.

I. Motivace

II. Pavel přišel do Jeruzaléma a zjistil, že vzbudil podezření mezi křesťany i židy

III. Pavlovi protivníci Pavla podezírají, že vzal do chrámu – nedotknutelného místa – cizince

IV. Vzbouření davu, hrozba smrti a záchranná akce vojáků

V. Pavel vysvětluje, že byl poslán kázat i cizincům-pohanům, ale jeho protivníky to jen rozhněvá

b) osnova pro **střední** a **starší** školní věk:

Teofilovskou motivaci můžete přip. propojit s motivací pro starší. Jednotlivé body navržené osnovy předpokládají spíše stručné rozvedení

I. Motivace

II. Pavla vnímají jako „cizího“ jeruzalémští křesťané

III. Pavel má svobodu a uposlechne rady jeruzalémských presbyterů

IV. Pobyt v chrámě přináší osočení; sročení davu a hrozba lynčování

V. Pavla zachraňuje římská posádka

VI. Pavel káže a zdůrazňuje, že zde v chrámě byl povolán ke službě pohanům – cizím, jiným

VII. Dav toto vysvětlení odmítá

VIII. Apoštol byl zachráněn, ale není osvobozen – bude následovat Pána na cestě kříže

VYPRÁVĚNÍ

I. PAVEL V JERUZALÉMĚ

Všechno to začalo vlastně moc hezky. Po té spoustě cestování po Malé Asii, Makedonii a Řecku se Pavel o do Jeruzaléma těšil. Znal „svaté město“ Jeruzalém už od dětských let, když tu studoval. A teď si ho bude moci znovu projít, podívat se na místa, která jsou posvěcená nejen Božím zaslíbením, ale i tím, že po nich chodil Ježíš Nazaretský. Každý žid se do Jeruzaléma těší a Pavel

nikdy nezapomněl na své židovské kořeny. Rabi Gamaliel, u kterého studoval, ho dobře naučil znát jedinečnost tohoto svatého města a zvláště pak svatého chrámu, jediného místa, kde mohou probíhat oběti. Pavel moc dobře věděl, že do určité části chrámu smí kdokoliv, do další jen židé a do svatyně svatých vstupuje jen jednou do roka velekněz. Právě tak dobře znal Mojžíšovy zákony i jejich rabínské výklady. Škola rabího Gamaliela měla velmi vysokou úroveň.

II. JERUZALÉMŠTÍ KŘESŤANÉ VNÍMAJÍ PAVLA JAKO CIZÍHO

Pavel však nepřijel do Jeruzaléma oživit stará vzpomínky. V první řadě se chtěl setkat se zdejšími křesťany a zvláště s těmi, kdo stáli v čele jeruzalémské církve. Setkal se s nimi už druhého dne. Vyprávěl jim o všem, co Bůh skrze něho vykonal mezi pohany, a všichni z toho měli velkou radost.

Byl tu však problém: Téměř všichni členové křesťanského sboru – bylo jich několik tisíc – byli bývalí židé. Poznali v Ježíši Nazaretském zaslíbeného Mesiáše a uvěřili v něho. Vyrostli však v židovských tradicích a neměli důvod je opustit. Tyto tradice jim byly velmi drahé. Není divu, že zvláště Jakubovi – vedoucí osobnosti jeruzalémských křesťanů – leželo hodně na srdci, aby nebyl nějak znevažován Zákon přijatý od Mojžíše. A Jakub velice dobře věděl, že Pavla provází pověst člověka, který na tyto tradice moc nedbá. Již několikrát se mu doneslo, že Pavel nezdůrazňuje přikázání Zákona tak, jak oni v Jeruzalémě cítí, že by se zdůrazňovat měly. Bylo potřeba s touhle šeptandou co nejrychleji něco dělat, jinak vznikne v církvi rozkol a o ten nikdo v Jeruzalémě nestojí. Proto Pavlovi navrhl, aby se připojil ke čtyřem mužům, kteří se mají druhého dne účastnit očištného obřadu v chrámě a tak dal najevo, že není proti ustanovením Zákona.

III. PAVEL MÁ SVOBODU A UPOSLECHNE RADY JERUZALÉMSKÝCH PRESBYTERŮ

O rozkol ale nestojí ani Pavel, a tak se podřizuje rozhodnutí Jakuba a jeruzalémského sboru. Věděl, že na té „šeptandě“ je mnoho pravdy. Ač sám byl obřezaný žid a v židovských tradicích byl vychován, poznal, co to je křesťanská svoboda od Zákona. Věděl, že obřízka i mnohé náboženské předpisy a obřady ztratily po Ježíšově smrti a zmrtevýchvstání své opodstatnění, protože Ježíš přinesl od těchto kultických přikázání Zákona svobodu.

Ale právě tak dobře věděl, že na prvním místě musí být láska a proti lásce k bližnímu nesmí stát ani křesťanská svoboda. Ano,

křesťan je svobodný, ale touto svou svobodou nesmí pohoršovat bratry, kteří ještě této svobodě plně neporozuměli. Zcela se tedy podřídil Jakubovu přání, a proto ho čekal týden rituálního očišťování ještě spolu se čtyřmi jeruzalémskými bratry.

IV. POBYT V CHRÁMĚ PŘINÁŠÍ OSOČENÍ; SROCENÍ DAVU A HROZBA LYNČOVÁNÍ

Během těchto dní Pavel i s těmito spolubratry trávili mnoho času na modlitbách v chrámu. Už to vypadalo, že všechno proběhne bez problému a k všeobecné spokojenosti, ale najednou se strhla mela. Lidé Pavla krátce předtím zahlédli ve městě ve společnosti pohana Trofima. Už to, že se stýká s pohanem, jim připadlo divné, ale teď je napadlo, že Pavel dokonce tohoto pohana přivedl do té části chrámu, kam měli pohané přístup zakázaný. To už by nebylo jen divné, to by bylo něco hrozného. Přítomnost pohana by znesvětila chrám! Kdyby to Pavel udělal, bylo by to pro všechny židy velmi urážlivé, a tak není divu, že se tato fáma rychle roznesla po celém městě. Dříve, než mohl kdokoliv zjistit pravdu, tak se seběhl dav a lidé vyvěkli Pavla z chrámu, aby ho za tento domnělý čin lynčovali.

V. PAVLA ZACHRAŇUJE ŘÍMSKÁ POSÁDKA

V Jeruzalémě sídlila římská vojenská posádka, která měla dohlížet na pořádek. Její hlavní starostí bylo, aby se neobjevil nějaký buřič, který by mohl vyprovokovat lid k povstání proti římské nadvládě. Takových pokusů o povstání byla celá řada, a proto není divu, že když se římský velitel dozvěděl, že ve městě je nějaké srocení lidu, vyběhl i s vojáky zjistit, co se děje. Na první pohled bylo jasné, že celé to srocení lidí je kvůli onomu malému plešatému pánovi – Pavlovi. Velitel ho dal spoutat řetězy, aby snad neutekl, a pak zahájil vyšetřování. Nic ale nemohl vyšetřit. Lidé křičeli jeden přes druhého a dožadovali se Pavlovy smrti. Proto velitel přikázal Pavla dovést do pevnosti a uvěznit, než se celá záležitost prošetří.

VI. PAVEL VYSVĚTLUJE SVOJE POSTOJE

Pavel ale požádal velitele o chvilku strpení. Překvapil ho tím, že umí řecky. A když pak ještě velitel zjistil, že zatčený není žádný buřič, nechal ho promluvit ke shromážděnému zástupu. K lidem Pavel promluvil v jejich mateřtině a to mělo obdivuhodný účinek. Lidé se uklidnili a nechali Pavla mluvit. Pavel vyprávěl svůj životní příběh o setkání s Ježíšem Nazaretským. Lidé s napětím poslouchali, příběh žida, který pronásledoval Ježíšovy učedníky. Tomu

rozuměli velmi dobře. Pak vyprávěl, jak se s Ježíšem setkal a poznal, že Ježíš žije. A lidé stále s napětím poslouchali. Jak se setkal s křesťanem Ananiášem, který mu v Ježíšově jménu vrátil zrak. I v tuto chvíli ještě lidé stále poslouchali a čekali, jak tento příběh dopadne. A Pavel pokračoval tím, jak se potom vrátil do Jeruzaléma a jak právě tady v chrámě se mu zjevil Ježíš. Ani to ještě posluchače nijak nevyvedlo z míry.

VII. DAV TOTO VYSVĚTLENÍ ODMÍTÁ

Jenže pak Pavel pokračoval, jak ho pak tento Ježíš vyzval, aby zvěst o jeho vzkříšení vyřídil pohanům – a v tu chvíli se lidé rozkřičeli odporem. Že by snad tedy Ježíš nebyl buřič, ale prorok, kterého Bůh vzkřísil z mrtvých, to by ještě snesli. I to, že ve jménu Ježíšově je možno uzdravovat nemocné a že se tento Ježíš může ve vytržení mysli někomu zjevit. To všechno jsou zvláštní věci, ale je možno nad nimi přemýšlet a je možno je přijmout. Ale že by snad kterýkoliv žid měl vyjít vstříc pohanům, to je naprosto nemyslitelné. To je pohoršující, to je urážlivé. Pohanů je třeba se stranit! Je potřeba oddělit se od nich a kdyby to bylo možné, tak se s nimi vůbec nestýkat. Každá velká reforma v židovství začala přece očistou od pohanských nánosů. To jediné, na co Pavlovi posluchači v tuto chvíli myslí, je, že tento člověk – ať již prožil a viděl cokoli – se teď strašlivě rouhám, svádí vyvolený Boží lid a žene jej do pohanské náruče! I kdyby žádného pohana do chrámu nepřivedl, tak to, co říká, je dostatečným důvodem k tomu, aby byl ztrestán smrtí!

VIII. APOŠTOL BYL ZACHRÁNĚN, ALE NENÍ OSVOBOZEN

– BUDE NÁSLEDOVAT PÁNA NA CESTĚ KŘÍŽE

Velitel vojáků sledoval, co se děje. Pochopil, že tahle situace se sama od sebe neuklidní. Propustit Pavla není možné – buď je vinen a zaslouží si potrestat, nebo je nevinný a pak je potřeba ochránit ho před tím rozbouraným davem. Ať tak nebo tak, nejlepší řešení bude odvést Pavla do vězení v pevnosti. Když už se zjevně nic nedozví od tohoto pokřikujícího zástupu, tak se snad něco dozví po výslechu tohoto muže. Zatčení je nepříjemná věc. Ale v tuto chvíli nejspíš Pavlovi zachránilo život.

MODLITBA

Pane, prosíme, nauč nás pokoře, abychom neprosazovali sebe na úkor druhých, dej nám odvahu, když máme svědčit o tobě, posiluj nás, abychom obstáli v pokušeních. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Víte, že bohoslovci se učí řecky i hebrejsky? Proč ne jen jeden jazyk?
- Která skupina lidí v naší společnosti veřejně vyhlašuje svou nenávist k lidem jiné barvy pleti i národnosti?
- Znáte nějaký zákon nebo výnos, který se v dobrém týkal evangelíků? (toleranční patent – 1781, císařský patent 1861)
- Na která ustanovení a zákony se dnes lidé mohou odvolat, když se cítí poškozeni nebo ohroženi? (Listina práv a svobod, lidská práva – víte, v čem k jejich tvorbě přispěli křesťané?)
- Pomohlo Pavlovi, že uposlechl Jakuba, bratra Ježíše Nazaretského – stal se tak pro nepřátele důvěryhodnější?
- Mají být pro cizince přísnější zákony?
- Znáte řečníka, který umí mluvit na veřejnosti či v televizi tak, aby mu vždycky lidé tleskali a chválili ho? Lze takového člověk brát vážně – když si jeho názory pozorně prostudujeme?
- Co to znamená, když je člověk lynčován?
- Všimli jste si, že Pavel se spolehl na to, že římsí vojáci budou jednat spravedlivěji než jeho vlastní soukmenovci?
- Bojíte se vojáků, policistů, nebo od nich v něčem očekáváte pomoc?

PŘED VELERADOU A V CESAREJI

Sk 22,23-23,35

6.5.2007
Cantate

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 112,1+7 — Haleluja. Blaze muži, jenž se bojí Hospodina, jenž velikou zálibu má v jeho příkázáních! Nemusí se bát zlé zprávy, jeho srdce pevně doufá v Hospodina.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sk 22,23-28

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Když ti schází odvaha (S 157); Někdo mě vede za ruku (EZ 176, BTS 22); Když bouře zuří zlá (S 154); Moc předivná (S 186, EZD 697); V tobě je radost (EZD 649, BTS 25); Za ty, kdo hladem trpí a bídou (EZD 621, BTS 44); Modré nebe, slunce zář (EZD 618); Mír na zemi daruj nám (EZD 702, S 184)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Pavlova řeč** je přerušena bouřlivou reakcí posluchačů ze strany (22,23) jeho protivníků, přesto však to nepůsobí tak, jako by byl Pavel umlčen: co chtěl sdělit, sdělil (totiž že zde v Jeruzalémě jeho poslání končí, Bůh ho vysílá k pohanům, jimž se v Kristu otevírá spása).

– protože zástupci římské moci potřebují zjistit Pavlův přestupek, má být v pevnosti vyslýchán na mučidlech (22,23-30) – to byla **běžná římská praxe** s otroky a s těmi, kteří nemají římské občanství. Pavel, již připoutaný, se dovolává před bičováním svého římského občanství – tak jako i ve Filipis ve Sk 16,37. (Dovolává se tak práva, podle kterého neměl být římský občan bičován a bez rozsudku svázán – jmenovitě v tzv. Lex Porcia a Lex Julia).

– **dovolávat se práva** tak znamená kladně přijmout funkci státní správy: stát se má starat o pokojný život obyvatel, má udržovat pořádek, jistá pravidla, která ochraňují občany. Stát se nemůže chovat svévolně. Křesťan, i když ví ještě o „nebeském“ občanství, se může u státního zřízení dovolávat

ochrany. Tímto připomínáním tak pomáhá udržovat fungování společnosti na právním základě.

– vychází najevo, že Pavel se svým římským občanstvím je od narození výš než velitel, který si římské občanství koupil v dospělosti za velké peníze. (Vyslýchající od něho se strachem ustoupí, aby se oni sami neprovinili proti římskému právu). Je zvláštní, že přesto Pavel zůstává v poutech.

– **výslech před židovskou radou** (Sk 23,1-10) působí velmi nepravděpodobně, těžko by ji mohl svolat římský velitel, těžko by velitel mohl být při výslechu přítomný, sotva by probíhal její průběh takto (apoštol Pavel se ujímá iniciativy, nepoznává velekněze...). Lukášovi jde jednak literárně o přechod – proč Pavel v Jeruzalémě končí a kam jde dál... Krom toho může jít o jakési vodítko pro podobné situace: můžete se dostat do podobných situací, jako se dostal Pavel... a vlastně jako se dostal sám Ježíš (viz Ježíšův výslech v Lukášově evangeliu před židovskou radou Lk 22,66nn). Jsou to situace, kdy vás už třeba nikdo ani neposlouchá a chce vás ukřičet, srazit na kolena, obvinít, donutit, abyste se přiznali k něčemu,

co jste neudělali. A i tehdy je možné zachovat si důstojnost, sebevědomí v tom nejlepším slova smyslu – Pavel hovoří o **dobrém svědomí před Bohem** (Sk 23,1). Právě Pavel jistě nestaví na svých dobrých skutcích, Lukáš však tím termínem svědomí vysvětluje stručně křesťanům z pohanů, co to je ospravedlnění z pouhé víry a milosti. Dobré svědomí je svědomí před Bohem (darované dobré svědomí), o to máte stát, to činí člověka nezávislým na soudech a zvůli druhých. Křesťan není „otloukánek“ a obětí beránek, který pasivně přijímá facky. Nemusíte z nepříznivé situace vycházet jako poražení. V podobných situacích je potřebné především zachovat si dobré svědomí.

– když velekněz Ananiáš přikáže udeřit Pavla přes ústa, on se nezlomí a odpoví pohotově (23,2): Tebe bude bit Bůh.... Je známý židovský výrok, připomínající vyšší instanci, Boží soud. Přirovnání „obilená stěna“ může pocházet od Ježíše – Mt 23,27: **Běda vám, farizeové a zákoníci, pokrytci!** Podobáte se obilným hrobům, které zvenčí vypadají pěkně, ale uvnitř jsou plné ... všelijaké nečistoty (tomu by odpovídalo i pokračování Pavlovy řeči, které ukazuje na nesoulad mezi veleknězovými slovy a činy). Nebo prý se může výrok opírat o Ez 13,10, kde se mluví o chartrné stěně, nahozené pěknou omítkou.

– že by Pavel velekněze neznal, je nepravděpodobné. Spíš jde o to Lukášovi ukázat: Pavel není anarchista, buřič, uznává židovský zákon, neodmítá jej (když okamžitě reaguje na obvinění omluvou a citátem z Ex – ví, že se nemá urážet předák lidu).

– při výslechu se Pavlovi podaří husarský kousek: zmíní, že je souzen za to, že je farizeus a věří spolu s nimi ve všeobecné vzkříšení před Božím soudem. Využije tak **skrytého rozdílu mezi farizejskou částí velerady a saduceji**, kteří ve vzkříšení nevěří. Mezi oběma stranami se strhne vášnivá hádka, která hrozí rozsápat Pavla. Ale problém je najednou jinde, takže zástupci římské moci musí mít z celého jednání

dojem, že se jedná pouze o vnitřní problémy židovského společenství, že Pavel se ničím neprovinil (jak vyplývá z dopisu velitele posádky místodržitele Felixovi). Pavla zachrání římská posádka, když jej odvede do pevnosti.

– v této chvíli Pavel slyší ve snu **povzbuzení** (v.11): *neztrácej odvahu* (vzchop se, neztrácej naději – termín signalizující Boží přítomnost). Zřejmě toto povzbuzení Pavel potřeboval, když tu je. Tím je ukázáno, odkud pochází odvaha: nemáme ji do zásoby, potřebujeme povzbuzení. S povzbuzením slyší Pavel i **úkol** – připomíná se to, co zní na začátku Skutků jako jejich program (*Budete mi svědky v Jeruzalémě... až na sám konec země* Sk 1,8): *jako jsi svědčil o mně v Jeruzalémě, tak musíš svědčit i v Římě*. Toto „noční zjevení“ můžeme tedy chápat jako zlom: jeruzalémské období skončilo, od této chvíle má svědeckví evangelia směřovat do Říma. Tomu budou napomáhat všechny následující složité peripetie po souši i na moři.

Noční povzbuzení může znamenat i toto: dějiny samy, naše příběhy, nemají často smysl, jednoznačný význam, neobsahují **„Boží slovo“**, **to k nám musí teprve do určité situace přijít**.

– to, že Pavel opravdu nemůže zůstat v Jeruzalémě a že musí jít dál, vysvětlí i následující přísaha 40 mužů – fanatiků, kteří se rozhodli nejíst a nepít, dokud Pavla nezabijí (v.12-15). Domluví se s radou, že Pavla nechají předvolat k výslechu a cestou ho zabijí. Plán prozradí Pavlov synovec a velitel se rozhodne přesunout Pavla pod ochranou do Cesareje k přešetření jeho případu u místodržícího Felixe (v.16-21).

– **Pavlova ochranka** je tak velická (v.23), že by prý musela být k tomu použita polovina římské posádky v Jeruzalémě. Tím Lukáš vyjadřuje (podobně jako v příběhu o Ježíšově narození), že mocenské plány vládců mohou sloužit Božím plánům, aniž to vládcové tuší. V tomto případě: tak mocného doprovodu se dostává zvěsti evangelia! Na cestu se vydají ještě v noci.

– po příjezdu do Cesareje si místo-
držící otázkou, odkud pochází, mohl
ověřovat, zda Pavel opravdu může být
římským občanem, jestli tedy nelhal.
V případě lži o římském občanství
mohl být popraven. Pavel se dovídá,
že se ještě jednou setká se zástupci
rady.

Takto oddíl končí, nic není zaru-
čené a jisté, nic není vyhráno, vše visí
jakoby na vlásku. A přece ještě pořad
slyšíme ono: neztrácej odvahu, vzchop
se... Uprostřed lidských dějů, plných
nespravedlnosti a někdy i krutosti,
se rozvíjí ještě jiný děj.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– oddíl by mohl vyznít protižidovsky.
Přítom se tu mluví o zneužití jakékoli
duchovní moci (dost často k tomu do-
cházelo i v křesťanství), jde o mecha-
nismy, které se mohou objevit všude.
Moc a zlo jdou často ruku v ruce.

– fanatismus nelze spojovat s urči-
tou skupinou. Jeho nebezpečí je všudy-
přítomné (zkuste nechat děti, aby samy
zkusily říci, co to fanatismus je)!

– oddíl by mohl vyznít velmi zjedno-
dušeně, že „Pán vše řídí“. Tak to ovšem
není, v dané situaci lze jen říci, že vše
může dopadnout ještě jinak (D. Bon-
hoeffer: Věřím, že Bůh ze všeho, i z to-
ho nejhoršího, chce a může nechat
vzejít dobrou...)

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Děti mohou tipovat, co znamená důvěra
v ohrožení, před vyprávěním. Vybrané
možnosti si mohou například vybarvit.
Po vyprávění si potom mohou porovnat,
jak se jejich pohled kryje s pohledem
biblickým. Ten mohou naznačit třeba
orámováním jinou barvou.

Obrázek můžete rozdat dětem také
po vyprávění, aby vybraly, co podle

nich znamená důvěra v situaci ohro-
žení. Podle nakreslených scén mohou
pak vyprávění opakovat a přitom kon-
trollovat, zda vybraly správně.

4. POMŮCKY:

– obraz Jana Husa před koncilem

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) Theofilovské uvedení:

Už jsem z toho vyprávění, Lukáši, netr-
pělivý, evangelium se má přece dostat
až na samotný konec země, a zatím je
Pavel zase v Jeruzalémě, a vypadá to,
že ho tam jen tak nepustí, že ho po-
řádně zvalchují.... Setkal jsem se s ná-
zorem, že Pán vše řídí. Jak to všechno
může řídit?

b) Otázka pro mladší a střední škol- ní věk:

Už se vás někdo snažil překřičet? Jaké
to bylo?

c) Otázka pro starší školní věk:

Víte, co jsou to lidská práva? Může
se křesťan brát za lidská práva?

6. OSNOVY VYPŘÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší
a střední** školní věk:

- I. Pavla chtějí překřičet
- II. Pavel čelí nespravedlivému jednání
- III. K čemu je dobré svědomí?
- IV. Noční potěšení
- V. Tajný odchod z Jeruzaléma

b) poznámky a osnova pro **starší** školní
věk:

- I. Pavel a protivníci
- II. „Jsem římský občan“
- III. Dobré svědomí před Bohem
- IV. Pavel málem rozsápán
- V. Když ti schází odvaha, je tu ten,
kdo pomáhá

VYPRÁVĚNÍ

I. PAVEL A PROTIVNÍCI

Pavel je stále v poutech, ale měl svobodu promluvit ke shromážděnému zástupu židovských obyvatel Jeruzaléma. Popsal příběh o svém obrácení i příběh o tom, jak ho Ježíš vyzval k práci mezi pohany. Právě za to se shromážděný dav dožadoval jeho usmrcení. Velitel vojáků sledoval, jak lidé vyhazují do vzduchu plné hrsti prachu a jak na sobě trhají oblečení. Nechápal, v čem je jaký problém, ale tyhle projevy smutku a rozhořčení dobře znal. Ať už ten zatčený člověk řekl cokoli, shromážděné davy to rozhodně neuklidnilo. Zjevně je to opravdu nějaký buřič, a proto je potřeba urychleně zjistit, o co mu jde. Velitel přikázal, aby se Pavla chopili a odvedli do pevnosti.

Především bude důležité zjistit, jestli není schopen na svou stranu strhnout větší množství následovníků. Takových pokusů o povstání už tu byla celá řada. Docela nedávno ten Egyptan – za tím šly čtyři tisíce bojovníků! Tohle bude asi někdo jiný, ale kdo ví, co by způsobil. S takovými lidmi je potřeba jednat tvrdě. Proto přikázal, aby Pavla důkladně vyslechli a při výsledku neváhali použít bičování. Však on už si vyslýchaný rozmyslí, jestli chce odpovídat na otázky, anebo být bičován!

II. JSEM ŘÍMSKÝ OBČAN

Pavel viděl, že jde do tuhého. Vždycky byl připraven trpět pro Krista, ale Ježíš také řekl, že je-li možno se utrpení vyhnout, má se této možnosti využít (Mt 10,23), a Pavel tato slova znal. Oznámil tedy důstojníkovi, který měl službu, že je římský občan a jako takový má právo na řádný soud a nesmí být jen tak vyslýchán útrpným právem. V tu chvíli se už nikomu Pavla bičovat nechce, protože bez soudu takhle zacházet s římským občanem, z toho by mohl být velký průšvih. Rychle to nahlásili veliteli. Ten ať rozhodne, ten ať nese zodpovědnost. Velitel si Pavla pozval k rozhovoru. Sám byl římský občan a stálo ho to nemalé peníze, aby si mohl užívat výsad římských občanů. Teď v rozhovoru zjišťuje, že Pavel se dokonce jako římský občan již narodil, a to znamená, že nejspíš pochází z nějaké významné rodiny. Velitel dostal strach, jestli se v tomto případě snad sám nějak neprovinil proti římským zákonům, a tak na druhý den zajistil řádný výslech.

III. DOBRÉ SVĚDOMÍ PŘED BOHEM

Velitel v rámci vyšetřování zvolil metodu zvanou „konfrontace“.

Do paláce přišli židovští představitelé – velekněz a rada. Velitel očekával, že z Pavlova rozhovoru s nimi vyplyne na povrch, jestli si onen zatčený římský občan zaslouží trest, nebo bude jako nevinný propuštěn na svobodu. Jako první promluvil Pavel. Obrátil se k shromážděným a řekl, co považoval za nejdůležitější: „Bratři, až dodnes žije s dobrým svědomím před Bohem.“ Nemyslel to tak, že by nikdy nic špatného neučinil. Ví však, že je na správné cestě. Ví, že mu Ježíš odpustil všechno to zlo, které napáchal. Kdo poznal Boží odpouštění, má klidné svědomí před Bohem. Ne proto, že by nehřešil, ale protože poznal Boha, který hříchy odpouští.

Kdo ví, proč to velekněze tak rozčílilo. Snad mu připadla ta slova až rouhavá. Dobré svědomí? Kolik obětí by muselo být obětováno v chrámu, aby člověk mohl říct, že je očištěn před Bohem a tak mohl mít dobré svědomí?! Nařídil, aby Pavla udeřili přes ústa. I v tuto chvíli se Pavel chová tak, aby si dobré svědomí zachoval. Ohradí se proti bití. Mlátit někoho dřív, než mu dám šanci vysvětlit jeho postoje, to je něco, co se protiví Božímu zákonu. Kdo takto jedná, toho bude soudit sám Bůh! Proto se Pavel dovolává Božího soudu. Ale také, když zjistí, že dotyčný je velekněz, projeví mu povinnou úctu.

IV. VĚŘÍM VE ZMRTVÝCHVSTÁNÍ

Pavel si uvědomil, že od těchto lidí nemůže čekat spravedlivé posouzení své záležitosti. Přece by se však mezi nimi mohlo najít několik lidí, kteří by mohli mít pochopení pro jeho postoje. Věděl, že část rady patřila k farizejskému směru a část ke směru saducejskému. Sám Pavel byl vychován jako farizeus. Jako takový již od dětství věřil, že mrtví jednou vstanou k poslednímu soudu. Saduceové však na nic takového nevěřili. Pro Pavla však právě Kristovo zmrtvýchvstání bylo ujištěním, že Bůh Ježíšovu oběť na kříži přijal. K této víře se nyní před svými soudci přiznal: „Bratři, já jsem souzen proto, že věřím ve zmrtvýchvstání. Byl jsem vychován jako farizeus, vždycky jsem tak věřil.“ Pro Ježíšovu smrt a zmrtvýchvstání má svoje dobré svědomí před Bohem.

Když to řekl, shromáždění se rozdvojilo. Místo aby posuzovali Pavlovu vinu či nevinu, začali se jeho soudci mezi sebou hádat, jak to se zmrtvýchvstáním je. Z nejrůznějších míst Písma vytahovali verše, kterými se snažili podpořit svoje postoje. Farizejové se postavili na Pavlovu stranu. „Nic zlého na tom člověku nenacházíme. Co když k němu skutečně promluvil Bůh, třeba skrze nějakého svého anděla?“ Jenže saduceové nevěří ani v anděly, a tak je to rozčílilo ještě víc.

Nakonec to vypadalo, že se vrhnou na Pavla, ve kterém viděli důvod svého sporu, ale v tuto chvíli opět zasáhl velitel pevnosti. Pavel je římský občan. Proto má nárok na zvýšenou ochranu a velitel by měl sám popotahovačky, kdyby se zjistilo, že se o římského občana nepostaral. Do místnosti naběhl vojenský oddíl, a než se stačili hádající saduceové a farizeové rozkoukat, už byli vojáci i s Pavlem pryč.

Pavel strávil noc ve vězení. A právě té noci se mu zjevil sám Ježíš a povzbudil ho, aby vytrval: „Neztrácej odvahy. Jako jsi svědčil o mně v Jeruzalémě, tam o mně budeš svědčit i v Římě.“ Jeho poslání zdaleka neskončí tady v Jeruzalémě. Má před sebou ještě dlouhou cestu.

V. PAVEL V OHROŽENÍ ŽIVOTA

Pavlovo ohrožení na životě však trvalo. Mezi jeho odpůrci se dala dohromady skupina více než čtyřiceti fanatiků, kteří se rozhodli držet hladovku, dokud Pavla nezabijí. Do římské pevnosti nemají šanci se dostat. Potřebují dostat Pavla někam ven, a tak si smluvili s velekněžími, aby si naoko vyžádali ještě jeden výslech. Dříve, než k němu dojde, cestou z vězení spiklenci zasáhnou. Kacíř bude potrestán a s Pavlovou smrtí skončí i celá tato trapná aféra.

Ještě, že se o tom doslechl Pavlův synovec! Velitel pevnosti byl včas informován a rozhodl: Odešle Pavla k římskému místodržícímu do Cezareje. Tam ať proběhne řádný soud. On sám se postará, aby římský občan Pavel dostal na cestu patričníou ochranu. Pokud by si ti vrahové chtěli něco začít, bude proti nim stát dvě stě pěšáků, sedmdesát jezdců a dvě stě lehkooděnců.

Pak napsal místodržiteli průvodní dopis. Neopomněl zdůraznit, že jde o římského občana; tím také objasnil, proč s jedním jediným mužem posílá půlku jeruzalémské vojenské posádky. Z čeho je ten člověk obžalován, to – jak přiznává – vlastně nechápe. Popsal soud, který proběhl před židovskou radou, ale zřejmě jde o jakýsi věroučný spor. Rozhodně Pavel neudělal nic, kvůli čemu by se měla římská vláda znepokojovat. Čím by se ale znepokojovat měla, to je fakt, že Pavla někdo chtěl úkladně zavraždit. Řím přeci svoje občany chrání! Na to, aby rozhodl, na čí straně je pravda, je velitel vojenské posádky malý pán. Sám místodržící musí rozhodnout, jestli si Pavel zaslouží za něco potrestat, nebo jde-li opravdu jen o nějaký spor kvůli židovskému náboženství.

Tak byl Pavel ještě v noci převezen do Antipatridy. Protože přímé nebezpečí útoku již nehrozilo, vrátila se část vojáků do Jeruzaléma a jezdci doprovodili Pavla do Cezareje, do sídla místodržitele

Felixe. Zde byl Pavel opět v bezpečí před přímým útokem. Od Ježíše však věděl, že Cesarea není konečným cílem jeho cesty. Kdesi před ním je stále ještě Řím.

MODLITBA

Pane, prosíme tě o sílu, abychom si uchoval čistě svědomí. Pomoz nám, když na nás doléhají pokušení. Chraň nás před vším, co ohrožuje naše tělo i duši. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co je to náboženský fanatismus?
- Víte, ke komu se odvolal Jan Hus, když ho odsoudila církev?
- Ke komu se odvolal Pavel, když se měl hájit přede radou?
- Víte, jak probíhal výslech Jana Husa v Kostnici? (Ukřičeli jej, nenechali ho hájit se...)
- Co se dá dělat, když vás někdo chce „ukřičet“?
- Co je to svědomí?
- Co je zdravé sebevědomí?
- Svědomí a sebevědomí – souvisí nějak?
- Kdy nejvíc potřebujete povzbudit?
- K čemu jsou dobré zákony?

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 71,1+15 — Utíkám se k tobě, Hospodine, kéž nikdy nejsem zahanben! O tvé spravedlnosti budou má ústa vypravovat, každého dne svědčit o tvé spáse, a přeče nestačím všechno vypovědět.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sk 25,7-12

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Tou cestou dál (S 340); To já, ó Pane můj (S 331); Proč pro Krista neměli místa (S 269); Novej den (S 124); Jen ty, Pane můj (S 125);

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Pavlova důvěra v soudní řízení**
– (v.10) stát před soudem ve společnosti, kde platí jakés takés právní zásady (jakože v římské říši – aspoň pro římské občany platily), neznamená být vydán napospas zlému, bezbožnému světu. Pavel se už během svých cest několikrát před soudy s představiteli státu ocitl – a závěrečná část jeho příběhu (celkem 8 kapitol) je vlastně jeden velký proces. Je to proces zdlouhavý – a dokonce se nedovíme ani jeho výsledek. Ale má cenu brát soudnictví státu vážně a se základní důvěrou. Důležitější než to, aby stát byl vstřícný k církvi, je aby příslušné soudní instance jakžtakž pracovaly. Nemí ovšem na místě se obracet ke společnosti zády, pokud se hned nedovoláme spravedlnosti. Vyprávěč před takovým postojem varuje, aniž by ty příslušné státní úředníky, soudce a vykonavatele práva nějak idealizoval (na konci 24. kapitoly se pak vypráví, jak prokurátor Felix čekal na úplatky...). Křesťané a církev se ovšem nemohou pasovat do role spravedlivějších, chytřejších (pro které je dodržování pravidel a zákonů toho bezbožného světa pod úroveň) – s odůvodněním, že světské soudy jsou nespravedlivé.

– **Pavel před Felixem** (kap. 24)
– ani tváří v tvář držitelům moci nezůstává Pavel beze slov (L 12,11nn; Sk 9,15nn). Věcně a klidně vyvrací lživá obvinění a nakonec předloží problém tak, že je mimo kompetenci úřednického rozhodování. Felixova alibistická reakce (24,22) dává vlastně průchod bezpráví, ale zároveň (byť skrytě) i Božím plánům.

– **obhajoba společenské nepodvratnosti křesťanství** – Ač je Pavel obviněn původně veleradou, hájí se před institucemi představiteli římského státu (Felix, Festus, Agrippa). I žalobce je Říman – právník Tertullus. Na jeho obvinění „tento člověk po celém světě (tj. v celé římské říši) vyvolává nepokoje“ (v.5) Pavel odpovídá poukazem na neopodstatněnost a nedoložitelnost takových obvinění (v. 20n). Pavel zůstává ve vazbě kvůli nerozhodnosti a zkorumpovanosti prokurátora Felixe. Ani další slyšení před Festem a před Agrippou neposkytuje důkaz o nějaké Pavlově kriminální či protistátní činnosti, naopak – výsledný (ovšem pouze soukromý) verdikt zní „nedělá nic, za co by zasluhoval smrt nebo vězení“ (26.31).

Zároveň je z celého podání zřejmé – jestliže Pavel učinil tak hluboký dojem

na římské úředníky i krále Agrippu, znamená to, že křesťané nejsou žádní neučení prostáčci, ale jejich zvěst osloví i „vzdělance“ a elitu.

– **věřím** (v. 14) – je Pavlovo krédo, vyznání. Věří zvěsti Písma (Mojžiš a proroci), má naději, že poslední slovo nemá smrt, ale Bůh – a tak usiluje o to mít čisté svědomí. Základní křesťanské důrazy se pokouší předložit tak, aby byly srozumitelné pro římského úředníka, který o Kristu a křesťanech nic neslyšel. Vyznání víry je odpověď, kterou křesťané formulují vždycky, když je potřeba vyložit, co věříme (a co to znamená) pro ty, které oslovujeme, tak aby tomu mohli porozumět.

– **různé pohledy na křesťanství** – 24. a 25. kapitola Skutků shrnují zřejmě i různé vnější pohledy na křesťanství: nazorejská sekta (24,5), která řeší spory o jakéhosi mrtvého Ježíše (25,19). Lhostejné pohanství vidí v křesťanské zvěsti spory o malichernosti či soukromé náboženské záležitosti, to však pro svědky víry není určující.

Evangelium uvádí do rozpaků ty, jejichž myšlení zůstává pouze na rovině prakticko-právní. Festovi jde o to, najít paragraf „šitý Pavlovi na míru“ a Pavel zatím zvěstuje evangelium. Vposledu Pavel svoje věznění vyznavačsky zasazuje do úplné jiného kontextu – do souvislosti se svým povoláním kázat pohanům. Souvislost „právní“ se neostýchá překvalifikovat na souvislost „christologickou“.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– z celého vyprávění lze vycítit rejspekt k „úřadům“. Nezaměňujme ho však s nějakou přehnanou ponížeností. Obraty, kterých Pavel užívá (24,10; 26,2-3), jsou minimálním formálním vyjádřením úcty (srovnej začátek řeči Tertullovy 24,1-3). Pavel vystupuje jako ten, kdo si je jist svou věcí, a takto ji prezentuje i těm, kdo jsou v moci postavení. Římské právo navíc zaručovalo formální spravedlnost a „rovnost šancí“ (viz 25,16), i na to se v textu klade důraz.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU:

Tentokrát je lepší pracovat s obrázkem před vyprávěním. Do situace vyšetřování je asi třeba děti nejprve uvést rozhovorem o tom, kdy něco provedly a pak se zjišťovalo, kdo to provedl (například ve třídě). Děti si buď mohou vybrat jeden případ, jak jsou popsány v ukazujících rukou, nebo mohou reagovat na všechny postupně. Výsledky jejich práce společně proberte a pak jim vyprávějte, jak se v takových situacích zachoval apoštol a proč.

4. POMŮCKY:

Ilustrace k soudnímu procesu – perokresby, které vycházejí v novinách v případech závažných kauz. Symboly soudu: talár, v minulosti paruka, palička. Příp. Z. Šorm, Skutky, Pracovní listy, list č. 18;

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro Teofila:

Teofil se může ptát: vyprávěl jsi, Lukáši, o tom, jak to bylo s Pavlem v Athénách, v Efezu... (pamatujete, jak reagovali jeho posluchači na zvěst o vzkříšení..?). Ale ani v Jeruzalémě se situace nevyvíjela dvakrát příznivě – velekněží ho vyslyšeli a dokonce ho Římané museli uvěznit, aby ho před Židy zachránili. Spravedlivý soud se ale stále zdá vzdálený. Mohl vůbec spoléhat ve spravedlivé rozhodnutí nekřesťanského soudce...? Může ten proniknout do toho, o jaký spor tu jde?

b) Pro mladší, střední a starší školní věk:

Kdo je soudce? Viděli jste ho „při práci“? Nač se ptá při soudu – na to, co ho zajímá osobně, nebo na to, co se týká případu? Chce slyšet i něco jiného?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace – jak fungují soudy
- II. Pavlovo vyznání víry před Felixem
- III. Felix špatně a pomalu vyšetřuje Pavla

<p>IV. Pavlova případu se ujímá Festus
V. Pavel se odvolává k císaři</p> | <p>III. Pavel odmítá, že by vyvolával nepoje
IV. Pavlovo vyznání víry před Felixem
V. Felixův zájem o Pavlovy výklady se mění v zájem o úplatek
VI. Pavlova případu se ujímá Festus
VII. Pavel se odvolává k císaři</p> |
|--|---|
- b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:
<p>I. Motivace – jak fungují soudy
II. Tertullova obžaloba Pavla</p> | <p>III. Pavel odmítá, že by vyvolával nepoje
IV. Pavlovo vyznání víry před Felixem
V. Felixův zájem o Pavlovy výklady se mění v zájem o úplatek
VI. Pavlova případu se ujímá Festus
VII. Pavel se odvolává k císaři</p> |
|--|---|

VYPRÁVĚNÍ

I. PAVEL PŘED SOUDEM

V Jeruzalémě chtěl Pavel vyjít vstříc svým spolubratrům a ukázat veřejně svoji úctu k Mojžíšovu zákonu, ale pro podezření, že přivedl do chrámu pohana, je nyní před soudem v Cesareji. Místodržící Felix má rozhodnout, jestli se Pavel dopustil nějakého trestného činu, nebo ne. Za žalující stranu se dostavilo několik členů židovské rady. Měli s sebou právníka jménem Tertullus, který přednesl tři body obžaloby: Pavel vyvolává nepokoje, je hlavou nazorejské sekty a pokusil se znesvětit chrám. Jeho slova pak byla potvrzována dalšími zástupci židovské rady.

II. PAVLOVA OBHAJOBA

Pak dostal slovo Pavel, aby se hájil. Rozebírá jeden bod po druhém. Nejprve k tomu, že vyvolává nepokoje: Felix si může zjistit, že Pavel do Jeruzaléma nepokoje dělat nepřišel. Byl v Jeruzalémě sotva o něco víc než týden a žádný rozruch nedělal. Navštívil několik synagog, prošel se po městě – nikdo ho však nemohl spatřit, jak vyvolává nějaké spory a hádky, či dokonce sročení davu. Ano, chrám navštívil. Ale nedělal tam žádné nepřístojnosti. Dobře zná Mojžíšův zákon a ví, co se v chrámě smí a co ne. Přišel tam, aby zaplatil chrámovou daň a vykonal očištné obřady. Již to by mohlo být dostatečným důkazem, že Pavel je věrný předpisům Zákona! Při ničem z toho nedošlo k žádným zmatkům, shluku lidí či k nějakým nepřístojnostem.

Jenže pak přišli jacísi židé z Malé Asie. To oni by se měli dostavit k tomuto soudu, protože kvůli nim se najednou začali lidé srocovat, až to nakonec dospělo tak daleko, že musela zasáhnout římská posádka, aby udělala pořádek. Jestli tito maloasijské židé něco konkrétního mají, nechť přijdou a přednesou to. Z těchto lidí, kteří na něj teď tady žalují, u toho nebyl ani jeden. A když ho pak vyslyšeli před veleradou, nenašli při něm žádný zločin. „Všechno, co jsem udělal, bylo jen to, že jsem řekl: Pro víru ve zmrtvýchvstání jsem dnes od vás souzen!“

Jediné, co by se z celé obžaloby aspoň trochu blížilo pravdě, mohla být Pavlova příslušnost ke skupině následovníků Ježíše

Nazaretského. Ano, hlásí se k nim. Snaží se poslouchat Mojžiše a jeho Zákona přesně tak, jak ho vykládal Ježíš Nazaretský. Podle jeho příkladu se snaží pochopit, co slova Písma chtějí říct. Pavlovi žalobci tomuto směru říkají „sekta“. Je to falešné označení – vždyť Pavel chce sloužit stejnému Bohu, kterému slouží i oni.

III. FELIXOVO ROZHODNUTÍ – NEROZHODNUTÍ

Místodržící Felix dobře chápal, o co tady jde. Jeho žena byla židovka, navíc z židovského královského rodu. Felix tedy znal dobře židovské náboženství i směry, které se v něm objevovaly. Mohl by Pavla okamžitě propustit s tím, že státní zákony opravdu porušeny nebyly, a jestli jde o nějaký věroučný spor, to mu nepřináleželo rozhodovat. Přesto však Pavla nepropustil. Prý musí ještě vyslechnout jeruzalémského důstojníka. Zatím ať Pavel zůstane ve vězení, to však má být mírné, a povolují se mu i návštěvy zvenčí.

Co to bylo za rozhodnutí? Felix věděl, že není za co Pavla odsoudit. Nechtěl si to však rozházet s židovskou radou. V Jeruzalémě a vůbec po celé zemi měla velký vliv a nebylo radno si tyto lidi znepřátelit. Nejlepší bylo nerozhodnout, odložit výrok na neurčito – a vlk se nažral a koza zůstala celá. Nemusel udělat zjevně nespravedlivé rozhodnutí a odsoudit Pavla a zároveň mohli být židovští předáci spokojeni alespoň potud, že Pavel už nemohl vycházet mezi lidi a šířit svoje názory.

IV. PAVEL VE VAZBĚ

Felix si pak často Pavla předvolával a nechal si od něho vyprávět o křesťanství, o víře v Krista. Pavel této možnosti plně využíval: svědčil Felixovi a jeho ženě o Ježíši. Felix poslouchal docela rád – ale něco také rád neslyšel. Třeba když Pavel mluvil o spravedlnosti: že když člověk ví, kde je pravda, tak za ní má stát, ať je mu to vhod či nevhod. Nebo o zdrženlivosti: že by člověk měl umět omezit sám sebe, své potřeby i choutky, aby mohl pomáhat druhým. A už vůbec se mu nelíbilo, co Pavel povídal o posledním soudu: že není jedno, jak žijeme, protože Bůh jednou bude posuzovat každý skutek, každé slovo, ba i každou myšlenku.

Tak se to táhlo dva roky. Zároveň Felix doufal, že Pavlovi dojde, že nějaký ten úplatek by mohl jeho čekání na rozsudek výrazně zkrátit. Ale Pavel se k žádnému úplatku neměl. Po dvou letech byl místodržitel Felix ve svém úřadu nahrazen Porciem Festem, ale svému nástupci nezanechal „čistý stůl“. Zanechal mu Pavla ve vazbě, snad proto, že nestál o to, aby ho na nové působiště provázely nějaké špatné reference ze strany židovské rady.

V. PAVLOVA PŘÍPADU SE UJÍMÁ FESTUS

Nové koště dobře mete. Už třetího dne po svém nástupu začal Festus objíždět svěřenou oblast a přijel do Jeruzaléma. Pavlovi nepřátelé se hned obrátili na nového místodržícího, jestli by nebyl tak laskav a nemohl nechat Pavla převézt do Jeruzaléma. Festus ale tak laskav nebyl a rozhodl, že soud bude v Cesareji, ať se tam zástupci židovské rady dostaví. Snad ten případ už znal a věděl, že takového přesunu už jednou mělo být využito k vraždě obžalovaného, snad nechtěl zbytečně vycházet vstříc židovské radě, dokud nebude vědět, na čí straně je pravda. A mohla za tím být i úvaha – proč složitě zajišťovat eskortu a transportovat vězně do Jeruzaléma, když se Festus sám za pár dní tak jako tak vrací do Cesareje a žalobci tam snadno mohou vyslat své zástupce.

Po návratu do Cesareje dal Festus hned druhý den Pavla předvolat. Z Jeruzaléma mezitím dorazili i žalobci, kteří proti Pavlovi přednášeli jedno obvinění za druhým. Festus byl ale soudce a soudce chce nejen slyšet obžalobu, ale také vidět důkazy. Pro žádné z obvinění ale žalobci důkazy neměli. Pavlova obhajoba tedy byla docela snadná: „Neprovinil jsem se ničím ani proti židovskému zákonu, ani proti chrámu, ani proti císaři.“

Festus pak nabídl přenesení sporu do Jeruzaléma. Za ten krátký čas už pochopil, že vliv židovské rady je velký a není radno si ji znepřátelit. Tím, že se by záležitost přenesla do Jeruzaléma, by on sám nic neztratil, ale židovskou radu by si tím naklonil. Navíc by se aspoň na čas elegantně zbavil nepohodlného a táhnoucího se případu.

VI. PAVEL SE ODVOLÁVÁ K CÍSAŘI

Pavel rychle pochopil, o co tu jde. Ví, že tady už nejde o spravedlnost. Stal se zrníčkem, které se chystají dvě velká kola semlít na prášek. Na jedné straně je to kolo římské soudní mašinerie, která vyřizuje věci způsobem pro ni nejpohodlnějším, na straně druhé je to kolo židovské rady, která má v záloze nájemné vrahy.

Jako Kristův apoštol má ještě tak mnoho vykonat, a místo toho trčí ve vězení. Má před sebou přece ještě mnoho práce. Sám Kristus mu to tehdy v Jeruzalémě řekl, že o něm musí svědčit i v samém Římě (23,11). Proto se Pavel rozhodne k závažnému kroku. Využije práva, které má jako římský občan, a žádá, aby jeho záležitost posoudil sám císař. Ten ať rozhodne o jeho vině či nevině. Na to mohl říci Festus jedině: K císaři se odvolal, k císaři půjde. Pavla čeká cesta do Říma.

MODLITBA

Děkujeme ti Pane, že jsi nám odpustil naše viny, a tak se nemusíme bát tvého soudu. Prosíme, dej nám sílu, ať jsme v tomto světě věrní především tobě samému. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Obejde se společnost bez soudů a soudců?
- Co je to úplatek?
- Co je to kauce? (někdo je propuštěn na základě kauce)
- Co to znamená, že někdo „leští kliky“, „podkuřuje mocným“, je „nekriticky loajální“? Jak by Pavel mluvil, kdyby se chtěl zalíbit prokurátorovi? Mluvil by o Kristu? Koho by chválil?
- Víte, že dnešní uspořádání soudů je jiné než v Pavlově případě? Soudce nemá žádnou výkonnou politickou moc. Proč asi došlo k tomuto posunu? (posílení nezávislosti soudce)
- Je to vždycky hanba, když stojí člověk před soudem jako obžalovaný? Nebylo divné, že Pavel se domáhal toho, aby byl souzen, když se odvolal k císaři? Mohl se bránit proti fanatismu svých soukmenovců nějakým jiným způsobem?
- Je potřeba ke zvěsti o Ježíši Kristu před někým slavným a významným spíš řečnické nadání a schopnost překonat trému – nebo opravdová znalost evangelia?

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 91,9-11 — Máš-li útočiště v Hospodinu, u Nejvyššího svůj domov, nestane se ti nic zlého, pohroma se k tvému stanu nepřiblíží. On svým andělům vydal o tobě příkaz, aby tě chránili na všech tvých cestách.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Mt 10,17-20

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Farářovo blues (S 208); To já, ó Pane můj (S 331); Proč pro Krista neměli místa (S 269); Novej den (S 124); Jen ty, Pane můj (S 125)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **posloupnost Pavlova procesu**
– velerada – prokurátor – herodovec Agrippa – jako by byla vytýčena již v příběhu Ježíšově. Pavel následuje svého ukřížovaného Pána, nese kříž potupy pro evangelium. Narodil od Ježíše a jeho osamocení se může opřít o blízkost Vzkříšeného, jeho zaslíbení a posláni. (viz úloha č. 30)

– **Agrippa II.** byl syn Agrippy I. Císař Claudius ho pověřil panstvím nad knížectvím Chalkis. Mohl též řídit kultické záležitosti jeruzalémské obce a dosazovat velekněze. Bereniké byla jeho sestra (rodokmen Herodovců – viz BS-N, s. 203). Všeobecně byl jejich vztah pokládán za incest. Jejich sestra Druzilla si po ukončení prvního manželství vzala prokurátora Felixe. Agrippa si přichází apoštola Pavla vyslechnout jako náboženskou kuriozitu.

– podle **Festa** jde v Pavlově případě o nějaké nesrozumitelné náboženské rozepře: jde o nějakého mrtvého Ježíše, o něměž Pavel tvrdí, že je živ – nic zajímavého. Festovi jde o to, co má vlastně napsat do obžaloby, kterou s Pavlem pošle císaři.

– **zaslíbení otcům** (26,6-8) – to je ten pravý důvod, kvůli kterému stojí Pavel před soudem. Zatímco podle Fes-

ta jde jen o spory o jakéhosi mrtvého Ježíše – pro Pavla příběh tohoto Ježíše souvisí s nadějí, která pramení v zaslíbení mesiáše, *který má trpět, a první vstane z mrtvých...* (v. 23). Tohle křesťanské (kristovské) vyznání je ale zakotveno už ve víře otců (v. 6). Už první příběhy praotců Abrahama, Izáka a Já-koba (a dalších po nich) učí ne hledět do minulosti, ale novému očekávání, novým krokům víry. A tímto způsobem Hospodin svůj lid stále znovu a znovu křísí. Jak potom nevěřit ve vzkříšení?

– **nemohl jsem se postavit proti nebeskému vidění** (26,19) – apoštol nereferuje o osobním obrácení. Obhajuje a připomíná svoje posláni kázat pohanům (26,16). Čím déle Pavel příběh svého obrácení u Damašku vypráví (ve Skutcích už potřetí), tím méně upírá pozornost na svou osobu – a tím víc se soustřeďuje na Krista, který zastavuje, zmocňuje a povolává k nečekaným úkolům – a proti kterému se nemohl postavit.

– **stojím jako svědek před velkými i malými** – apoštol tu nebrání svoje právo na soukromou víru. Evangelium má být slyšet veřejně, aby zaznívalo všem: obyčejným, nepatrným, ale i těm mocným a třeba sebejistým. Víra není soukromá věc (do které přeci nikomu nic není) ani jen kostelová záležitost

– tu víru mají křesťané do-svědčit.

– **bláznovství zvěsti o ukřižování** – na Pavlovo svědectví „Mesiáš má trpět a vstane“ (26,23) reaguje Festus slovy „Jsi blázen, Pavle“ (v. 24) Není vyloučeno, že tu máme praktickou ukázkou toho, jak vypravěč – Lukáš – aplikuje pavlovský důraz o bláznovství kříže. Můžete dětem připomenout úlohu z 1. 4.

– **Pavlova nevina** – stejně jako v případě Ježíšova procesu, tak i v Pavlově případě se mluví o jeho nevině. Pilát jako římský úředník vyhláší třikrát Ježíšovu nevinu (L 23,4.14.22) a totéž musí vyhlásit i jeho nástupci o Pavlovi (Sk 23,29; 26,31n). Přesto ani jeden z obžalovaných není propuštěn. V Lukášově líčení je zřetelné, že oproti tomu, jak se politická moc chová nekořektně, Ježíš se naopak narodí ve znamení poslušnosti císařova rozkazu (L 2,1nn), Pavel se odvolává na římské občanství a na svou politickou loajalitu. Boží království – které oba zvěstují – přesto není konkurentem království tohoto světa, ale přesahuje je. Přestože křesťan musí počítat s tím, že k jeho svědectví patří také nesení kříže – nechce se Lukáš nechat zatlačit do pozice zásadního odmítnutí tohoto světa. Lze navázat pozitivně na strukturu tohoto světa a třeba i před světským soudem podat svědectví o víře.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nepřeceňujme Pavlovo řečnické umění. Pavel sám napsal, že jeho osobní projev působí nevyrazně, ba směšně (2K 10,10). Jestliže Pavlovo kázání Agrippu zaujalo a přinutilo k reakci, nebylo to způsobeno řečnickým uměním, ale pravdivým dosvědčením Kristova svrchovaného nároku, tváří v tvář kterému nemůže uhnout žádný potentát. Agrippova shovívavě odmítavá reakce je pokusem vyhnout se nejzásadnějšímu rozhodnutí, před které člověka staví evangelium o Ježíši Kristu (J 18,38).

– událost u Damašku – **apoštol nereferuje o nějakém osobním obrácení**. Nestrhává pozornost na to, jak

věří on sám. Jestliže nás vybízí tento příběh ke svědectví o Ježíši na veřejnosti, ukazuje zároveň jak: nestrhávejte pozornost na sebe. Nevystavujte své zbožné city ani bezbožnou minulost. Nepředvádějte svou víru, ale vyprávějte příběh toho, který povolává.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU:

Obrázek můžete použít uprostřed vašeho vyprávění. Když dojdete k Pavlově obhajobě, řekněte dětem, že Pavel připomněl celý svůj příběh a vyzvěte je, aby se pokusily do bubliny nakreslit nebo napsat, co všechno si z Pavlova života pamatují. Vymezte jim na to čas. Výsledky práce dětí společně proberte. Potom vyprávějte, co ze svého života zmínil Pavel sám. Mluvte s dětmi o tom, v čem se Pavlovo a jejich připomenutí liší a shodují, a přemýšlejte společně nad tím, co je pro Pavlova rekapitulaci života charakteristické a důležité.

4. POMŮCKY:

Ilustrace k soudnímu procesu – perokresby, které vycházejí v novinách, v případě závažných kauz. Symboly soudu: talár, v minulosti paruka, palička. příp. Z. Šorm, Skutky, Pracovní listy pro výuku náboženství, list č. 18

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) Pro Teofila:

T: Tuhle jsem vyprávěl svému známému o tom, jak jsem uvěřil v Ježíše Krista, proč věřím. Říkal jsem mu, že strašně rád vzpomínám na to období, kdy jsem od základu změnil svůj život. Nějak tomu ale pořád nemohl rozumět...

L: To je ale právě to, co se postupně učil i apoštol Pavel. Nebyl také žádným skvělým řečníkem. Postupně mu čím dál víc docházelo, že ani tak nejde o to vyprávět lidem o svých zážitcích, o své změně – ale o Ježíši. Toho máme jako křesťané zvěstovat. A když stál u soudu, došlo mu, že když zvěstuje právě toho vzkříšeného Ježíše a ne sebe a svoje prožitky – nemusí se bát. Nemusí mít obavy

ani proto, že není kdovíjak výřečný...

b) Pro mladší, střední a starší školní věk:

Co byste ukázali panu prezidentovi či předsedovi vlády, kdyby k vám přijel na návštěvu?

Byli jste někdy nespravedlivě obviněni?

Byli jste někdy ve škole předvoláni před ředitelem?

Jak asi probíhá výslech na policii?

6. osnovy vyprávění:

poznámky a osnova pro mladší, střední a starší školní věk:

- I. Motivace
- II. Agrippa v Cesareji
- III. Pavlovo slyšení před Agrippou, Bereniké a Festem
- IV. Pavlova obhajoba: vzkříšený Kristus mě zastavil
- V. Festova a Agrippova reakce
- VI. Mohl být osvobozen – ale odvolal se k císaři

VYPRÁVĚNÍ

I. AGRIPPA V CESAREJI

Král Agrippa II. objíždí své království. Není to nijak významný král, ani jeho království není moc veliké, ale jednou je to král a patří se ho přivítat s patřičnou úctou. A také je potřeba se postarat o dostatečně zábavný program. Festus není místodržícím dlouho. Navíc na tomto místě byl předtím místodržícím Agrippův švagr, a tak král nejspíš o celé oblasti ví víc než sám místodržící. Festus toho mnoho na výběr nemá – a proto králi nabídne Pavla.

Takový kuriózní případ podivného odsouzence, který zjevně nic neudělal, ale žalobci se dožadují, aby byl bezodkladně popraven. Jde zjevně o nějakou hloupost; kdyby obžalovaný nebyl římský občan, byl by zbičován a vyhnán a byl by klid. Celá záležitost spočívá v tom, že se Pavel a židovská rada dohadují o jakéhosi mrtvého Ježíše! Pavel tvrdí, že žije, jeho žalobci, že nežije. A navíc se to celé točí okolo jejich Zákona, a v tom se Festus už vůbec nevyzná. Nabízel obviněnému, ať s tím jede do Jeruzaléma a ať si to tam vyřeší židé sami mezi sebou. Jenže v tu chvíli ten člověk prohlásil, že je nevinný a že se odvolává k císaři. Festus tedy dal Pavla opět pod zámek a při nejbližší příležitosti ho pošle do Říma.

Krále Agrippu to zaujalo. Soud o tom, jestli je někdo mrtvý nebo ne, to by mohlo být docela zajímavé. A pokazit se na tom nedá nic. Jednou se odsouzenec odvolal k císaři, tak je to vlastně jedno.

II. PAVLOVO SLYŠENÍ PŘED AGRIPPOU, BERENIKÉ A FESTEM

Na druhý den přišel král Agrippa i s manželkou do přijímací síně. Uctivě před ním poklekají všichni přítomní, ať již vysocí důstojníci či představitelé města. A pak je předvolán Pavel.

První slovo má hostitel – místodržící Festus. Několika slovy shrne celý případ. Ono toho ale není mnoho, co by mohl o obžalovaném říci. Žalobci žádají jeho smrt, ale jak to tak vypadá, ten

nic trestuhodného neprovedl. Jenže se odvolal k císaři a tudíž je nutné ho tam poslat. A spolu s vězněm je nutno poslat do Říma i dopis, ve kterém bude vysvětlena podstata sporu a základní body obžaloby. Ale co tam má napsat, když tomu sám nerozumí! Kdyby tedy král Agrippa ve své moudrosti obžalovaného vyslechl, aby místodržící věděl, oč vlastně v této věci jde. A tak Agrippa vyzval Pavla, aby se vyjádřil.

III. PAVEL SE HÁJÍ

Pavel ví, že Agrippa zná židovské náboženství, jeho obyčeje i očekávání. Je rád, že může mluvit právě před ním a vysvětlit, oč v celé věci jde. Po staletí židé očekávají příchod Mesiáše, tak jak to zvěstovali proroci. Tato zaslíbení se však již naplnila, Mesiáš přišel a byl to Ježíš. A právě tento Ježíš je předmětem jejich sporu. Zatvrzelí židé však v Ježíše neuvěřili.

Pavel jim rozumí. Možná lépe, než kdokoliv jiný, protože i on sám byl dříve takto zatvrzelý. Sám pronásledoval každého, kdo se k této víře přiznával. Jenže pak se s Ježíšem setkal. Poznal, že Ježíš žije. A tento živý Ježíš mu nejen odpustil všechno zlé, co kdy dělal, ale dokonce ho povolal do svých služeb. Zaslíbil mu ochranu i posilu, aby plnil jeden jediný úkol – otevřít oči lidí, aby i oni viděli, že Ježíš žije. To je pohled, kterým se člověk odvrací od ďábla k Bohu; to je jediná možnost, jak může člověk přijmout odpuštění hříchů; to je cesta, kterou se dojde do Božího království.

Jak by se Pavel mohl postavit nebeskému vidění! Jak by mohl odmítnout toto povolání, když byl povolán od samotného Ježíše? Proto poslechl a všude kam přišel, tak kázal, že Ježíš žije. A to je důvod, proč ho chtěli jeho odpůrci zabít a proč také v tuto chvíli stojí před soudem. Protože uvěřil Bohu, který zaslíbil Mesiáše, který bude trpět a jako první vstane z mrtvých. A Ježíš trpěl a vstal z mrtvých. A Pavel se s tímto živým Ježíšem skutečně setkal.

V. FESTOVA A AGRIPPOVA REAKCE

Po tomto proslovu jako první zareagoval Festus: „Jsi blázen, Pavle!“. Není divu, že tak mluví, o židovském náboženství neví skoro nic. Pavel se však brání a dovolává se přitom krále Agrippy. Agrippa je potomek krále Heroda Velkého a v jeho žilách koluje i krev slavných makkabejských králů. Zná židovské náboženství i jeho naděje a jistě věří i prorokům!

Agrippa Pavlovi rozumí více, než kdo jiný v tomto sále. Cítí, že Pavel nemluví jen tak do větru, že jeho slova mají váhu. Dokon-

ce řekne: „Málem bys mne přesvědčil, abych se stal křesťanem!“ Jenže právě „málem“. Agrippa se bojí udělat ten zásadní krok. V té chvíli se Pavel obrátí ke všem přítomným a – jako by ani nebyl vězeň – řekne: „Kéž by Bůh dal, abyste se vy všichni, ty, králi, i vy ostatní, stali tím, čím jsem já – kromě těch pout, která mám na ruku.“ Křesťany, apoštoly Ježíše Krista. Snad něco z jeho slov uvízne v hlavách posluchačů... Král však nemá v úmyslu uvěřit v Ježíše a dát se pokřtít. Tím méně Festus.

VI. MOHL BÝT OSVOBOZEN – ALE ODVOLAL SE K CÍSAŘI

Když panstvo odcházelo, říkali si, že Pavel neudělal nic, za co by zasluhoval vězení nebo dokonce smrt. A že kdyby se neodvolal k císaři, mohl být propuštěn. Takhle bude čekat kdo ví jak dlouho ve vězení; jasně vyhraný soudní spor vyměnil za císařský soud s nejistým výsledkem, navíc to bude soud, proti kterému už nebude odvolání..

Přitom ani netušili, že je to všechno docela jinak. Pavel do Říma jít musí. Tak mu to určil sám Ježíš. Odvolání k císaři se stalo prostředkem, jak tento úkol splnit. Co na tom, že v poutech, co na tom, že jako křivě obviněný vězeň. I ve vězení bude mít Pavel prostor k přijímání návštěv a k psaní dopisů. A nebude málo jak hostů, které ve vězení přijme, tak nebude málo listů, které během své cesty do Říma napíše. Nebude málo lidí, které i jako vězeň bude moci oslovit či kterým ještě pomůže. Má před sebou ještě několik let života a bezezbytku je využije.

MODLITBA

Pane, prosíme, dej nám moudrost a sílu, abychom o tobě dokázali svědčit lidem okolo nás. Dej nám také moudrost a sílu, abychom toto svědectví potvrdili tím, jak žijeme. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Je potřeba ke zvěsti o Ježíši Kristu před někým slavným a významným spíš řečnické nadání a schopnost překonat trému – nebo opravdová znalost evangelia?
- Jak se dnes významní představitelé státu, případně významní spisovatelé dívají na křesťanství – jako na něco, co se týká pár křesťanů, nebo je to i pro ně důležité?
- Znáte nějakou významnou osobnost, která se o křesťanství vyjádřila pohrdavě? Jsou takové názory pro vaši víru důležité?
- Kdybyste si z této úlohy zdramatizovali scénu u soudu, popř. si zahráli na soud – jak to znáte z detektivek – kým byste chtěli být – soudcem, žalobcem, obžalovaným, svědkem? Vysvětlíte, která role by vám nejlépe „seděla“.

DUCH OTROCTVÍ A DUCH SYNOVSTVÍ

Ř 7-8; Ga 5,1-15

27.5.2007

Svatodušní svátky

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 51,12+14 — Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha. Dej, ať se zas veselím z tvé spásy, podepři mě duchem oddanosti.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ř 8,13-17

PÍSNĚ

Tvá svoboda (S 344); Pjijď již, pjiď Duchu Stvořiteli (BTS 34,S364); V tobě je radost (D 649); Buď Bohu všechna chvála, čest (BTS 83, D 660); Nové přikázání (BTS 88); Můj Pán všechny svolá (BTS 92, S 193); Celou noc hloubám (S 29); Co má se dit (S 31)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

A. Ř 7 – 8

– **7. kapitola** s tématem tragické rozpolcenosti („nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci“) a vyústující do výkřiku: „Jak ubohý jsem člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti!“ bývá někdy vykládána tak, že v ní apoštol Pavel popisuje svoji minulost před svým obrácením u Damašku. Že 7. kapitola je *popisem minulosti* každého křesťana před jeho obrácením, popis předkřesťanského člověka, zatímco 8. kapitola je popisem přítomnosti křesťana (život v Kristu, život z Ducha, nikdo nás nemůže obvinít a nic nás nemůže odloučit od lásky Boží). Oproti tomu existují výklady (už např. Jan Calvin), že naopak přirozený člověk, člověk bez Krista, není schopný tuto pravdu o sobě poznat a přijmout, protože bez světla to nevidí a sám sebe obelhává. Až člověk osvěcený Duchem Kristovým může pravdivě vidět svůj stav a nelhat si o sobě (hlavní funkce Ducha by tedy bylo ukázat hříšnost člověka, sebepoznání). 7. kapitola by pak byla *přítomností*.

– ani jedno, ani druhé Pavla nevy-

stihuje: abychom pochopili, o co mu šlo, je třeba připomenout: myšlení apoštola Pavla vychází z představy o 3 časových úsecích (jak lze vysledovat z celé epistoly Římanům): od Adama po Mojžíše byla doba bez Zákona, od Mojžíše po Krista přichází doba Zákona. A nyní, závěrečné období, je doba po Kristu, doba milosti a konec zákona (to, na co my nestačíme, k nám přichází díky Ježíši Kristu jako dar)

Zákon sám o sobě je tedy dobrý, není zlý, *při setkání s jeho nárokem člověk poznává právě svoji rozpolcenost*, někdy požadavek Zákona v člověku působí pravý opak, vyvolá se jím v člověku právě to zlé. Zákon sám o sobě nespasí, nezachrání člověka.

V kterém období se tedy nacházíme? V období zákona – nebo milosti? Stát se křesťanem neznamená, že jsem přemístěn do „vyšší sféry“, jako bych prostě přešel z jedné místnosti do druhé, z jednoho patra do druhého. Pokud počítám s Kristem, pak platí Ř 8. Pokud chci spoléhat na sebe a na svoje zásluhy, platí Ř 7 a ono „bídny jsem člověk...“ Třetímu období patří budoucnost a je v něm naše naděje, ale **teď, nyní** jsme ještě v době, kdy se obě

období (období zákona a období Ježíše Krista) prolínají a my v tom prostě někdy litáme... Proto apoštol mluví o životě z Ducha, aby vyjádřil dynamičnost, nikoli staticčnost života křesťana (ale i života vůbec...). Drží nás moc Ducha (síly, která není z nás, ale v nás přitom působí). Od Ježíše Krista do nás přeskočila jiskra, díky tomu můžeme volat Abba – Otče (nemusíme mít strach z Boha, jsme boží děti a máme před sebou krásné věci, které si nezasluhujeme – „podivuhodně dědictví“).

B. Gal 5,1-15

Apoštol Pavel zde řeší téma *křesťanské svobody* („Tu svobodu nám vydobyl Kristus. Stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho“). Vyrovnává se s těmi, kteří vyžadují obřízku a s ní i dodržování zákona jako podmínky ke spáse. Opět apoštol nezpochybňuje význam zákona, jde o to, že člověk nedosáhne spásky vlastními silami, soustředěním na sebe. Soustředění na sebe, na svůj výkon, je nesvobodou. Nesvoboda je zadlužením – člověk je jako ve vězení, ze kterého se musí „vyplatit“. Splnit to a to a to ...Tím se člověk soustředí na svůj výkon, trápí sebe (i druhé...– viz Marta v Lk 10,38-42) a není z toho cesta ven. Kristus od soustředění na sebe osvobozuje...„rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou“ (kraličti: víra skrže lásku dělající).

Nemusíme dětem vykládat složité pozadí židovského zákona, samy dobře ví, co to je diktát „měl bys – měla bys“. Měl bys být jednička, ve všem první, ve sportu, v angličtině a v hudbě, oblíbený ve třídě... Všechny děti, od těch nejmenších, chápou, jak je pro život nezbytné vědomí bezpodmínečného přijetí („mám tě rád, takového, jaký jsi, je dobře, že jsi na světě...“).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nezplošťujeme apoštolovu zvěst o svobodě v Kristu a otroctví před ním na obecné moralistické poučení, že se naše dobrá vůle často rozchází

se zlými činy (Ovidius: Vidím co je lepší a schvaluji to, ale jdu za horším). Toto téma bychom neměli oddělit od evangelia o Ježíši Kristu (co lidé v blízkosti Ježíše poznávali o sobě, o Bohu, o druhých lidech...)

– oba oddíly (Ř 7 – 8, Gal 5,1-15) se dotýkají jádra myšlení apoštola Pavla, Pavel se vyrovnává se zákonem, snaží se vyjádřit *podstatu evangelia* co nejpřesněji, usiluje zabránit všem možným zkratkám zprava i zleva (na jedné straně ti, kteří zdůrazňují dodržování zákona jako podmínku spásky, na druhé straně ti, kteří zdůrazňují svobodu jako vyvážanost ze všech vztahů). To činí výklad dost nesnadným, právě dětem! Máme-li vůbec toto dětem nějak vykládat, budeme muset zřejmě *přičerpat některé evangelijní příběhy*, děti hned vypinají při pouhém náznaku abstraktního uvažování (zvláště malé děti ani nemají schopnost rozlišovat mezi událostí a jejím výkladem). Doporučoval bych přičerpat třeba podobenství o marnotratném synu z Lk 15 (kde se „řeší“ přijetí za syna bez zásluh), nebo od Lukášova kolegy Matouše přejmout z 18 kapitoly z podobenství o dlužníkovi situaci zadluženosti (co to je, čím vším můžeme být zadlužení, co to znamená být takto nesvoboden a jak ten král osvobodí dlužníka prostě tím, že mu vše odpustí...). Anebo vybrat z četných příběhů o setkávání Ježíše s lidmi, kteří byli nedodržováním zákona diskvalifikováni (od rybářů a celníků počinaje přes všelijak nemocné až k „padlým“ lidem).

Krom toho se domnívám, že některé věci děti pochopí až později a je potřeba (spolu s Pavlem) dávat pozor na zkratky (pro děti je přece funkce zákona jakožto smluvených pravidel velmi dobrá, naopak není dobré vždycky všechno dětem odpustit, musí umět za své chyby „zaplatit“, je rovněž známá věc, že v určitém věku je pro děti velmi nebezpečný „hyperprotektivní“ rodič – rodič, který za svými bobánky vše zametá a odklízí jim každé stéblo z cesty).

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKU:

Obrázkem se pokouším navodit prožitky „otrockého“ a „synovského“ (tj. podle mne svobodně tvořivé důvěry) – otrocká reprodukce a svobodné tvoření. Zda jej využijete pro motivační uvedení nebo jako doplněk vašeho výkladu, je na vás. Aby práce s obrázkem svoji úlohu splnila, je ovšem třeba o ní s dětmi mluvit. Zeptat se jich nejprve, jakou tužku si vyberou pro první mřížku a jestli si mohou vybrat jakoukoli. Zda, pokud si vyberou jakoukoli, bude to správně. Jaké pastelky si vyberou pro druhou mřížku a zda si myslí, že nějaký výběr může být špatný. Zkontrolovat důsledně, jestli „reprodukcí“ udělaly přesně (popřípadě spočítat chyby). Zeptat se, zda při práci na druhém úkolu mohly udělat nějakou chybu. Zeptat se, který ze dvou úkolů je víc bavil, který jim připadá veselejší atd.

4. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro mladší školní věk:

– kdy je pro vás mámino objetí nejdůležitější? Když se vám něco dobrého povedlo – když jste někde zůstali sami – když jste provedli něco, o čem jste věděli, že to maminku rozčílí?

(navržená motivace odpovídá osnově pro mladší a střední školní věk, o tématu hovořit budou ochotny ovšem mladší děti, starší děti už téma „přijetí“ nerady otevřeně tematizují, rozhodně je k tomu nenutte)

b) pro starší děti

– zamyslete se nad přirovnáním „zavál čerstvý vítr“. Kdy byste ho použili? Když po dlouhé době došlo k usmíření mezi rozhádanými kamarády – když se někomu podařilo vydělat spoustu peněz – když jste dostali nápad, jak vyřešit komplikovanou úlohu – když jste přestali být otráveni...

(z navržených příkladů, které můžete sami doplnit, ať děti vyberou a v rozhovoru zdůvodní, který „sedí“ a který „nesedí“ a proč)

c) pro starší i mladší

– použijete-li jedno z nabízených vyprávění o Aničce a otrokářství, využijte jako motivace úvodních otázek, týkajících se otroctví.

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** a **střední** školní věk:

Použijte motivace pro mladší. Jako biblického příkladu užíjte vyprávění o návratu ztraceného syna – využijte zejména pasáže, která mluví o překvapivě vstřícném přijetí do otcovského domu – tady je syn ujištěn o přijetí za syna.

- I. Duch svatý – jako když obejmeme maminka
- II. Co se při tom děje?
- III. Co objetí dosvědčuje – odpuštění a přijetí (viz Lk 15)
- IV. Mám chuť žít
- V. A něco dobrého udělat

b) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

Použijte motivace se „svěžím větrem“. Dále využijte navrženého vyprávění z Mt 18,23nn o neschopnosti předat přijaté odpuštění. Přečtěte si ho a děti se zeptejte – kde ve vyprávění zavál „čerstvý vítr“? Kde mohl vanout, ale nevá? Na příkladu těchto překvapivých událostí i promarněných příležitostí osvětlete, v jakém smyslu mluví bibliční svědkové o Duchu svatém

- I. Motivace – kdy vane svěží vítr?
- II. Duch svatý – přítomná Ježíšova moc (jako odpuštění tíživého dluhu)
- II. Duch svatý – motivace a inspirace k životu (předal tuto inspiraci služebník?)
- III. ...čím víc se pachtím, tím větší dělá nás hráz
- IV. Za námi odpuštění dluhů
- V. Před námi domov a dědictví
- VI. A co že nás může odloučit od té lásky?

VYPRÁVĚNÍ PRO MLADŠÍ DĚTI

I. MOTIVAČNÍ HRA MÍSTO ÚVODU

Je-li pro to prostor, je možné s dětmi hrát na sochy – klasická honička, ale když je někdo dohoněn, musí zkamenět a počkat, až ho dotknutím jeho spoluhráč vysvobodí. Vysvobodit se nemůže sám od sebe, musí mu pomoci někdo, kdo s ním je na stejné lodi, „kdo s ním hraje“. Po hře se k tomu s dětmi vrátit a mluvit s nimi právě o tom, kdo koho mohl vysvobodit, že on sám na to nemá.

II. OTROCTVÍ

„Mami, dneska nám paní učitelka vyprávěla o otroctví,“ hlásí Anička už ve dveřích domova. Po celou cestu ze školy myslí Anička jenom na to, co se právě dozvěděla a ne a ne si to ve své hlavě srovnat. „To fakt byli lidé tak zlí, že v Africe chytali černochoy a pak je spoutané odváželi pryč z jejich domovů? A jak je mohli prodávat? Copak těm otrokářům patřili? Kdo jim to dovolil? Vždyť ti černoši museli být nešťastní...“ Anička se rozplakala.

Maminka se posadila, vzala Aničku na klín a přivinula do své náruče. „Že mi tě nikdo nikdy nevezme,“ vzlykala Anička. „To víš, že ne,“ těšila jí maminka. „Ani tátu, ani Honzika?“ „Ani tátu a ani Honzika,“ odpověděla maminka.

Za chvíli se Anička uklidnila, ale přemýšlela pořád: „Mami, proč ti otrokáři byli tak zlí?“ Maminka chvíli mlčela a pak se Aničky zeptala: „Vzpomínáš si, jak jsi včera křičela a bila Honzika, když sis myslela, že ti snědl čokoládu? Proč jsi na něj byla tak zlá?“ „Já mu nechtěla ublížit, je mi líto, že jsem na něj byla zlá, ale já se v tu chvíli neudržela, úplně mne ovládl hněv, jak jsem byla vzteklá.“ „Tak, teď jsi to sama řekla – ovládnul tě hněv. Víš, Aničko, je moc důležité rozeznávat, kdo nebo co a jak nás ovládá, protože potom se podle toho chováme k druhým. Ty jsi byla v tom svém hněvu také takovou malou otrokářkou Honzika, než tě ten vztek přešel.“ Anička poslouchala s otevřenou pusou. To by si nikdy nepomyslela, že byla otrokářkou. „No a ty otrokáře ovládala touha po penězích tak moc, že se z nich stali bezcitní surovci. Neviděli a neslyšeli křik a bolest, kterou působili chytáním černochoů. Viděli a chtěli jenom peníze, které za ně na trhu otroků dostanou, když si je někdo koupí.“

III. MOŽNÉ VYKOUPENÍ

„Paní učitelka říkala, že si ty otroky někdy koupili hodní lidé, kteří je pak měli rádi, a ti otroci u nich našli druhý domov.“ „Tomu tak

opravdu někdy bylo,“ odvětila maminka a po chvíli dodala: „Oni je vlastně z té hrůzy a krutosti těch otrokářů vykoupili, osvobodili je a pozvali k životu s nimi v svém domově. Někteří otroci to štěstí měli.“

„To je škoda, že ti hodní lidé nemohli koupit všechny otroky, aby i oni měli nový domov, kde by je měli rádi,“ posteskla si Anička. „To jsi řekla hezky, že domov máme všude tam, kde nás mají a chtějí mít rádi a my je. Sama ale už také víš, po zkušenosti s Honzíkem a svou čokoládou, že to neumíme. Že přichází chvíle, kdy svého kamaráda, sourozence nebo i tátu s mámou nechceš – neumíš mít ráda. Zlobíš se a vztekáš, když není hned po tvém; anebo se naopak zase urážíš, když někdo křičí na tebe.“ Maminka se odmlčela, a když Anička dlouho nic neříkala, zeptala se: „Napadlo tě, že když nás má hněv a vztek ve své moci – a my mu sloužíme, i když to vlastně ani nechceme, že jsme na tom jako ti otroci? Že potřebujeme, aby nás někdo vykoupil, že se sami nedovedeme osvobodit? „Ale mami, vždyť jsi před chvílí říkala, že jsem byla otrokářkou a ne otrokem,“ namítla Anička. Maminka se zasmála: „No, to ano..., ale ... hmm, jak bych ti to vysvětlila... Víš, ve chvíli, kdy tě ovládl hněv, tak jsi jednak ztročovala Honzíka, ale zároveň jsi byla otrokem hněvu, rozumíš?“ „Rozumím,“ odpověděla po chvíli Anička. „Ale proč je to tak s námi zamotané – to nechápu.“ „Nu, na to je snadná odpověď,“ odvětila maminka. „Protože neumíme zůstat s Pánem Bohem. Jen on nás má rád vždycky – i když třeba právě ubližujeme druhým.“ „A to má rád i ty otrokáře?! Jemu nevadí, co dělali?! Já je ráda nemám. Já bych je zavřela do vězení.“ „Pánu Bohu je líto, že se my lidé neumíme mít rádi, bolí ho to a zraňuje. A chce nám pomoci, osvobodit nás od všeho toho zlého, co nás ovládá, a naučit nás v té svobodě žít. Ne nás zavřít do vězení. Pochop, že my v tom vězení jsme. Vždycky, když si ubližujeme, tak jsme v moci toho zlého zavření jako ve vězení. A sami si otevřít neumíme, sami se neosvobodíme. Vlastně býváme v takovém vězení všichni. Všichni potřebujeme vysvobodit.“

IV. NESVOBODNÝ OTROK I OTROKÁŘ V JEDNÉ OSOBĚ

„Asi už to chápu líp, mami,“ řekla najednou Anička. „Tak oni i ti otrokáři byli sami zároveň otroky, otroky toho zla, té touhy po penězích, která je ovládla...“ Anička se odmlčela a pak jakoby pro sebe řekla: „Ale oni o tom nevěděli.“ „Co nevěděli?“ „No, že jsou zároveň otroci.“ Maminka znovu Aničku přivinula do náruče. „To je to nejsmutnější, Aničko. Často lidé nevědí, komu slouží. Nevědí,

že jsou v moci zla.“ „A kdy na to přijdou? Jak to můžou poznat?“ „Možná na to přijdou, až zůstanou úplně sami a opuštěni, bez kamarádů a přátel. Nebudou mít pro koho žít. Pak třeba pochopí, že jsou sami proto, protože druhým ubližovali a teď s nimi nikdo nechce být. Přijdou na to, že jsou ve vězení svého sobectví, a to je první krok k jejich záchraně. Jejich život může proměnit Pán Bůh, který je nepřestal mít rád. Vzpomeň si na Zachea. A jak ty jsi přišla ty na to, že tě ovládl hněv?“ „Až když jsem viděla, že jsem Honzíka zranila a on začal plakat. Polekala jsem se toho, co jsem provedla, a přišlo mi to líto. Víم přece, že mám Honzíka chránit a ne mu ubližovat – to mi přece říkáš pořád. Ale to, že jsem to věděla, mi stejně nepomohlo. Pomohlo mi, až když jsi mi řekla, že mi odpouštíš.“

MODLITBA

Hospodine, prosíme, otevřej nás pro sebe, pro možnosti života ve svobodě od hříchu a zla. Hospodine, uč nás žít ve svobodě, uč nauč nás se svobodou od tebe zacházet. Často se nám stává, že si pleteme „mít rád“ a „mít“. Děkujeme, že ti patříme vždy a všude. Uč nás tomu, abychom byli víc tvoji než svoji, abychom spoléhali na tvé směřování a ne na rozcestníky jiných. Amen.

VYPŘÁVĚNÍ PRO STARŠÍ DĚTI

I. OTROCI A OTROCTVÍ

Kdo byli otroci v minulých dobách? Jak se kdo stal otrokem? (Zajatci nebo poražení ve válce, nesplacené dluhy, narození do rodiny otroků; v novověku nájezdy otrokářů do Afriky, lov na černochy, prodávání otroků).

Jaké jsou znaky otroctví? (Otrok není svobodný, nemůže o sobě rozhodovat, nemůže dělat, co sám chce, nemůže uplatnit vlastní vůli, musí vykonat, co mu rozkáže jeho majitel a pán; otroci byli prodáváni a kupováni jako jiný majetek).

(Takové otroctví dnes už asi na světě není. Ale stává se, že kdo má moc, vliv, peníze, zachází s druhým jako s otrokem: zneužívá svého postavení, využívá toho, že ten druhý je na něm závislý, nebere na něho ohled, jedná s ním jako s věcí. Proti tomu je potřeba se bránit, existují organizace (i mezinárodní), které se takových lidí ujímají.)

II. MŮŽE SE Z OTROKA STÁT SVOBODNÝ ČLOVĚK?

Mohl se otrok dostat na svobodu? Útěky a vzpoury moc velkou šanci neměly. Ale mohlo se stát, že otroka někdo koupil, zaplatil za ně-

ho jeho dřívějšímu majiteli, a pak ho propustil na svobodu. Nejlepší bylo, když se o něho pak i sám postaral: zaměstnal ho, za práci mu platil, prostě mu umožnil, aby žil jako svobodně, aby sám o sobě rozhodoval, kde a jak chce žít, co bude pro něho nejlepší.

Ze starověkých církevních dějin, z doby, kdy bylo otrokářství běžné, víme, že právě tohle dělali křesťané: na některého otroka se prostě složili, ve sboru dali dohromady peníze a za ně mu pak koupili svobodu, prostě ho vykoupili. Křesťanská víra hrála důležitou roli i při zrušení otroctví v Americe. To nebylo jenom, že si spočítali, že pro ně bude výhodnější mít dělníka, než se starat o otroka. Bylo za tím i poznání, že před Pánem Bohem jsou si všichni lidé rovni, a tato poslední myšlenka vyrostla přímo z křesťanství, z víry v Pána Ježíše Krista, z poznání, co pro nás Kristus udělal: Před ním jsme na tom my lidé všichni stejně, všichni jsme otroky hříchu a všichni stejně potřebujeme jeho pomoc.

Pro to, co pro nás Kristus udělal, užívá Bible slova vykoupení. Kristus nás vykoupil. Vykoupil nás z otroctví.

III. OTROCTVÍ I DNES?

Z jakého otroctví? My přece nejsme žádní otroci, jsme svobodní lidé, i pod nadvládou komunistů si člověk mohl prosadit, aby žil jako křesťan a nepřizpůsoboval se tomu, co po něm chtěli.

Jenomže ono je i takové otroctví, které mezi námi a v nás lidech kvete, i když žijeme ve svobodném státě, ve svobodné zemi. Je otroctví, do kterého člověka nikdo nenutí, do kterého se dostane sám: když dělá něco špatného a neumí se z toho dostat. Dělá, co vlastně ani sám nechce; ví, že to není správné, ale neubrání se tomu, zase znovu tomu propadne.

Co například? Napadne vás nejspíš, že někdo neumí odolat pití, jiný z hlouposti zkusí nějakou drogu a pak se tomu nedokáže ubránit; nejednou se stane, že muž má vlastní rodinu, ale přitahuje ho jiná žena a omlouvá se tím, že „je to silnější než on“. Ale také to může být i docela obyčejný hněv, zaujatost, nepřátelství, ze kterého se člověk nedokáže vymanit. To všechno jsou věci, které nás zotročují.

Tak na tom my lidé jsme. Otevřeně to o sobě napsal i apoštol Pavel, že i jeho takové věci trápí: „Často dělám i to, co nechci. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat, to už ne.“ Ne náhodou je hřích přirovnám právě k otroctví, a otroctví je strašné zlo.

IV. KRISTUS NÁS Z OTROCTVÍ VYKOUPIIL

Ale Pán Bůh nechce, abychom byli otroky, přichází nám na po-

moc. A to je to hlavní, co nám chce Bible říct: Kristus nás z otroctví vykoupil. Kvůli tomu se stal člověkem, kvůli tomu tu s námi byl, kvůli tomu se za nás obětoval a zemřel na kříži, kvůli nám ho Bůh vzkřísil z mrtvých, aby nad námi už neměl hřích takovou moc, abychom se uměli hřichu vzepřít, a jestli to kde to s hřichem prohrájeme, aby to on nakonec dal do pořádku.

To chce apoštol říci: Človče, neboj se, jsi svobodný. Už nejsi pod mocí zla, Kristus tě vykoupil, on za tebe zaplatil, patříš jemu. Jsi Kristův.

Tak nám to Kristus vyhlásil a potvrdil už při křtu: Jsi můj syn, jsi moje dcera, jako křesťan neseš mé jméno! Nikdo a nic, ani žádné zlo na tebe nemá právo, nemusíš nikomu sloužit, ničemu otročit. Nemusíš to dělat. Jsi můj a já jsem stále s tebou. A když se mne budeš držet, neupadneš do žádného otroctví. A i kdybys padl, já jsem tě přece vykoupil.

V. KRISTUS DÁVÁ SVÉHO DUCHA

V Bibli je to vyjádřeno tak, že nám Kristus dává svého Ducha. To znamená, že i když Ježíše nevidíme a nemůžeme ho třeba chytit za ruku, že on – jeho Duch – je přece s námi. Dává šanci nesloužit zlu a žít jako svobodný člověk. Učí nás rozeznávat, co je dobré a zlé. Odvádí nás od špatných věcí, abychom neotročili zlu, a dává sílu jednat správně. Přichází nám na pomoc, když máme udělat něco dobrého. Podepře nás, když se máme vzepřít zlu.

(Apoštol Pavel uvádí příklady, co dělá člověk ovládaný zlem: všelijaké špinavosti, věčné hádky, zlé vášně, podvody, závist, opilství a všelijaké nemravnosti. Zatímco svobodného člověka vede Duch k takovým věcem jako láska, radost, pokoj, trpělivost, ohleduplnost, věrnost, sebeovládání.)

VI. NENÍ TO DUCH OTROCTVÍ, JE TO DUCH SYNOVSTVÍ

Neznamená to však, když je křesťan veden Duchem, že opět ztrácí svobodu? Že zase něco musí nebo nesmí? Apoštol to vysvětlí: Ano, když tě Ježíš vykoupil, když za tebe zaplatil, tak on je i tvůj Pán. Ale on není otrokář. Ten Duch, kterého ti dává, není Duch otrocké služby, ale Duch synovství. „Nepřijali jste Ducha otroctví, abyste znovu propadli strachu, nýbrž Ducha synovství.“

Děti mají ke svému tatínkovi přece jiný vztah než otrok ke svému majiteli! Není tu pořád ten strach, jestli jsem všechno udělal správně a jestli mne otec při něčem nepřistihne. Mezi námi je přece láska, důvěra a vděčnost. Snažím se dělat správné věci ne ze strachu, abych nebyl potrestán, nýbrž proto, že mi to řekl tatí-

nek nebo maminka, a já vím, že to bude i pro mne nejlepší. A také, když něco provedu a mám špatné svědomí, já s tím za nimi mohu přijít. Vždyť oni mě přece mají rádi!

VI. VOLÁME: OTČE!

Že jsme Boží synové a dcery, to je vidět i na tom, jak se můžeme modlit. Ježíšův Duch nás vede, abychom i v modlitbě přicházeli k Pánu Bohu tak, jako když mluvíme s tatínkem nebo maminkou. Můžeme Pánu Bohu říkat: Otče! Nemusíme se ho bát, můžeme mu důvěřovat. Smíme vědět, že tak je to správné, že tak to i on sám od nás čeká, že tak se mu to líbí! Vždyť on nás má přece rád!

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že jsi přišel na svět, že jsi pro nás tak mnoho vykonal a že nás stále vedeš svým Duchem. Nemáš nás jako své otroky, ale jako své syny a dcery. Máš nás rád a my ti smíme důvěřovat. Zůstaň pro nás, tolik tě stále potřebujeme. Dej nám moudrost, ať za tebou jdeme ochotně, radostně. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Co je zdravé sebevědomí (vycházející z toho, že mě Bůh přijímá – nebo z toho, že si dokazuji, jak jsem dobrý)?
- Setkali jste se někdy s tvrzením „já věřím jen sám v sebe“?
- Jednat svobodně znamená dělat si, co chci? (Ke svobodě patří svobodné rozhodnutí, k svobodnému rozhodnutí patří láska...)
- Co to jsou odpustky ?
- Slyšeli jste o Lutherovi – víte, o co mu šlo, když odmítl dobré skutky?
- Co to znamená „páchat dobré skutky“?
- Slyšeli jste o mladém Schweitzerovi, jak se nechal kamarády strhnout a vyrazil s prakem střilet ptáky a jak se ve chvíli, když zamířil, rozezněly zvony a připomněly mu přikázání „Nezabiješ“ a on střílel schválně vedle? Poznali jste taková „připomenutí“? Dopadne to vždycky takhle?

ZTROSKOTÁNÍ NA CESTĚ DO ŘÍMA 3.6.2007

Sk 27,1-44

Svaté Trojice

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 46,2-3 — Bůh je naše útočiště, naše síla, pomoc v soužení vždy velmi osvědčená. Proto se bát nebudeme, byť se převrátila země a základy hor se pohnuly v srdci moří.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ž 107,23-30

PÍSNĚ

Tvá svoboda 344; Posila na cestu (S 135; paradoxně je tato píseň vhodná i v situaci, kdy Pavel neputuje ke svobodě, ale k soudu; i zde Bůh láme pouta strachu a zachraňuje), Vitr se ztiší (S 374); Moc předivná (S 186, D 697); Mocní světa skloňte se (D 628); Hrad přepevný jest Pán Bůh náš (EZ 189); Pane, při nás buď (S 175)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **cesta** – Lukáš zde podává brilantní cestopisné vyprávění, které však v „druhém plánu“ vyjadřuje cestu Božího zjevení v Ježíši Kristu. Příběh líčící cestu do Říma je nepochybně založen na faktu Pavlova věznění v Římě, ale cesta sama se stává obrazem cesty křesťanů a církve. Děje se na Boží příkaz (Sk 23,11). Cesta je spojena s nebezpečím smrti (27,20; 28,4) a ohrožením duše (psýché – Sk 27,10), jež představují mořské vlny. Pavel je však i jako vězeň pánem situace. Tříkrát během cesty, v situaci ohrožení, hovoří a to, co říká, je zaslíbením a ujištěním o spáse (Sk 27,22-34) i varováním (27,10.21)

– **neukázalo se ani slunce ani hvězdy** – podle nich se v antice řídila plavba; **čas postu** – začátek října (a tedy zimního období)

– **Neztrácejte naději** – tato slova jsou v textu klíčová a jsou odrazem povzbuzení: „Neboj se“, které Pavel slyšel ve snu (27,24) a která signalizují Boží přítomnost (sr Lk 2,10)

Třetí Pavlova řeč je úzce spojena se stolováním a **lámáním chleba**. Pavel napomíná své spolucestující, aby kvůli

své záchraně pojedli (27,33-34). Potom vezme chléb, vzdává díky, láme jej a podává. Líčení záměrně evokuje dění při večeri Páně (eucharistii). A neláme se tu jen chléb; tím děním se „láme“ i beznadějná situace – *všichni nabudou dobré myslí, že sevření smrti vzhlízejí s naději k záchraně.*

Pavel, původně ochraňovaný římskou posádkou před fanatismem a zákeřností davu (sr 21,30nn; 22,22nn), se během cesty do Říma (kam se odvolal k cisaři) stává zdrojem záchrany i pro své římské průvodce. Na moři a zvláště za bouře si starověký člověk připadal naprosto vydaný nepřátelským žvlvlm, božstvům a silám, pasoucím po jeho životě. Zbývá jen strach a panika. Není místo pro solidaritu, ohled na druhé (viz lodníci, pokoušející se o útěk 27,30). A tady, kde jsou v koncích představitelé jinak fungujících institucí (vojáci) a znalci poměrů (námořníci), zaznívá najednou nadějně slovo svědků evangelia.

– **důstojník Julius** – už tím, že v celém příběhu je jako jediný (vedle Pavla) jmenován, se naznačuje, že jeho jednání stojí za zapamatování. Na začátku je zmíněno, že „zacházel s Pav-

lem laskavě“ (27,3). Dále se o něm dozvídáme, že „věřil více kormidelníkovi a majiteli lodi než tomu, co říkal Pavel“ (27,11) – což není divu, vzhledem k tomu, v jakém postavení (vězně) se Pavel nacházel. A na závěr příběhu o něm slyšíme, že to byl právě on, kdo zakázal pobít vězně (právě kvůli Pavlovi 27,43)). – Lukáš tím naznačuje, že i v tomto (ne bezchybném) člověku se setkáváme s Božím jednáním. A staví tím hráz představám, že jen křesťané mají „copyright“ na správné, lidské, etické, slušné jednání. To také patří do lukášovského konceptu dějin spásy: správně jednající pohané (srv. Kornélius Sk 10; žalárník Sk 16,25nn).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

Pro mladší děti příběh příliš „netheologizujte“, je krásný a strhující sám o sobě. Stačí dobře „dramaticky“ jej převyprávět jako příběh dobrodružství v Božích službách.

Starším dětem můžete zmínit, že celým podáním Pavlovy plavby do Říma odkazuje Lukáš zároveň k poslední naději křesťanova života v bouři tohoto světa a k Bohem darované záchraně na druhém břehu.

Není nutné příliš se věnovat „zázračným“ momentům příběhu na úkor Pavlovy věrnosti vlastnímu úkolu. Pavel nebyl vševědoucí, netušil, že to s ním dobře dopadne. Ale víc než s nepříznivými a hrozivými okolnostmi počítal s vysvobozující Kristovou mocí. Pavel ze sebe nedělal „Božího frajera“, který má vždycky pravdu. Se svou zvěstí vystoupí vlastně až tehdy, když jsou lidé se svým uměním a navyklymi způsoby zvládání krizových situací v koncích. Není to však návod pro „běžné“ křesťanské zvěstování. Evangelium nemá znít pouze tehdy, když lidem tzv. „teče do bot“. Ale samozřejmě, že má znít i tehdy: a právě v krizi uprostranit důvěře, pokoji, obnovení lidskosti.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Lodičku na vlnách si můžete vyrobit

sami předem a použít ji pro vyprávění. Totéž můžete udělat společně s dětmi. Nejdřív si lodičku omalují a vystříhnou podle návodu a při vyprávění potom budou spolu s vámi „hrát“. Lodičku – tentokrát už bude jasné, že s Pavlem – si mohou děti vyrobit také po vyprávění.

4. POMŮCKY:

Mapa – cesty apoštola Pavla; zvláště se staršími dětmi by bylo vhodné vkládat příběh a zároveň jednotlivá místa názorně ukazovat (pěkně udělaná je např. v Atlas zur Bibel. Wuppertal 1980; nebo Hájková Biblická dějepřeva)

S malými dětmi, pro které je vystřihování pracovního listu příliš pracné, můžete skládat lodičky z novinového papíru. V případě, že budete mít k dispozici bazének na farské zahradě, můžete je pouštět a sledovat, či lodička nejdéle odolá potopení

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro mladší školní věk:

Cestovali jste už někdy lodí po moři? Kam? Užívali jste si plavbu, nebo jste měli obavy, či dokonce mořskou nemoc? – Zatímco pro nás v Čechách je plavba lodí stále něčím mimořádným, v dobách apoštola Pavla a v místech, kde se pohyboval, patřila plavba po moři k poměrně běžnému způsobu dopravy. Však taky začátek toho dnešního vyprávění, o Pavlově cestě do Itálie, by se nám mohl jevit, jako že jde o nějaký obyčejný výlet – kdybychom nevěděli, jak to bylo s Pavlem předtím, že byl vlastně vězněn a po moři se měl plavit do Říma k císařskému soudu.

b) pro střední a starší školní věk:

Stalo se vám někdy, že jste se chystali na cestu a situace se pak vyvinula úplně jinak, než jak bylo původně promyšleno a naplánováno? – Tak podobně tomu bylo s Pavlovou cestou k soudu do Říma, kam se měl dostat právě plavbou po moři. Z poměrně běžné cestovní

záležitosti se vyvinula dobrodružná, dramatická cesta, která dopadla jinak, než by kdokoli předpokládal...

c) pro Teofila:

Teofil může přijít za Pavlem s následující otázkou: „Lukáši, vím, že apoštol Pavel napsal dopisy (epištoły) řadě sborů, které sám založil, nebo kde působil. Víš, že mezi nimi je i dopis Římanům. Byl ale Pavel skutečně někdy v Římě, nebo se tam aspoň chystal?“ – Na to může Lukáš zareagovat: „Chystal, chystal, ale proběhlo to poněkud jinak, než si to možná původně představoval. Vylíčím ti to, a připrav se na to, že to bude hodně napínavé...“

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) pro **mladší** školní věk.

- I. Motivace
- II. Pavel, spolu s dalšími vězni a s vojenskou ostrahou, nastupuje plavbu do Říma
- III. Poklidná plavba se mění v nebezpečné dobrodružství
- IV. Lodníci neuposlechnou Pavlovo varování a loď je zmitána bouří u ostrova Kréta
- V. V beznadějně situaci Pavel zvěstuje naději a povzbuzuje k důvěře v Boha
- VI. Díky Pavlovi je odhalena lest lodníků; záchranný člun odplouvá

prázdný, ale záchrana přichází odjinud

- VII. Pavel dobrořečí Bohu, láme chléb a všichni nabývají dobré mysli
- VIII. Ztroskotání u Malty je záchranou pro všechny – na přímluvu důstojníka Julia i pro vězně

b) pro **střední** a **starší** děti:

- I. Motivace
- II. Naplánovaná plavba se mění v neplánované dobrodružství
- III. Pavel varuje před riziky opožděné plavby
- IV. Lidská svěvole ohrožuje životy, ale neohrozí Boží vůli – Boží záměr s Pavlem
- V. Doprostřed beznaděje přináší Pavel Boží slovo...
- VI. Důstojník důvěřuje víc Pavlovi než lodníkům a zmaří jejich plán na útěk
- VII. Pavel dobrořečí Bohu a láme chléb jako znamení a předzvěst záchrany pro všechny
- VIII. Ztroskotání u Malty neznamená konec, ale dar života a novou etapu cesty Božího díla

c) **pro Teofila:**

Pokud použijete „teofilovskou“ motivaci, můžete nechat vyprávět Lukáše jako přímého účastníka celé plavby

VYPRÁVĚNÍ

I. CESTOVÁNÍ DO ŘÍMA

Ještě i dnes se ozve pořekadlo, že všechny cesty vedou do Říma. A bylo to skutečně tak. Řím bylo hlavní město, ve kterém i tehdy žilo neuvěřitelně mnoho lidí. To město bylo obrovské, nádherné, ale tím pádem i hodně hladové. Město potřebovalo tolik potravin, že na jeho zásobování sama Itálie nestačila. Aby byli nasyceni všichni ti lidé v Římě, bylo tam potřeba pravidelně dopravovat hory jídla a pití, a to ze zemí, které si Římané podmanili.

Tak jako dnes, i tenkrát bylo nejlevnější dopravovat velké náklady lodí. Trvalo to sice strašně dlouho, často i celé týdny, ale pořád to bylo po Středozezemním moři rychlejší, než kdybyste jeli na nejrychlejším koni po souši. Lodní doprava byla nejvýhodnější. Většina lodí byla stavěna pro dopravu zboží. Když chtěli někam jet

lidé, museli se většinou spokojit s lodí nákladní. Nebylo tam žádné pohodlí, ale cestovalo tak mnoho lidí, protože to bylo nejlépejší. Takovou loď si vyhlédl i důstojník, který měl za úkol dopravit do Říma oddíl vojáků a několik vězňů, mezi nimi i apoštola Pavla. Byla to určitě obrovská loď, když se na ni kromě nákladu vešlo ještě 276 lidí. Ale stejně tam museli být pěkně natlačeni! (Zkusme si představit, kolik místa zabereme my, kteří sedíme dnes v nedělece, nebo dospěli v kostele a kolik místa bychom jenom na sezení potřebovali, kdyby nás bylo 276.)

II. PLAVBA PODÉL PEVNINY

Pavel už procestoval skoro celý tehdy známý svět. Viděl a znal města jako Efez, Korint, Athény, a zbývalo jediné místo – Řím. Pavel však nebyl turista, který si jezdí prohlížet památky. Šlo mu o to, aby všude – a nakonec i v samém Římě a na samotném císařově dvoře – uslyšeli o Ježíši a aby byli proměněni, tak jako byl proměněn i on sám. Věděl jakou moc má evangelium. Chtěl, aby to věděl i sám císař! Proto se k němu odvolal, proto teď jede do Říma.

Velitel oddílu, který měl Pavla a ostatní dopravit do Říma, se jmenoval Julius. Patřil k „císařskému praporu“, k elitní jednotce, která měla za úkol ochraňovat samotného císaře. Byli to nejlepší vojáci v celém Římě. A tu nastala zajímavá situace. Julius brzo poznal, že Pavel není žádný zločinec, a proto se k němu nechoval nijak drsně, i když by mohl. Když třeba dopluli do přístavu, kde měl apoštol přátele, dokonce mu dovolil za nimi do města zajít. (Loď plula podél pobřeží, od přístavu k přístavu; můžeme si na mapě ukázat, kudy pluli – Cesarea, Sidón, Kilikie a Pamfylie až Myra; tam první loď končila a oni přestoupili na druhou loď, která už směřovala přímo k Římu.) Pavel Juliovu důvěru nikdy nezklamal, vždycky se včas vrátil na loď. Tak se dá říct, že i nepříjemné vězeňské putování nakonec posloužilo k tomu, aby se Pavel ještě jednou setkal s bratry a sestrami ve sborech. Nepříznivý vítr Pavlovi umožnil, aby také aspoň z dálky zahlédl své rodné město Tarsus. (Umíte si představit, že byste se jednou už třeba domů nikdy nevrátili?)

III. PLAVBA NA KRĚTU, PAVLOVO PROROCKÉ VAROVÁNÍ

První lodí se dostali do Myry, to je ještě v Malé Asii. Tam našel Julius jinou loď, která vezla obilí a směřovala přímo do Itálie. Cesta nebyla snadná, vítr měli proti sobě. Loď se nejprve držela blízko maloasijského pobřeží, pluli od přístavu k přístavu. To bylo

celkem bezpečné. Ale když potom zamířili k ostrovu Kréta, to už se museli vydat na širé moře, a to už bylo velmi riskantní. Přece jen se tam však dostali. Zakotvili v prvním krétském přístavu a tam se rozhodovali, co dál.

Důstojník Julius chtěl co nejdříve v plavbě pokračovat; cesta trvala mnohem déle, než se předpokládalo. Už dávno měl vězně předat v Římě! Byla však už pokročilá doba, začínala zima, a to je plavba velmi nebezpečná (je to jako létat v turbulencích).

Tehdy se rozhodl něco říci i apoštol Pavel: „Myslím, že bychom se neměli vydávat na další cestu, protože to bude velmi nebezpečné, pro naše životy, náklad i loď. Měli bychom zůstat v tomto přístavu.“ Bylo to prorocké slovo, oni však rozhodli podle svého. Důstojník chtěl pokračovat. Promluvil s majitelem lodi a s kormidelníkem. Nakonec se dohodli, že tedy upustí od úmyslu dojet až do Říma, ale přece jen vypadnou z této díry a doplují aspoň do dalšího a většího přístavu na Krétě, kde by mohli pohodlněji přezimovat. To se zdálo být celkem bezpečné. Budou-li se držet blízko pobřeží, nemělo by se jim nic stát. Vál zrovna příznivý jižní vítr, a tak zvedli kotvy.

IV. NA ŠIRÉM MOŘI, PAVLOVO PROROCKÉ POVZBUZENÍ

Ale stalo se, co Pavel předpověděl. Ze začátku se zdálo být vše v pohodě, ale po pár hodinách se přihnal prudký vítr, který hnal loď pryč od pevniny na širé moře. Bouře byla tak mocná, že se obrovská loď proměnila v malý drobek na vlnách. Loď vylétala do několikametrové výšky po vlnách, aby se ihned zase propadala do hlubin, ze kterých šla hrůza! Vítr ohýbal stěžně, takže museli stáhnout plachty a nechat se jen tak hnát větrem. Tak to trvalo mnoho dní. Začali vyhazovat všechno, co bylo těžké, jen aby se loď nepotopila. V moři skončil postupně i náklad s obilím a olejem. V takových chvílích strachu a hrůzy se zapomíná na jídlo a na pití. Lidé postupně slábnou a vyčerpáním mohou i umřít (pitný režim!).

V takových situacích, kdy hrozí bezprostředně nebezpečí smrti, lidé nejednou všechno vzdávají. Rezignují, složí ruce v klín, ať už to s nimi dopadne tak nebo tak. Ale právě tehdy je důležité, aby tu byl někdo, kdo řekne, co je potřeba udělat. A právě tak se tam na té lodi zachoval Pavel. Byl si jist, že nakonec všechny ty hrůzy přežijí, už kvůli němu: Pán Ježíš mu přece řekl: Budeš o mně svědčit v Římě. Přes to všechno, jak beznadějně to s nimi vypadá, oni se tam jistě dostanou. Tehdy se Pavel opět rozhodl jednat. Vyžil chvíle, kdy se vítr trochu utišil, a promluvil k nim: „Měli jste

mě poslechnout a neopouštět Krétu, a mohli jste si ušetřit toto nebezpečí a škodu. Ale teď vás vyzývám, abyste nikdo neztráceli naději. Bůh mi poslal anděla, který řekl, že všichni, kdo jsou se mnou, přežijí, a že i já se před císaře nakonec dostanu. Chci vám říct, že já svému Bohu věřím! Buďte i vy dobré mysli! Dostaneme se k nějakému ostrovu.“ Pavel to řekl s prorockou autoritou a lidé mu uvěřili. Těmito slovy důvěry a odvahy jim Pavel přinesl záchranu od Boha. Když člověk věří, přežije i věci, které by bez víry vzdal a zahynul by. O svou naději se máme umět podělit, to je přání našeho Pána Ježíše.

V. PAVEL CHRÁNÍ SLABÉ OVCE JAKO PASTÝŘ

Jedné noci, to byli na moři už čtrnáct dní, měli lodníci dojem, že je nablízku nějaká země. Měřili hloubku, olovnice dosáhla na dno. O chvíli později to zopakovali, hloubka byla ještě menší. To bylo neklamně znamení, že jsou blízko nějaké pevniny. Hrozilo ztroskotání. Báli se, aby nenajeli na nějaká skaliska, proto spustili ze zádi čtyři kotvy. Tu Pavel zahlédl, jak si námořníci připravují záchranný člun a chtějí opustit loď. Prý chtějí spustit další kotvy. Pavel poznal, že je to výmluva. Co bude s ostatními bez kormidelníka a velení? Nemeškal a oznámil to Juliovi. „Jestli je necháš odplout, nebude zachráněn nikdo!“ Julius jej tentokrát poslechl a nechal odseknout lana člunu, a tak námořníci zůstali na lodi. Ovšem záchranný člun byl pryč.

Když se začalo rozednívat, vybídl Pavel všechny, aby pojedli. „Nebojte se, všichni se zachráníme, ani jeden z nás nepřijde o život. Teď však je potřeba, abyste se posilnili. Už čtrnáct dní jste pořádně nejedli.“ Pak vzal chléb, přede všemi poděkoval Bohu, lámal chléb a rozdával ostatním, jako to dělal Ježíš při své poslední večeři. Lidé přijali pokrm, byli dobré mysli a pak udělali ještě poslední věc pro záchranu: vyhodili zbytek nákladu do moře.

Najednou se zvedla mlha a viděli před sebou nějakou zemi v dálce. Odsekli kotvy, které je drželi na místě, vytáhli konečně plachty a jeli přímo ke břehu. Loď najela předkem na mělčinu a uvízla tam. A pak se pod náporem větru začala pomalu ale jistě lámat. Všichni ji museli opustit, ale to už byli tak blízko břehu, že se každý mohl dostat na břeh, buď tam doplaval, nebo se chytil nějakého trámu z lodi.

V té chvíli se však v nebezpečí smrti octli všichni vězňové. Hrozilo, že až se dostanou na břeh, uprchnou a už je nikdo nechytí. V takovém případě bylo nařizováno vězně zabít a vojáci se k tomu už chystali. Julius to však nedovolil, i když tím porušil dané nařízení.

Chtěl zachránit Pavla, kterého si moc vážil (a nejen proto, že jim všem vlastně zachránil život). Tak se všichni dostali na břeh živí a zdraví.

VI. PAVEL SE PŘED CÍSAŘE PŘECE DOSTANE

To vše se stalo, když jel apoštol do Říma, aby tam jako Kristův svědek stanul před samým císařem. Dnešní vyprávění ukazuje, kolik překážek se mu stále stavělo do cesty: vítr, který váł opačným směrem, než chtěli jet; nerozumné rozhodnutí námořníků vydat se na cestu v zimě, rozbourené moře, neschopnost námořníků zvládnout situaci na lodi, jejich plánovaný útěk z lodi, a nakonec i přímé ohrožení Pavlova života, kdyby vojáci jednali podle svých předpisů. Jako by se proti Pavlovi cestě k císaři spojily všechny zlé mocnosti. A přece se nikomu a ničemu nepodařilo zmařit cestu evangelia k římskému císaři. I když se peklo vztekalo sebevíc, nedokázala tomu zabránit. Evangelium je mocnější.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, děkujeme za tvé Slovo i za všechny lidi, kteří je nesou druhým lidem. Děkujeme i za ty, kteří je přinesli nám: za své rodiče, za přátele ve sboru a v církvi i za všechny ostatní. Mnoho překážek se staví do cesty tvému evangeliu, ale ty jsi mocnější. Veď nás, abychom ti byli vždycky věrní, abychom se za tebe nestyděli a vždycky ti důvěřovali. Dej nám žít pokojně i radostně. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, HRY

- Vzpomenete si, kde jinde v Bibli se vypráví o bouři na moři? (Jonáš, Mk 4,35-40)– Viděli jste film „Titanic“? Kdy se stala tato tragická událost a jak se při ní chovali věřící lidé?
- V jakých situacích si dnes lidé připadají naprosto bezmocní?

Hry a pomůcky pro přiblížení příběhu:

- 1. **Zkusit vypočítat**, jak velká loď by pojala tolik lidí, kolik je jich v příběhu popsáno. Jak na to přijdeme? Zná někdo vzoreček? Kolik místa potřebuje člověk na to, aby se cítil pohodlně? A k čemu by se dala taková loď přirovnat? Pak ten rozměr ale upravit s poukazem na to, že to byli vězni, a ti nemají na svůj životní prostor žádné právo. Co je to za vězně a co s nimi nejspíš v Římě bude (otroci, popravení, v dolech, ...)?
- 2. **Dovést loď do přístavu** – Náročnější na čas a přípravu. Na hladké ploše stolu nakreslit fixou na tabule velký záliv, který má své ústí a svůj cíl (jako v příběhu, když se potácejí od břehu ke břehu, až dorazí do bezpečného přístavu). Pak nechte děti, aby ve dvou či více soutěžících skupinách vyrobily z papíru svou plachetnici (stačí, když jí bude jen vzdáleně připomínat), kterou si popíší a vybarví (každá loď musí

mít přece svůj název, na kterém často také záleží ne?:-). Pak se určí za skupinu jeden, který ji povede jako kormidelník. Ten bude foukat. Ještě na hrací ploše vyznačte nějaké komplikované zóny (např. silné boční větry = ostatní mohou z dálky foukat jedním směrem, který je jiný, než potřebuje soutěžní loď; silná mlha = ten, kdo fouká do soutěžní lodě, má zavázané oči, dokud se z mlhy nevyjede...atd.). Kormidelník se snaží foukáním dovést svou loď do správného přístavu.

Varianta A): Dovést svou loď z ústí zálivu do přístavu (např. Krásné přístavy) na čas po jedné.

Varianta B): Divočina – Všichni najednou se snaží doplout do stejného přístavu, přičemž je jasné, že to nikomu moc nepůjde, protože si do toho budou foukat navzájem. Ale o to jde.

Varianta C): stolní hra s kostkou. Kolik hodí ten či onen, tolik se může posunout k cíli. Jednotky posunu se určí v poměru k velikosti hrací plochy a směr se určí stylem „flaška“ (roztočí se něco, co po zastavení určí směr). Tato varianta by mohla být však velmi časově náročná!

- 3. **Dispečink lodní dopravy** – Pověsit na zeď velkou mapu Středozezemí a pak určit někoho, kdo bude podle textu sledovat, kde se právě plavidlo nachází. K vyznačení možno použít vlaječku či špendlík s velkou barevnou hlavičkou a provázkem průběžně vyznačovat peripetie po cestě. V zásadních místech by děti mohly vyrobit na kartičky malé obrázky, které by jen symbolicky (piktogramy – symboly – např. blesk=hněv, srdce=setkání s křesťany atd...) vyjadřovaly, co se na tom místě událo důležitého. Tak si uvědomují i v komplikovaném vyprávění, kde se v příběhu právě nacházejí.

ZASTÁVKA NA MALTĚ

Sk 28,1-10

10.6.2007
1. neděle po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 68,36 — Bůh ze tvých svatyní vzbuzuje bázeň, Bůh Izraele. On dává moc a udatnost lidu. Požehnan buď Bůh!

LITURGICKÉ ČTENÍ

Mk 10,15-18

PÍSNĚ

*Tvá svoboda 344; Každý den Pán mi sílu dává (Sv 447); Prosba (Sv 44);
Může být, že padne vše (D629); Krásná je modrá obloha (EZ 178); Buď
Bohu všechna chvála, čest (BTS 83, D 660)*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **laskavé zacházení domorodců** (28,2) – je zajímavé, že tento výraz (filantropia, kraličtí překládají „*přívětivost*“) použil Lukáš třikrát v jednom příběhu: jak na začátku plavby, kde je zmíněno, že důstojník Julius zacházel s Pavlem *laskavě* (Sk 27,3), tak nyní po ztroskotání, kdy se Pavel a ostatní setkávají s laskavostí jak u domorodců (28,2), tak i u správce ostrova –Publia,(28,7). Je pozoruhodné, že se Pavel setkává s laskavostí právě na té svízelné pouti k soudu, v situaci, kdy se to nedalo příliš předpokládat. Křesťanským pohledem se to dá vnímat tak, že tady také jedná Bůh, jež není lhostejný k lidskému trápení.

– **domorodci** – zřejmě potomci Feničanů, kteří kdysi ovládali ostrov Malta a z jejich doby pocházejí mnohé archeologické nálezy (viz BS_Novotný)

– **Malta** – ostrov ve Středozemním moři, jižně od Sicílie. Vyznačuje se velmi horkým podnebím (průměrně 25°C). Od starověku měla význam vojenský i obchodní.

– **had** – v Bibli byl pokládán za princip zla, za ducha urputnosti a neposlušnosti. Se symbolem zla souvisí i vychytralost a lstivost (sr Gn 3,1; Mt 23,33). Pavlova příhoda s hadem ukazuje, že na tom se křesťané nemusejí

podílet, mohou vůči tomu zůstat imunní (díky „kristovskému séru“ viry, lásky a naděje), může to po nich sklouznout do „ohně“ (do horoucích pekel).

Obširný popis Pavlovy příhody s hadem podporuje tradici, že Lukáš byl lékař.

– **vrah nebo bůh** – nevěra a pověra zůstávají v zajetí předsudků a osudovosti (Pavel je vnímán nejprve jako vrah, poté zas jako božstvo). Víra však smí počítat se stále novými možnostmi, které otevírá uprostřed konkrétních strážní a ohrožení Kristova věrnost a zaslíbení (srv. Mk 16,18).

– **Pavel uzdravoval** (28,8-9) – i v osobní nelehké životní situaci může být člověk pomocí a požehnáním pro druhé, zprostředkovávat jim Boží záchranu.

– **pohostinnost a štědrost** – nezištná pomoc, laskavost, pohostinnost, štědrost – i to jsou nesamozřejmě projevy Božího působení ve světě, s nimiž se setkáváme i u tzv. nevěřících; jsou to „komodity“, kterých dělením mezi lidí neubývá, naopak se rozrůstají. Nejde tu jenom o štědrost, ale o ochotu podílet se s druhými o všechno, co mám, tedy sdílnost, jež je obdobou sdílnosti Boha, který nám dává v bohaté míře, co k životu potřebujeme (chléb i laskavost).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– scéna s hadem nechce naznačit, že Pavel (potažmo věřící člověk) je neprůstředný superman. Naopak – Pavel se poměrně často potkává se zlem (zatčení, věznění, ztroskotání, uštknutí hadem), ale důvěruje, že i v těchto situacích je Bůh s ním. Evangelistovým záměrem i v tomto vyprávění je ujistit křesťany (Teofily), že už tady a teď se skrze svědky Vzkříšeného prolamuje království Boží a že v zápase se zlem (moře, had, nemocí) je Kristus na jejich straně.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Obrázek může sloužit k motivačnímu uvedení nebo k upevnění poselství příběhu. V prvním případě budou děti vyjadřovat, čím je „nehoda“ a „nečekané vyřešení“ pro ně; v druhém případě si budou spíš opakovat, čím je obojí pro člověka podle Bible. V prvním případě musíte obrázky zakousnuté zmije a zmije, která padá z ruky, trochu okomentovat a rozvést – je příkladem tragické nehody, která člověka ohrožuje („Třeba jako když se vysekáte na kole, nebo spadnete odněkud z výšky a podobně.“) a příkladem nečekaného šťastného konce („Přes to, jak to vypadalo a co se dalo čekat, se vám nic nestalo...“). Po vyprávění se děti znovu můžete zeptat, jestli by stále volily stejnou možnost.

4. POMŮCKY:

Mapa – cesty apoštola Pavla; obrázek hada (nejlépe zmije obecné); přesun do posledního bodu

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro mladší školní věk:

Slyšeli jste o někom, koho uštkla zmije? Při jaké příležitosti se to stalo? Co se dá v takové situaci dělat?

b) pro střední a starší školní věk:

Stalo se vám, že jste se ocitli v nezáviděníhodné situaci (podobně jako Pavel a ostatní po ztroskotání lodi),

kdy jste byli zcela závislí na cizí pomoci a neznámí lidé vám nezištně pomohli?

c) pro Teofila:

Lukáš končí své vyprávění (závěr kap. 27) „... tak se všichni dostali na břeh živi a zdrávi.“ A Teofil mu do toho skočí: „To je dobře! Pán Bůh tak Pavlovi i vám všem ostatním, kdo jste pluli s ním, ukázal, že má moc i nad rozbouřeným mořem a že své věrně chrání před podlehnutím zlému. A vzpomněl jsem si přitom na tué vyprávění, jak Ježíš utišil bouři a jak se ptal svých učedníků, kde je jejich víra...“ (Lk 8,22n)– Lukáš: „To je dobrá souvislost. Víra je důležitá výzbroj proti strachu a taky proti pověrám všeho druhu. I o tom bude mé dnešní vyprávění a také o tom, že Pán Bůh nejen chrání před zlým, ale také dává svým věrným sílu zlé přemáhat a i druhým v tom pomáhat...“

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) pro mladší školní věk:

Využijete-li navrženou motivaci, můžete pokračovat vypravováním, jak se zachoval Pavel, když ho u tábora, který pro ztroskotané připravili laskaví domorodci, kousla zmije. Nepanikařil, nezačal shánět doktora nebo šamana, ale setrál hada do ohně...Tady také můžete dětem vysvětlit, že když se v Bibli mluví o hadu, tak se myslí na zlo, které člověka pokouší („kouše“) proti Bohu a člověk má proti němu bojovat a nepustit si jeho „jedy“ do těla.

I. Motivace

II. Laskavé přijetí na ostrově Malta

III. Pavel v ohrožení hadem

IV. Pavel je zdrav a sám uzdravuje mnohé další

V. Hoden jest dělník své mzdy

b) pro střední a starší děti:

Považujete nezištnou pomoc někoho druhého vůči vám za samozřejmou? Pavel ji za samozřejmou nepovažoval. Vnímá ji jako Boží podporu v nelehké životní situaci a jako povzbuzení, aby i on mohl konat dílo, ke kterému byl

povolán: nést evangelium, zvěst o záchraně v Ježíši Kristu až do posledních končin země (a tedy i na Maltu)

- I. Motivace
- II. Zachráněným ztroskotancům se dostává na Maltě laskavého přijetí
- III. Pavlova příhoda se zmiji
- IV. Údės domorodců se měni v obdiv, poté, co Pavel po kousnutí hadem zůstává naživu
- V. Pavel se modlí a uzdravuje – slouží

svému Pánu – a v jeho síle i v nepříznivé situaci

- VI. Setkání se konkrétním svědectvím o Boží lásce nese konkrétní plody – štědrost domorodců

c) pro Teofila

Pokud použijete „teofilovskou“ motivaci, můžete i zde nechat vyprávět Lukáše jako přímého účastníka celé plavby

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Ocitli jste se někdy v situaci, kdy si všichni kolem vás mysleli, že jste špatní nebo že jste udělali něco špatného nebo neférového? A stalo se vám, že se pak všechno vyjasnilo a všichni vás nakonec chválili a obdivovali? Jak jste se v té situaci cítili?

Slyšeli jste o někom, koho uštkla zmije? Při jaké příležitosti se to stalo? Co se dá v takové situaci dělat?

II. VÍTEJTE NA MALTĚ – MILÉ PŘIVÍTÁNÍ OD DOMORODCŮ

Všechno se nakonec v dobré obrátilo. Slova anděla (Sk 27,23) se splnila. Loď sice ztroskotala. Zbylo z ní pár trámů a prken. Ale všichni se dostali v pořádku na břeh. Byli sice ztroskotaní, ale živi a zdraví.

Vůbec netušili, kam je to vítr zavál. A měli opravdu štěstí. Pán Bůh při nich stál. Přistáli na dobrém a přátelském ostrově. Nežili tam žádní divoši ani lidožrouti. Ten ostrov se jmenoval Malta a žili tam s největší pravděpodobností potomci vyspělé civilizace Fěničanů, kteří kdysi ostrov ovládli. Víte, kde se Malta nachází? Ve kterém moři? Znáte někoho, kdo Maltu navštívil?

Pavel a všichni, kdo byli s ním na lodi, byli unavení a vyčerpání. Byli také pořádně vyhládlí, protože už několik dní neměli pořádné jídlo. Vlastně měli. Dneska ráno, ještě na lodi! Když se začalo rozednívat, Pavel vzal chleba, vzdal Pánu Bohu díky, lámal jej a podával. Všichni si s chutí dali. Byla to taková snídaně Páně. Posila, která jim vrátila dobrou mysl a vlila naději do žil.

Jenže teď zase začíná pršet. Oni mají všechno promoklé, klepou se zimou a drkotají zubama.

V tom přichází domorodci. Přišli se podívat, kdo to na jejich ostrově přistál. Byli velmi laskaví a přátelští. Udělali pořádný táborák na přivítanou. A všechny k němu pozvali: „Vítejte na Maltě a pojdte se ohřát k ohni.“

To je podobné, jako kdyby se vám třeba v cizí zemi porouchalo auto a někdo z místních obyvatel by se vás okamžitě ujal, nabídl vám nocleh nebo odvoz do nejbližšího servisu. – Zažili jste to někdy? Třeba s rodiči na dovolené? Nebo s kamarády?

III. NEMILÉ PŘIVÍTÁNÍ OD HADA

Pavel chtěl taky přinést svoji trošku do mlýna nebo spíše náruč chrastí do ohně. Jenže s tou náručí dříví přinesl také zmiji a té se rozhodně nechtělo spadnout do ohně. A tak se zakousla Pavlovi do ruky. Byl to zvláštní úkaz, to je pravda. Není divu, že se všichni vyděsili. Ale Pavel kolem toho moc humbuku nedělal. Ovšem domorodci, ti si to hned začali vykládat po svém.

Ti milí a přívětiví lidé byli – jak se ukázalo – pořádně pověřiví. Bohyně odplaty, která nenechá nic bez trestu, černá kočka přes cestu, pátek třináctého – taková byla jejich víra, nebo spíše pověra. Znáte lidi, kteří věří na pověry?

Byli dost vystrašení a říkali si mezi sebou: „Ten člověk je určitě vrah. Určitě někoho zabil. To je jasný. I když se zachránil z moře, i když přežil takovou katastrofu, bohyně odplaty si ho našla. Neutekl jí. Ona mu nedovolí, aby zůstal na živu.“ A tak domorodci čekali, že Pavel padne mrtvý k zemi a bude s ním amen. Ale ono ne.

IV. PRYČ S HADEM, AŽ ŽIJE PAVEL

Pavel nepanikařil, nezačal shánět doktora nebo místního šamana, nezačal se zaklínat, ale prostě setřásl zmiji do ohně. Setřásl ji tam, kam se jí původně nechtělo. Setřásl ji tam, kam patří. Nic zlého se Pavlovi nestalo, protože se toho zlého, toho, co kouše a pokouší, včas zbavil.

Domorodci si to neuměli vysvětlit. Dobře tak, když bohyně odplaty neusmrtila toho vraha hned, tak to asi udělá za chvíli a o to to bude horší. Čekali, že Pavel oteče a pak se udusí. Ale ono nic. Ale jak to? Co myslíte? Odpověď je prostá. Ona zde totiž nepřiložila ruku k dílu žádná bohyně odplaty, ale Pán Bůh, ve kterého Pavel věřil a kterému sloužil. To on svým andělům vydal příkaz, aby Pavla „chránili na všech jeho cestách, aby si nohu o kámen neporanil a aby šlapal po lvu a po zmiji a aby je ve finále pošlapal“. Tak je to napsáno už v jednom žalmu a něco podobného říkal i Ježíš, když vysílal své učedníky na cesty do celého světa. Slíbil jim, že ti, kdo v Ježíše uvěří, „budou v jeho jménu vyhánět demony a mluvit úplně nově a taky budou brát hady do ruky a nic se jim nestane; a budou pokládat ruce na nemocné a těm se naopak zase něco

stane, totiž že se uzdraví.“ Tohle Ježíš slíbil učedníkům ještě než odešel k nebeskému Otci. A to se taky naplnilo. Pavel setřásl hada do ohně a nic se mu nestalo.

Domorodci čekali, že se něco stane a když to trvalo dlouho a viděli, že se s ním nic neděje, najednou otočili a začali říkat, že je Pavel asi nějaký bůh. Ale Pavel nebyl ani vrah ani bůh, ale apoštol, misionář, nadšenec, zvěstovatel Božího slova a Božích zaslíbení.

V. PAVEL SE MODLÍ A UZDRAVUJE

A zase se to opakuje. Pavel se už po několikáté během svého transportu před nejvyšší soud do Říma stává zdrojem záchrany – nejen pro své římské průvodce, kteří s ním byli na lodi a zachránili se, ale i pro obyvatele Malty. Nedaleko od místa, kde ztroskotali, měl své statky správce celého ostrova Publius. Ten Pavla přijal a tři dny se o něho a ještě další lidi staral jako o své hosty. Publiův otec byl nemocný. Měl vysokou horečku a ještě k tomu úplavici. Pavel k němu přišel, pomodlil se, vložil na něj ruce a uzdravil ho. A potom začali přicházet další nemocní ostrované a Pavel je uzdravoval.

Někdo si řekne, že by Pavel potřeboval spíš zachránit sám sebe. Pěkně potichoučku se zdekovat. Nenápadně zmizet. Nebo využít přívětivosti místních obyvatel, některému z nich vysvětlit svoji situaci, schovat se u něj a pak pláchnout pryč. Třeba do Palestiny a tam se schovávat u svých známých. Jenže Pavel věděl, že evangelium a jeho zvěstování je věc veřejná a nedá se schovat pod hrnec ani do sklepa ani do skříně.

A tak vězeň Pavel místo, aby pracoval na záchraně svého vlastního života, uzdravuje a zachraňuje ostatní.

VI. ŠTĚDRÁ SVAČINA NA DLOUHOU CESTU DO ŘÍMA

Pro domorodce byla celá tahle ztroskotaná výprava asi příjemným zpestřením jejich života. Byli to lidé pohostinní a milí. O ztroskotance se náležitě a štědře postarali. Nejen na začátku, kdy pro ně udělali veliký táborák, dali jim najíst a napít a zařídili, že se mohli pořádně vyspat. Byli k nim přívětiví po celou dobu jejich pobytu na Maltě. I když je to jistě něco stálo. Ještě když odjížděli, přišli se s nimi rozloučit a přinesli jim, co potřebovali na cestu. Stáli tam ještě dlouho na břehu. Mávali a volali slova na rozloučenou. A dodnes na tu návštěvu apoštola Pavla na Maltě vzpomínají.

Apoštol Pavel se za nimi díval a v duchu chválil Pána Boha za tak milé a laskavé lidi. Děkoval mu, že všechno dobře dopadlo,

že víra v Boží ochranu se stala tím mocným sérem proti hadímu uštknutí. Uvědomoval si, že i když ta jeho cesta vede do vězení, před soudní tribunál a možná i na popraviště, je nejen plná dobrodružství, ale i požehnání.

Když už se mu obyvatelé malebného ostrova ve Středozezemním moři ztratili v mlžném oparu, šel na druhou stranu lodi a díval se kupředu. Co ho asi čeká? Kam až ho Ježíš dovede? Koho ještě na své cestě potká? Neměl strach. Věřil, že Ježíš je s ním, že on tu cestu už prošel před ním a teď ho vede a dává mu sílu.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, dej ať máme takovou odvahu a víru, jako měl apoštol Pavel. Dej ať ze sebe umíme setřást všechno zlé, všechno, co nás svádí a ohrožuje. Buď i s námi na našich cestách. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, HRY

- Slyšeli jste o někom, koho uštkla zmije? Dá se takové poranění léčit? Jak byste poskytli první pomoc? – Víte, že zmije obecná je na našem území chráněná a že se nesmí bezdůvodně zabíjet?
- Považovali by lidé dnes také za zázrak, kdyby někoho kousl jedovatý had a dotyčným se nic nestalo? Považovali by toho člověka za nějak výjimečného?
- Koho jsou lidé dnes ochotni považovat za „bohy“? Koho tak nazývají? (sportovní a popové hvězdy např.)
- Co je pro dnešní lidi symbolem zla? (jako ve starověku moře nebo had)
- Čím se dá odplatit, odvděčit se za mimořádnou službu či pomoc?
- Hra „na chřestýše“. Princip hry je podobný jako „na honičku“. Jedno dítě – „chřestýš“ (může mít na ruce uvázaný zvoneček, chrastítka nebo jen šátek), honí ostatní. Koho chytí, ten jako „uštknutý“ musí zůstat stát s rozkročenýma nohama. Je pro něj šance na záchranu (aby zase mohl běhat), když jej některé z ostatních dětí podleze. Tím sice riskuje, že bude snáze chyceno „chřestýšem“, ale když se mu to povede, svou „obětí“ zachrání kamaráda...

OTEVŘENÝ KONEC PŘÍBĚHU EVANGELIA

Sk 28,11-31

17.6.2007

2. neděle po Trojici

VSTUPNÍ VERSĚ

Žalm 145,10-11 — Kéž ti vzdají chválu, Hospodine, veškeré tvé skutky, kéž ti tvoji věrní dobrořečí, ať hovoří o tvém slavném kralování, ať promluví o tvé bohatýrské síle...

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ř 1,8-12

PÍSNĚ

Vítej, Jezu Kriste (EZ 262); Kdo mě z pout mých (S 147); Mír na zemi daruj nám (BTS 38; S 184); Chvalozpěv (S 215); Posila na cestu (S 135), Vítr se ztiší (S 374), Moc předivná (S 186, D 697), Mocní světa, skloňte se (D 628), Hrad přepevný jest Pán Bůh náš (EZ 189), Pane, při nás buď (S 175)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

Přečtete si znovu poznámky poznámky k úloze č. 30, které se týkají i tohoto oddílu.

- **cesta do Říma – naplnění zá-
měru** – na začátku Sk stojí: Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.

- sám konec země je (trochu ironicky) sám Řím. Pavel je v poutech jako vězeň, přesto jde o naplnění úkolu od Vzkříšeného, kterému nezabrání nepřátelství, pronásledování, věznění ani napínavě líčené ztroskotání na moři.

- **setkání s bratřími** (28,15) - na cestě do neznámé budoucnosti je znamením konkrétní Kristovy pomoci. Projevy přátelství, vstřícnosti a solidarity nejsou pouze lidskou konvencí, ale mají co dělat s nejhlubší, byť skrytou povahou Kristova díla v tomto světě (za povšimnutí stojí, že křesťanství nepřichází do Říma až s Pavlem).

- **Pavel v domácím vězení svobodně káže** – Skutky končí paradoxem: evangelium, zvěst, která osvobozuje,

se dostala do Říma s vězněm. Pavel je v domácím vězení, ale i ve vězení „svobodně“ káže.

- **rozhovor s Židy** – opakovaně zdůrazňuje autor Sk, že zvěst evangelia není úzce vázána na jednu vnější (t.j. jazykově, kulturně, etnický či tradičně nábožensky) ohraničenou skupinu lidí, nýbrž se svobodně vydává napříč dosud uznávanými hranicemi jazyka, kultury, náboženství, národnosti. Zvěst o Ježíši Kristu nelze uzavřít do žádného ghetta, jakkoli se v něm určitému druhu nábožensky upřímných lidí může líbit. Na tomto pozadí je třeba vidět Pavlovy konflikty s určitým okruhem představitelů židovství, kteří ho zavile odmítají a chtějí se ho zbavit a samozřejmě i napětí mezi Pavlem a výrazně jinak orientovanými jeruzalémskými křesťany. (viz Sk 21,18nn; 22,21-22; 23,11; 24,5nn). Poslání nést evangelium pohanům patří bytostně k příběhu zvěstování a apoštol je ochoten to dosvědčit i vlastním utrpením.

- **Pavlovo kázání** – zdůrazňuje pověření zvěstovat pohanům – a také návaznost tohoto poslání na zvěst Zákona a proroků – o tom svědčí i citát

z Izajáše, který znovu potvrzuje Pavlovi cestu s evangeliem k pohanům .

– **otevřený konec – co bude dál s evangeliem** – Sk nejsou příběhem lidí, ale příběhem zvěstování evangelia. Bez lidí to ale nejde (nosiči, svědkové). Když svědek splní svou úlohu, zmizí ze scény, skoro jako když se vymění kulisy. Žádné „v důchodu si budu psát evangelium“, žádné závěrečné dekorování za zásluhy. Jednotlivé postavy nejsou hlavními hrdiny, proto nás nemusí zajímat, kde a jak skončily. Zajímat nás má, jak to pokračuje s evangeliem. Kniha Skutků je příběhem evangelia, nikoli román o Pavlovi. Proto na závěr nečteme dojmavý happy end, ani se situace nějak překvapivě nerozuzlí, dokonce se nedozvíme, jak to dopadlo s hlavní postavou, s Pavlem – „pouze“ slyšíme radostné zjištění, že zvěst o Božím království a Ježíši Kristu zněla dál – bez překážek.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **konflikty se synagou** – citát z Izajáše použitý Pavlem by mohl vyznít – jako jinde ve Sk – protižidovsky. Kritická nesmlouvavost proroků však vždycky kritizuje nevěru, vzpurnost Božího lidu. K pokání a změně smýšlení může stejně tak volat církve, která se zpronevěřila svému poslání, věrnosti Vzkříšenému Pánu.

– **„mít uši a neslyšet“** se může týkat i křesťanské církve. Slepý fanatismus, demagogie a násilnictví jsou rubem každého náboženství, pokud se ho jeho vyznavači zmocní jako „majitelé pravdy“. Ani křesťané nebyli a nejsou ušetřeni postojů zaslepeného

fanatismu (v bigotně konfesním i teroristickém vydání), který útočí slovně i zbraněmi na všechny cizí i na každou nezažitou a nezvyklou myšlenku.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

K dokreslování obrázku vyzvěte tentokrát děti asi až po vyprávění, při kterém můžete zdůraznit, že mu vlastně konec „schází“. Úkol můžete uvést i otázkou, zda si děti myslí, že apoštolové svého cíle dosáhli, a pokud ano, tak jakého, a pokud ne, tak proč. Obrázků na vítězném oblouku lze využít k připomenutí toho, co všechno je na jejich cestě potkalo. Pokud děti nebudou vědět, o které příběhy jde, vyzvěte je, aby si to našly na cestě uvnitř desek, kam si zalepovaly samolepky.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) Teofil se může ptát, jak to vlastně dopadlo s Petrem, Filipem, Pavlem... proč Lukáš jejich příběh nedopoví?

Lk: nejde o jejich příběh, ale o evangelium...

6. OSNOVY VYPŘÁVĚNÍ:

- I. Motivace
- II. Pavel se dostává do Říma – na sám konec země
- III. Setkání s křesťany v Itálii – povzbuzení
- IV. Pavel je vězeň, a přesto svobodně káže
- V. Evangelium rozděluje – někteří ho přijmou a jiní ne
- VI. Evangelium se otvírá pohanům – jeho příběh pokračuje

VYPŘÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Kam byste se rádi vydali? Kam byste se rádi podívali? Proč? A kdybyste měli nějaký úkol, něco důležitého vyřizovat – pro všechny lidi, kam byste s tím šli? Kde myslíte, že je větší šance, že vás někdo uslyší: ve velkém městě, třeba v hlavním městě, nebo na vesnici? Co myslíte? Šli byste do nějakého velikého města?

II. PAVEL SE DOSTÁVÁ DO ŘÍMA

My si tady vyprávíme již delší dobu o cestách jednoho apoštola. (Znáte jej? Jak se jmenuje? Jistě, je to Pavel.) No a tenhle Pavel má taky nějaký úkol. Úkol, který přijal a kterému podřídil celý svůj život. (Jaký to byl úkol? Co celou dobu tenhle Pavel dělal?) Kázal, zvěstoval, svědčil o Kristu.

Minule jsme mluvili o i jeho pobytu na ostrově Malta. Možná si vzpomínáte, jak se tam dostal? (Kam pluli? Jaký byl cíl jejich cesty? Jak se dostali na Maltu?) Cesta do Říma byla nesnadná, plná nebezpečí. Po třech měsících Pavel s doprovodem vyplouvá z Malty a dopluje do Syrakus, to už je na Sicílii. Zde nabírají sil a jedou dál nejprve podél pobřeží a pak už přímo na italský břeh do Regia. V tomto přístavu se zdrží jen kratince, neboť začal vát příznivý vítr. Toho využili – napnuli plachty a už za dva dny byli v Puteolech, kde jejich plavba končila. Dál už budou pokračovat pěšky.

V Puteolech se Pavel setká s křesťany a dokonce tam pár dní mohou zůstat. Potom pokračují už pěkně po souši – až do Říma. To bylo tehdejší hlavní město celé obrovské říše. Asi jste už byli v Praze, no a Řím byl tehdy ještě mnohem důležitější.

III. SETKÁNÍ S KŘESŤANY V ITÁLII – POVZBUZENÍ

A teď dávejte pozor. Čekali byste, že vám někdo v takovém velkém městě přijde naproti? Tam, kde byste nikoho neznali? A představte si, bratři z Říma ho nejen čekali, ale když dostali zprávu o jeho příchodu, tak mu šli naproti, nejenom malý kousek; někteří na něho čekali už u Appiova tržiště, a to je dobrých šedesát kilometrů před Římem.

Pavla to moc potěšilo, ono mu to dokonce dodalo odvalu. Děkoval za to Pánu Bohu. Vždyť to nikdy není jen tak, aby si někdo utrhl kus času a šel za vámi. Tím spíše, když to byla taková dálka. Tam, kde na sebe lidé pamatují, kde si nejsou lhostejní, to je vždycky fajn. Takové společenství je jedinečná věc, je to veliký dar od Pána Boha a je dobré za něj děkovat. Toho si byl Pavel vědom.

V Římě se Pavel setkává i s dalšími bratry a sestrami. Jak to, copak v jeho postavení bylo něco takového možné? Byl přece vězeň! Ano, ale on byl zcela výjimečný vězeň. Dovolili mu, že může bydlet ve vlastním, soukromém bytě, kde s ním ovšem stále bude jeden voják, který ho bude hlídat.

IV. SETKÁNÍ S ŽIDY

Po několika dnech k sobě pozval významné Židy, aby jim předstíel svou záležitost: kdo je a proč je v Římě. Vysvětlil jim všechno,

jak to s ním bylo: Jak byl v Jeruzalémě obviněn, i když neudělal nic proti židovskému národu a jeho obyčejům, jak se dostal do vězení, jak ho Římané vyslyšali, jak na něm nenalezli žádnou vinu a byli by ho propustili, ale Židé se proti němu postavili, a tak se odvolal k císaři. Byli to tedy jeho vlastní soukmenovci, kteří ho obžalovali a způsobili, že byl v Jeruzalémě zatčen. Je v tom všem nevinně, a proto je pozval, aby jim jako váženým římským Židům všechno vysvětlil. Řekl jim: „Víte, bratří, tady došlo k omylu, vždyť já jsem v těch okovech pro to, v co my všichni doufáme, v čem jsme zajedno.“ Oni mu odpověděli: „Co nám tady o sobě říkáš, to je pro nás nové. Zatím jsme o tobě nedostali z Jeruzaléma žádnou zprávu. Ale to, co jsi nám říkal, nás zajímá. Zvláště bychom rádi více slyšeli o těch, kteří věří v Ježíše.“ A tak se domluvili, že ho opět navštíví.

To se také stalo, podruhé jich za Pavlem už přišlo mnohem víc a jejich rozhovor trval od rána do večera. To byla příležitost, aby s nimi Pavel vážně rozmlouval o evangeliu, aby vydal svědectví, aby vydal počet z víry. Je to jedinečná chvíle, když někdo projeví zájem a my máme možnost svědčit; když můžeme odpovídat na otázky jako – proč to děláš?, jak to myslíš? jak to vlastně je? Vyskytne-li se taková příležitost, díky Bohu za ni, nebojme se jí využít.

Při tomto druhém setkání už apoštol nemluvil ani tak o sobě a o své záležitosti, ale vydával svědectví o Božím království a o Pánu Ježíši Kristu. Mluví o tom, co nás čeká, v čem máme naději. Co je pramenem našeho života – z čeho mohou žít jak velcí tak malí. Proč se třeba nemusíme nechat strhnout nenávisť, když nás někdo pronásleduje. Svědčí o Ježíši Kristu, o tom, který nás pro Království osvobozuje, který zemřel na kříži a vstal z mrtvých, který nás vysvobozuje ze všeho zla, který nás učí a který pro nás i trpí. Pavel mluví o Ježíši jako o pravém Zachránci. Aby své vzdělané posluchače přesvědčil, připomíná jim mnohá místa z Písma svatého, z našeho Starého zákona; dovolává se veršů z Mojžíšova zákona i z prorockých spisů.

V. EVANGELIUM ROZDĚLUJE

– NĚKTEŘÍ HO PŘIJMOU A JINÍ NE

Co myslíte, nechali se Židé přesvědčit? Někteří ano, někteří ne. Výsledek byl podobný jako všude jinde, kde apoštol dosud konal svoji misijní práci. Jedni se dali přesvědčit, druzí nechtěli uvěřit. – Tak už to bývá. Je to zvláštní, že něco tak pěkného přijmou jen někteří. Proč si myslíte, že to tak je? Je to těžké přijmout Ježíše Krista? Vidíme, že evangelium může i rozdělovat.

Pavel se tím však nenechá otrávit. Nakonec jim řekl, že tahle Boží záchrana není jen pro Židy, ale byla poslána i pohanům. Tedy těm, kteří o Starém zákonu, o jeho naději, o Mesiáši a zaslíbení, dosud vůbec nic nevěděli. Ale Pavel ví, že oni jí přijmou.

VI. EVANGELIUM SE OTVÍRÁ POHANŮM – JEHO PŘÍBĚH POKRAČUJE

Po dva roky bydlel Pavel v tom pronajatém bytě a přijímal tam všechny, kdo za ním přišli. Všem zvěstoval Boží království a pokračoval ve vyučování o Ježíši Kristu – bez bázně a překážek.

Stane se, že člověk dělá nějakou dobrou práci, která je vyloženě k prospěchu všem. Lidé to však nechápou, nemají o to zájem. Není divu, když si ten člověk řekne, že nemá cenu v tom pokračovat a má chuť to zabalit. Skončit to, jet někam jinam, odstěhovat se z tohoto města... Zdá se, že našemu poslání málokdo rozumí. Co však vidíme u Pavla? On to nikdy nevzdával. Uvěřil v toho, který jej oslovil na cestě do Damašku a který si ho povolal za apoštola. Byl hluboce přesvědčen, že jeho apoštolská činnost má smysl a že za ním stojí Kristus sám. Tak si to pamatujeme: Kristovo dílo pokračuje, a proto svědectví o něm má smysl, ať už se děje kdekoliv: v Římě, v Praze nebo kde jinde, tehdy stejně jako dnes.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, ty jsi ten, o kterém máme svědčit. Ty jsi náš Zachránce, k tobě se můžeme utíkat, ty nám nasloucháš, ty nám dáváš pravou svobodu. U tebe poznáváme, co je v našem životě důležité. Prosíme, dej nám odvahu, abychom se za svou víru v tebe nestyděli a byli připraveni o tobě vyprávět, ať už jsme kdekoliv. Tak aby svědectví o tobě znělo všude, ve velkém městě i v malé vesnici. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Koho chodí lidé vítat? Napadlo by vás jít vítat někoho, kdo je obviněn a má být souzen?
- Proč je důležité navštěvovat lidi, kteří jsou v nějakých trvalých problémech?
- Jakým způsobem můžeme dát dneska najevo, že nám záleží na lidech pronásledovaných, příp. nespravedlivě obviněných - třeba v jiných částech světa?
- Jste zvědaví, jak to bylo s Pavlem dál? Zkuste vymyslet pokračování Skutků apoštolských. Skončil by Pavel v Římě, nebo měl namířeno ještě dál? Víte o tom něco? (Ř 15,23)
- Nenaznačuje otevřený konec, že i naše příběhy a příběhy našich předchůdců ve víře jsou pokračováním cesty započaté apoštolů?

EVANGELIUM PUTUJE K LUKÁŠOVI, TEOFILOVI I K NÁM

24.6.2007

3. neděle po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 37,5 + 7a — Svou cestu svěř Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat. Ztiš se před Hospodinem a čekej na něj.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Ř 1,15-17

PÍSNĚ

Dál přece nejedete sami (S 39); Zachovej nám víru dobrou (S 389 – ve slokách můžete zpívat „Byla dobrá pro Teofila“ a postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů – Skutků Lukáše, apoštoly, Štěpána, Filipa, Pavla...); Moudrosti poklad z nebe (EZ 446); Jděte po všem světě (BTS 86); Kristus je má síla i spasení (BTS 93, Sv 166, EZD 648)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– zkusíme **znova přehlédnout cestu evangelia** ve Skutcích. Přečtěte si texty komentující záměry autora a průběh Skutků apoštolských v úvodu Pozvání na cestu 06/07 č. 3. Tak získáte plastický přehled o celém roce.

– **pročtěte** si či prolistujte znova knihu Sk, ale nečtěte ji jako „historii“ v našem slova smyslu (tedy vylíčení minulých dějů), ale jako text: všimněte si (jako v hudbě), které motivy se opakují, jak je po sobě přebírají jednotlivé nástroje/svědecké postavy, v čem se obměňují. Spolu s vypravěčem sledujte, **jak příběh evangelia běží z minulosti k nám**, „bere nás za ruku“ a zve: „Koukněte se na tu sílu, co mne nese, jdeme spolu dál.“ Tento pohyb a tato blízkost nás v závěrečné hodině zajímá.

– všimněte si znovu **jednotlivých etap** příběhu evangelia (Sk 1,8). Zrekapitulujte, díky komu se evangelium dostalo „do Jeruzaléma“, z Jeruzaléma do Judska, z Judska do Samaří, a také, do kterých „končin země“ se dostalo.

– zkoumejte, jak dlouho a kde fun-

govali původně pověření svědkové (Dvanáct apoštolů), kteří další se osvědčili. Nebojte se také poukázat, kteří a kde se neosvědčili.

– zvlášť pozorně si všimněte, kteří svědkové kázali **navzdor nepříznivým okolnostem „svobodně a směle“**. Upozorněte děti, že evangelium nevyžaduje pro své předávání a šíření příznivé či „pohodové“ okolnosti, že to byla často nepřízeň a nepřátelství, co napomohlo evangeliu a jeho svědkům nastoupit další vytýčenou etapu. Může vyplýnout, že stále platí slovo o úzké, tísnivé, menšinové cestě pro svědky víry. Evangelium nesplývá s momentálně panujícími trendy, ani jich nevyužívá, ale často jde proti nim, „proti proudu“.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– neudělejte z hodiny pouze „závěrečný test“. Nejde o to „opakovat Skutky“, ale rozpoznat, že jejich příběh „dobíhá až k nám“. Zkusíte dětem zprostředkovat zjištění, že i když se čas „po Kristu“ prodlužuje, nemusí to znamenat, že význam a síla „události Krista“ slábnou a zvětrává.

3. METODICKÉ POKYNY:

Doplňovačka na poslední „hodinu“ slouží k opakování. Jak ji využijete je na vás. Můžete třeba:

- rozdat pracovní list a soutěžit, kdo první vyluští tajenku;
- překreslit doplňovačku na velký papír a soutěžit postupně, které dítě uhodne správnou odpověď v té které řádce; (tak si také mohou děti doplnit chybějící samolepky do cesty – za každou správnou odpověď si mohou jednu, která jim schází, vybrat.)
- při společném vyplňování nemusíte postupovat popořadě, ale každé dítě si může vybrat tu řádku, u které zná správnou odpověď, aby se tak dostaly ke slovu všechny děti;
- pokud děti moc nechodí a jste skeptičtí, že by odpovědi vůbec daly dohromady, můžete jim vyrobit nápovědu – na lístečcích nebo na druhém papíře napíšete přeházené odpovědi a děti z nich mohou vybírat;
- doplňovačku nemusíte jenom klasicky vyplnit. Nabízí se i akčnější způsob využití.

Na jejím základě připravte pro děti na závěrečnou schůzku hru „Trůn moudrosti a blbosti“.

Při všech způsobech poraďte dětem, že mohou využít samolepky na svých deskách.

Na závěr se děti můžete zeptat, zda si myslí, že posláni, které tvoří tajenku, platilo jen pro učedníky.

- na pracovním listě jsou dvě chyby - na ř. 11 (zcela jistě) a na ř. 25 (pravděpodobně) má být o jedno okénko méně. Písmena do tajenky ovšem sedí. Upozorněte na to děti, než začnou tajenku luštit. V ostatních případech trvejte na správném vyplnění jmen podle ČEPu. Můžete děti nechat, ať si bibli používají jako nápovědu.

- projděte si luštění tajenky dopředu, aby vás děti zbytečně nezaskočily nesprávnými či „skoro“ správnými odpověďmi, nebo tím, že nebudou nic

vědět a ztratit chuť v luštění pokračovat. V tomto případě je můžete různě navádět, pomáhat si mapou, biblí, složkami s prac. listy, rozdávat samolepky za správné odpovědi - viz bod 3.

4. POMŮCKY:

- mapy novozákonní Palestiny, cest apoštola Pavla (pro zrychlené opakování)
- pracovní list s křížovkou – doporučíme ho zvětšit na velký formát, abyste ho mohli s dětmi vyplňovat společně.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:**a) shrnutí a motivace „pro Teofila“:**

Tentokrát si může Lukáš zavolat Teofila, „předat“ mu hotový svitek s knihou Skutků apoštolských – a ptát se ho:

- co s ním teď budeš dělat?
- které části jsou pro tebe nejdůležitější?
- co říkáš na to, že jsem vlastně ke svému vyprávění nenapsal pořádný konec?

- tím vším můžete podtrhnout, že nejde o minulé vyprávění, ale o to, jak teď Teofil s Lukášovým vyprávěním naloží, jak se sám zvěstí Skutků nechá oslovit, zda si najde své místo v zástupu oslovených a vyslaných svědků. Takto se k Teofilovi mohou přiřadit i děti.

b) motivace pro mladší a střední školní věk:

Prohlédněte si pracovní list. Je na něm cesta. Kde začíná a kde končí? (děti odpovídají)

My jste si o té cestě z Jeruzaléma do Říma vyprávěli. Dokázali byste stručně říci, oč na ní šlo? (děti odpovídají)

Vyluštete teď, co je na této cestě důležité podle pana malíře.

(Navržená motivace uvádí do rekapitulace, nechává rekapitulovat děti. Dejte jim přitom hodně prostoru. Teprve potom, zvlášť když se nemohou shodnout nad odpovědi, „oč šlo na cestě“, přikročte k luštění křížovky)

c) Motivace pro starší školní věk:

Chtěli byste psát „závěrečnou píseň“ ze Skutků? Jak byste asi dopadli? K čemu by vám to mohlo být dobré?

(Navržená motivace je „negativní“, napomůže ujasnit, že ve vyprávění nešlo o to nabýt co nejvíce znalostí o svědčících evangelia – apoštolech – ale spíš si ujasnit, kudy a přes jaké překážky se evangelium dostalo až k nám a jak si my sami k němu můžeme najít vztah)

Nebo: Už se vám stalo, že jste byli v kině a před koncem se přestalo promítat? Nebo jste neviděli poslední díl oblíbeného seriálu a nikdo vám nedokázal říci, jak to skončilo? Co jste (či co byste) dělali?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

Navrhujeme průběh hodiny, který si můžete a musíte sami upravit podle věkové skladby, úrovně znalostí a schopnosti kooperovat v té skupině dětí, s kterou budete pracovat. Vyprávění samo nenajdete, jeho základní rysy jsou součástí osnovy, případně si ji upravte, doplňte či rozšířte sami. Osnova je psaná pro střední školní věk. Otázky, které zaznívají v jednotlivých bodech osnovy, můžete sepsat na papíry, a postupně je dětem ukazovat.

OPAKOVÁNÍ – SHRNU TÍ**I. MOTIVACE**

Lukáš (*podává svitek Teofilovi*): Tak Teofile, tady to máš, teď už je to na tobě.

Teofil (*nedočkavě ho rozbalí, kouká do něj, pak zklamaně*): Počkej, co jako? Já se těšil, že se dočtu, jak se Pavel hájil před římským císařem a jak mu tam všichni tleskali – a jak se pak ještě vydal na další cesty... vždyť ti to tady všechno chybí!

Lukáš: Copak jsi zapomněl? Vždyť nevyprávíme o Pavlovi – ale o evangeliu, jak šlo do světa!

Teofil: No dobře, ale stejně je potřeba, a bys to nějak uzavřel, ne? Takhle to nebude pořádný příběh, to nebudou lidi číst, když se nakonec nedozvědí, jak to skončilo...

Lukáš: Víš, já jsem to nechal takhle divně nedopsané schválně. Protože teď už je to, Teofile, na tobě.

Teofil: Počkej, na mně? Copak já jsem nějaký apoštol? Copak já mám čas, abych chodil za lidma a vyřizoval jim, že mají taky věřit ve Vzkříšeného Pána? Copak...

Lukáš: Copak, copak... –copak nejsi pokřtěn? Copak nejsi člen společenství křesťanů? Copak ti náš Pán taky nesvěřil stejné poslání jako apoštolům? – Copak jsem to nepsal hlavně PRO TEBE?

Teofil: Aha, tak koukám, že se z toho nevyvleču... Dobře, tak se teď musím znova pozorně podívat, co všechno mi tady Vzkříšený Pán vzkazuje.

II. KŘÍŽOVKA

Co nám Vzkříšený Pán vzkazuje, vyluštíme v tajence.

Tajenku mohou luštit buď každý na svém pracovním listě nebo ji překreslete na velký papír a za správné odpovědi dávejte „body“, chybějící samolepky – viz bod 3.

III. JE TO I PRO NÁS NEBO JEN PRO TEOFILA

V této chvíli můžete s dětmi probírat, zda poslání Vzkříšeného, které vyluštily, platilo kdysi dávno Teofilovi, nebo oslovuje a zasahuje i nás. Nedejte prostor jen „správným zbožným“ odpovědím, ale také těm, kdo pochybují, kterým se zdá, že to dnes nejde. Vyptejte se jich na důvody, proč to vidí, tak jak vidí.

IV. REKAPITULACE – KUDY ŠLA CESTA EVANGELIA?

Všimněte si ilustrace na pracovním listu a upozorněte, že to evangelium a jeho svědkové neměli lehké. Apoštolé nebyli vždycky vynalézaví borci, otevření novým lidem. Ti, kdo se vydávali mimo zavedený okruh jako Pavel, naráželi na předsudky, pronásledování, věznění.

Přesto je to hnalo dál a nepolevili. Kde se to v nich bralo? Do-stávali „Ducha svobody“, který je osvobozoval od strachu a zapšklosti. Díky němu se vydávali na nová místa a k novým lidem.

V. OTEVŘENÝ KONEC PŘÍBĚHU JE VÝZVOU I PRO NÁS.

Lukáš Skutky schválně nedopsal. Nedočteme se na závěr, jak to s Pavlem v Římě u císaře skončilo. Jako by Skutky měly „ustřižený konec“. Jako by to byl film, který se chvíli před koncem přetrhl – a my sami museli rozhodnout, jak teď skončí.

Co může být dobrým koncem? (tady ať děti odpovídají chvíli samy.) Např. naše ochota být svědky Vzkříšeného Pána.

MODLITBA

Vzkříšený Pane, děkujeme za všechny svědky, kteří nesli tvé evangelium dalším lidem. Děkujeme za ty, kteří ho donesli i nám. Děkujeme, že slibuješ a dáváš Ducha svatého, a tak přemáháš únavu, pochybnosti. I nás si použij jako svých svědků. Amen.

PODNĚTÝ PRO ROZHOVOR, HRY

- Neměl Lukáš přece jen raději svoje vyprávění ukončit jasněji?
- Vzpomenete si na některá biblická vyprávění, kterým chybí závěr? (např. podobenství o dvou synech – Lk 15,11nn; příběh o Jonášovi – ani tady nevíme, jak to nakonec dopadlo)
- Koho byste doplnili do písničky Předejte nám starou víru – abyste řadu svědků protáhli od novozákonních dob až k vám?

- Který příběh na vás udělal největší dojem? Kterou postavu jste neznali?
- Zahrejte si variaci na hru „Jela tetička do Ameriky a vzala si sebou...“
Můžete si zahrát s postavami: „Když šlo evangelium do světa, byl jeho svědkem ... (Petr, Jan... Štěpán... Silas... Timoteus) – dbejte na správné pořadí. Dojdete-li až nakonec, můžete přidat i přítomné děti z nedělníky.“
- Pokud jste vyplňovali luštvku společně na velký papír, zkuste doma vyplnit pracovní list s rodiči – kolik toho budou vědět. Můžete pak případně s nimi Skutky projít podle pracovních listů.

28. Loučení v Milétu (Dan Matějka jr.)	3
29. Agabus rýsuje cestu (Dan Matějka jr.)	9
30. Zatčení v Jeruzalémě (Jaroslav Pechar)	15
31. Před veleradou a a v Cesareji (Jar.Pechar)	23
32. Odvolání k císaři (Jaroslav Pechar)	30
33. Řeč před Agrippou (Jaroslav Pechar)	36
SvD. Duch synovství a duch otroctví	
(Hynek Tkadleček, Jan Trusina)	41
34. Ztroskotání na cestě do Říma (Petr Chlápek)	50
35. Zastávka na Maltě (D. Dušková-Havlíčková)	58
36. Otevřený konec příběhu... (Ladislav Havelka)	64
37. Evangelium putuje k Lukášovi, Teofilovi	
a k nám (Tomáš Trusina)	69

Celý čtyřletý cyklus Pozvání na cestu
můžete nalézt na

www.evangnet.cz/materialy

materiály pro děti/nedělní škola

Tam také naleznete další materiály
pro práci s dětmi.

Zaregistrovaní uživatelé mohou
na týchž stránkách zveřejňovat i své
katechetické materiály.

POZVÁNÍ NA CESTU

2005-2007

4. díl ze 4 dílů 2. ročníku dvouletého cyklu

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

Vydává poradní odbor pro práci s dětmi
při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Autor obálky Zdeněk Šorm, grafická úprava Marie Stolařová
Tiskne Sprint servis Praha